

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

*Delavski pozdrav
ob prvem maju!*

*Republiški svet
sindikator,
republiški odbori,
Delavska enotnost
in izdajateljski svet*

Sobota, 29. aprila 1961
štev. 17—18, leto XIX

ZA MIR IN SODELOVANJE MED NARODI

TISTO JUTRO 14. FEBRUARJA JE NAŠE LEPO JADRANSKO PRISTANIŠČE SPLIT DOBIL PRAZNIČNO PODOBO. NA DESET TISOČE LJUDI SE JE ZBRALO V PRISTANIŠČU, KJER JE ČAKALA LADJA GALEB PRIPRAVLJENA ZA ODHOD. VSI SMO VEDELI ZA SMER NJENE POTI: AFRIKA. VEDELI SMO TUDI ZA POTNIKE IN NAMEN TEGA ZGODOVINSKEGA POTOVANJA. PREDSEDNIK TITO SE JE KOT PRVI EVROPSKI DRŽAVNIK PODAL NA DOLGO, NAPORNO, TODA NADVSE POMEMBNO, VSEKAKOR ZGODOVINSKO POTOVANJE PO NEKATERIH DEŽELAH ZAHODNE IN SEVERNE AFRIKE.

Mnogokrat smo v zadnjem času slišali imena teh dežel. Spremljali smo njihov nastanek in razvoj, gledali smo v njih dokaze novega življenja prebujene Afrike. Prek boja in silnih naporov so nastajale druga za drugo mlade neodvisne afriške države. Med njimi tudi tiste, ki jim je veljal obisk predsednika Tita: Gana, Togo, Liberija, Gvineja, Mali, vse to so nove dežele tako imenovane črne Afrike. In dalje na severu afriške celine še tri arabske države: Maroko, Tunizija in nazadnje Združena arabska republika, s katero nas vežejo že tesne in mnogostranke vezi prijateljstva in sodelovanja.

Srečno pot! so vzklikali prebivalci Splita odhajajočemu predsedniku Titu. Pozdravite prijateljske narode Afrike!

Tovariš Tito je med svojim potovanjem po afriških deželah obiskal tudi Liberijo, kjer se je s predsednikom te najstarejše neodvisne države »črne« Afrike razgovarjal o krepitvi miru na svetu in odnosom med našima dvema državama. — Predsednik Tito na sprejemu pri predsedniku Tubmanu.

Vse tedne smo spremljali njegovo pot. Pristupili smo slikeri njegovi besedi. Priljubljeni smo pozdravim besedam afriških voditeljev Nkrumaha v Gani, Silvanusa Olympia v Togu, Tubmana v Liberiji, Sekou Toureja v Gvineji, Modiba Keita v republiki Mali, kralja Hasana II v Maroku, predsednika Burgibe v Tuniziji in končno starega prijatelja Jugoslavije in Tita Naserja v Združeni arabski republiki. Iz njihovih besed so zvenele podobne težnje po miru, po enakopravnosti, kakršne smo sami tolikokrat postavljali kot najvišje izraze naših hotelj.

Tito je odhajal v Afriko v trenutku, ko so se nad njeno svobodo grmadi težki oblaki, ko so se na mnogih primerih kazali naklepi kolonialistov, da Afriko vnovič vklenejo v stare odnose podrejenosti, da zadržijo kontinent še nadalje kot predmet neomejenega izkoriščanja. Osvobodilnim gibanjem se je postavila po robu surova sila, ki se ni ustavila niti pred zločini. To je dokazal primer zarote proti Kongu in njegovemu voditelju Lumumbi. Ko se je predsednik Tito odpravil na pot v Afriko, je prišla novica o zavratnem zločinskem uboju Lumumbe. Ta umor je vzvalovil ves svet, vsa Afrika je vzklicala v protestu proti zločinom kolonialistov in njihovih plačancev.

Z ladje Galeb je predsednik Tito tedaj obsodil zločin v Kongu: »Mrtvi Lumumba bo postal

SPOROČILO BRALCEM!

Bralce našega lista obveščamo, da bo izšla naslednja številka »Delavske enotnosti« zaradi prvomajskega praznovanja šele 13. maja. Zato ste dobili današnjo številko v povečanem obsegu.

»Delavske enotnosti«
Uprava

Takih priznanj najdemo obilo v vseh govorih in izjavah afriških voditeljev.

KAKO JE SODIL SVETOVNI TISK O POMENU TITOVEGA OBISKA

Svetovni tisk, še posebej afriški in azijski, je z veliko pozornostjo spremljal potovanje predsednika Tita in poudarjal pomen njegovih državnih pogovorov. Samo nekaj izveščkov iz obširnega prikazovanja Titove poti:

— Francoska agencija navaja Titove izjave o odpravi kolonializma v vseh njegovih oblikah kot eno izmed poglavitnih nalog sodobnega sveta.

— Britanska agencija je med bivanjem Tita v Gani poudarjala njegove izjave o Kongu in stališča Jugoslavije in afriških držav do rešitve kongoškega problema.

— Ameriška agencija je v poročilih o potovanju Tita naglasila, da je Tito prvi evropski državnik, ki je obiskal afriške dežele.

— Ugledni svetovni časopisi so priobčevali vsebino Titovih govorov in izjav z vse njegove poti in se zaustavljali pri bistvenih delih, zlasti o stališčih glede odprave kolonializma v Afriki.

Jugoslavija je vedno v službi miru in pravice vseh narodov do svobode in neodvisnosti, je poudarjal komentar radiodifuzije Venezuele. Jugoslavija je dežela, tako je govoril venezuelski radio, ki je obvarovala svojo neodvisnost in svobodo v herojskem boju proti nacizmu pod vodstvom maršala Tita. Hkrati je razvila socialistično revolucijo na svojstven način v skladu z njenimi poroči. Dočela je neverjeten napredek v svojem gospodarskem razvoju. Tudi narodi Latinske Amerike, je dejal na koncu venezuelski radio, morajo sami reševati svoje probleme in ostati trdni ter neodvisni. To

sedniku Jugoslavije. Njegov patriotizem, njegova sposobnost, da spozna dejanske probleme svoje dežele in da pravilno usmeri njeno politiko, sta mu pridobila zahvalo še bodočih rodov.

Ali besede predstavnika zakonite kongoške vlade v Kairu ob dejstvu, da je Tito v mnogih primerih odločno branil pravice kongoškega ljudstva do neodvisnega življenja:

»Gojimo največje simpatije do predsednika Tita, kajti on in jugoslovanski narodi so od prvega dne pokazali popolno razumevanje za boj kongoškega ljudstva in obsodili zločinsko početje imperialistov. Tako stališče potrjuje vsa Afrika, da ima v Titu in v Jugoslaviji iskrene prijatelje in sorodne zaveznike.«

Ceprav je bil v Afriki, pa Tito ni spustil niti za trenutek spred oči celotnega svetovnega dogajanja. Z vso prizadevnostjo se je zavzel za rešitev alžirskega vprašanja, ko je kazalo, da bo prišlo do pogovorov med francosko in začasno alžirsko vlado. Obsodil je vse poskuse, ki teže ovirati začetek pogajanj.

Ko je nastala invazija na Kubo, je bil spet Tito med prvimi državniki, ki je odločno obsodil to početje. To ni napad samo na Kubo in njeno neodvisnost, je dejal tedaj predsednik Tito, to je napad na svetovni mir. Ves svetovni tisk je ponavljal njegove besede in Fidel Castro se je Titu posebej zahvalil za veliko moralno podporo, ki jo je dala Jugoslavija z njegovimi izjavami pravičnemu boju kubanskega ljudstva.

OBISK TITA JE OKREPIL VERO V ZMAGO NAPREDNIH SIL

Ko je predsednik Tito govoril novinarjem, ki so ga spremljali, o svojih vtisih z obiska, je poudaril, da ni pričakoval tako prisrčnih sprejemov, kakršnih je bil dejansko deležen na vsakem koraku v vsakem kraju in v vsaki deželi, ki jo je obiskal.

Samo nekaj odlomkov naj potrdi te Titove besede.

Pot od letališča glavnega mesta republike Mali Bamaka do središča mesta je dolga pet kilometrov. Cesta je bila v vsej dolžini obrobena z gostim pasom ljudi. Zdelo se mi je, da so prav vsi prebivalci mesta, do zadnjega, prišli na ulice, da bi pozdravili jugoslovanskega predsednika. Vso pot so vzklikali Tito — Keita! Solska mladina pa je skandirala: Mi smo Titovi, Tito je naš! — v srbohrvaščini. Pot do mesta je trajala pol ure.

Ko je predsednik republike Mali Modibo Keita pozdravil visokega gosta, je izrekel tele besede: Ali ne pomeni za nas obisk takega človeka kot ste vi, predstavnika države, kakršna je Jugoslavija, enega prvih pobudnikov izvenblokovske politike, ohrabritev, da vztrajamo sami na tisti poti, ki je prav taka kot vaša?

In ko je Tito odhajal iz te izredno gostoljubne dežele, mu je predsednik Keita izrekel tele poslovinne besede:

Naj vaše potovanje prinese vam in nam in vsem miroljubnim narodom sveta novega poleta na poti osvoboditve vseh narodov izpod tuje nadvlade, brez katerega ni trajnega miru. Naj vaš obisk okrepi naših narodnih vero v zmago naprednih sil, naj okrepi zaupanje v bratstvo narodov vsega sveta.

Sopki rož, čestitke, vzkliki... Tako je bilo na vsaki železniški postaji od Pulja do Beograda, ko se je vračal tovariš Tito. Na sliki: ljubljanski pionir pozdravlja tovariša Tita.

Dober bel kruh pečejo v Afriki. Napredni narodi se borijo, da bi ga bilo dovolj za vse.

Lepšega in bolj vzvišenega voščila ni mogoče dati, kot je bilo to voščilo predsednika republike Mali, ki izraža vse priznanje spoštovanja in ugleda Jugoslavije in njenega voditelja v ljudstvu afriške celine.

Ko je odhajal iz Gvineje, dežele, ki je vzbudila občudovanje sveta z odločnostjo, s katero je jeseni leta 1958 odklonila novo francosko ustavo in se tako izločila iz skupnosti s Francijo, je bil predsednik Tito presenečen nad spoznanjem, kako velik ugled uživa Jugoslavija v vseh deželah, ki jih je obiskal.

»Vedel sem, je dejal Tito, da naša država uživa v Afriki velik ugled. Toda nisem veroval, da so simpatije afriških ljudstev do Jugoslavije tako velike. Ni so nas topla in prisrčno sprejemali samo voditelji, temveč tudi najširše množice. Jugoslavija uživa tak ugled, je sklepal tovariš Tito, zaradi svojih zunanjepolitičnih koncepcij in doslednosti v boju proti kolonializmu. Dobil sem vtis, da pri ljudeh teh dežel obstoje težnje, da bi se v marsičem zgledovali po nas. Jugoslavija pomeni zanj v moralno-političnem pogledu primer, kako se neka dežela, ki je bila v preteklosti zaslužena in nerazvita, lahko dvigne z lastnimi močmi, če je njeno ljudstvo zavedno.

V največjem mestu Maroka, v Casablanci, je doživel Tito pravečati triumf. Na ulicah ga je navdušeno pozdravilo milijon ljudi. Med njimi so bili tudi maroški delavci, člani sindikata, ki je bil ustanovljen prav v Casablanci in sodi med najboljše sindikalne organizacije v Afriki. Ko je pozneje Tito sprejel njihovo delegacijo,

so mu govorili o svojih problemih in delovanju.

Organizacija maroških kot tudi drugih afriških delavcev, že od prvega dne obstoja ni hotela in tudi ni mogla ostati izven političnega boja za neodvisnost dežele. Neodvisnost bi bila samo prazna beseda, če ne bi imela tudi socialno-ekonomske vsebine, menijo voditelji maroških sindikatov. Zato so danes na vodstvu boja vseh na prednih sil dežele za popolno odpravo odvisnosti dežele od tujine in tujega kapitala ter teže k čim hitrejši industrializaciji Maroka. Kako velike naloge jih čakajo, priča dejstvo, da je še vedno skoraj 90 % maroške industrije v nemaroških rokah in nad milijon ha najboljših zemljišč v lasti tujcev.

ZAPISANA IN POTRJENA SO NOVA NAČELA

Po več kot dveh mesecih potovanja je predsednik Tito s člani delegacije zapustil tudi zadnjo deželo, Združeno arabsko republiko, kjer se je že devetletni sestal s predsednikom Naserjem.

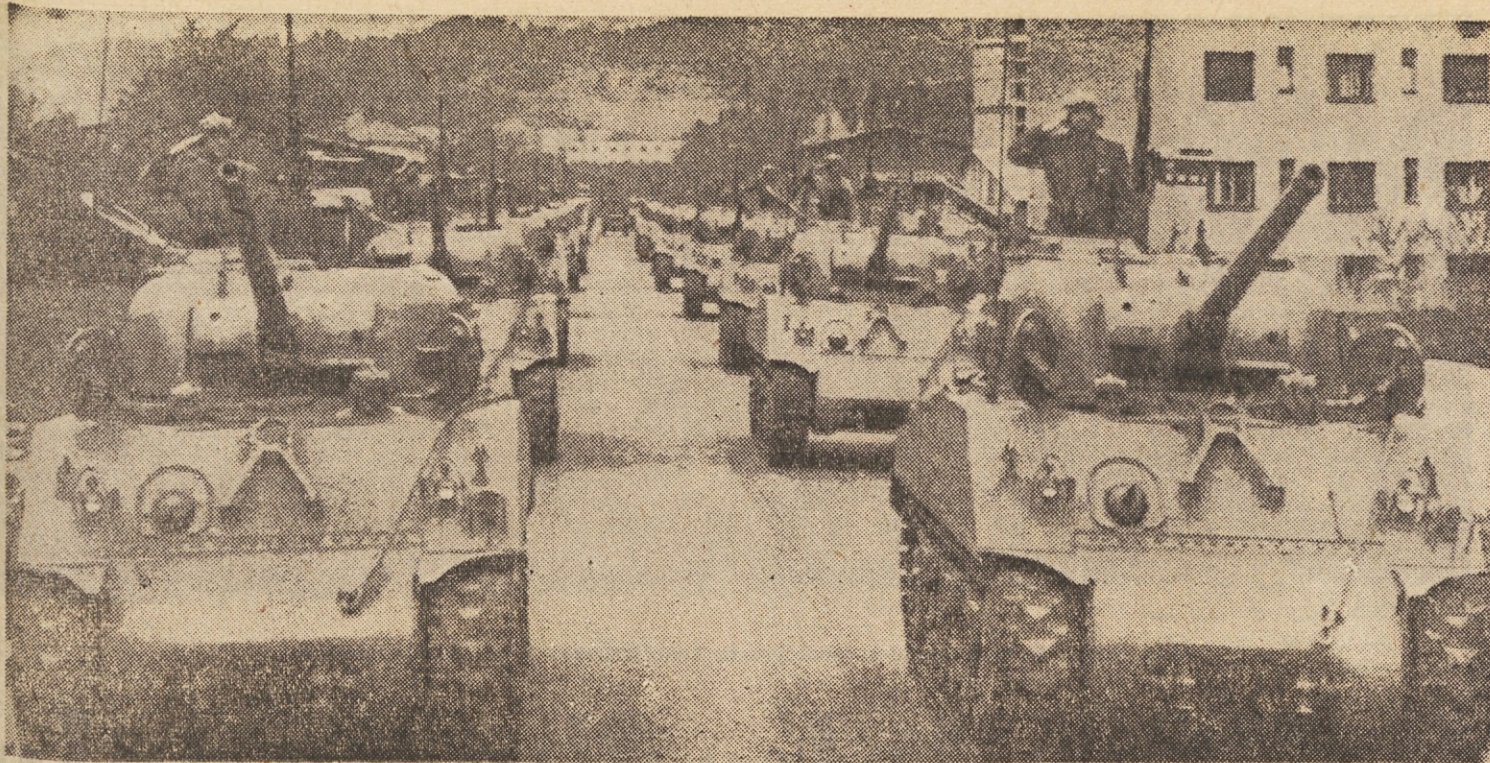
Ko je Tito ob neki priložnosti govoril o pomenu tega potovanja, je dejal, da sodi med najpomembnejše izmed vseh dosedanjih potovanj, ker je bilo namenjeno najmlajšim deželam na svetu.

Za njim so ostali spomini na nešteta srečanja, na mnogostevne izraze prijateljstva. Ostale so močne sledi njegove poti. Tito je zapustil globoko brazbo prijateljstva in sodelovanja z vsemi deželami, ki jih je obiskal. Postavil je trdne temelje sodelovanja na gospodarskem, političnem, kulturnem in vseh drugih področjih. Možnosti za tako sodelovanje so vsestranske in cakajo na uresničitev.

Potovanje je zapustilo pomembne dokumente in skupnih sporočil o pogovorih z vsemi državniki, ki jim je veljal njegov obisk. Iz teh dokumentov vije nov duh, nova načela so zapisana in potrjena v njih. To so načela enakopravnosti in svobode narodov. V njih je potrjena politika miru in sožitja med narodi. Med njimi pa je tudi poglavna zahteva vseh afriških narodov in vseh miroljubnih sil sveta, da je treba kolonializem odpraviti s sveta enkrat za vselej.

Potovanje je utrdilo spoznanje o novi poti, ki jo vse dežele — nekateri bolj, druge manj odločno — birajo za svoj prihodnji razvoj. Afrika zavrača kapitalizem in se obrača k novemu, pravičnejšemu in ustrežnejšemu sistemu, socializmu. Prav zato Titovo potovanje pomeni hkrati tudi krepitev vseh socialističnih sil Afrike.

DOBRODOŠEL TITO! je odmevalo po vsej Jugoslaviji od Pulja prek Ljubljane, Zagreba in vseh drugih mest tja do Beograda, ko se je predsednik Tito vračal v domovino in govoril o svoji poti. Lahko je spoznal iz tonih pozdravov, da vse naše delovno ljudstvo podpira in odobrava njegovo veliko uspešno nalogo, ki jo je opravil v korist miru, napredka in v korist ugleda naše domovine v svetu.

Letošnja prvomajska povorka v Ljubljani se bo začela z mimohodom enot JLA, ki bodo prikazale obrambno moč naše vojske in njeno povezanost z ljudstvom. Vse enote se na povorko že precej časa temeljito pripravljajo. Podnevi in ponoči odmeva na mestnih ulicah korak pešakov, gojencev vojaških šol in planincev. Vidiš vaje motorizirane pešadije, topničarjev, enote inženirije (ki je lani gradila zasavsko cesto in cesto na Učko in se bo takoj po povorki vrnila na zasavsko cesto), enot za zvezo, sanitetce, težke artilerije, tankistov... Na sliki: Vaje tankovske enote, naslednice I. tankovske brigade, ki je v zmagovitem pohodu od Dubrovnika do Koroške prispevala nemajhen delež k osvoboditvi naše domovine (Foto: M. Šuštar, Dom JLA, Ljubljana)

Parada uspehov in mladosti

Stara Micka mi vsako jutro prinese časopis in z nekaj besedami komentira dnevne dogodke. Danes zjutraj je prišla prej kot navadno. »Veste,« je hitela, »že od štirih sem na nogah, tako se mi mudi, grem Tita pozdravit, se je le vrnil, dolgo ga ni bilo, kaj. Ja, takšnega prvega maja pa še ni bilo. Cel kup praznikov je: Tito se je vrnil, praznikov je: Tito se je vrnil, pa dvajsetletnica Osvobodilne fronte in prvi maj, ja, boste šli na parado? Sem rekla, da bom za praznike šla k hčerki na Bled, pa bom raje ostala v Ljubljani, kaj takega ne vidiš vsak dan, kajne, tako se mi mudi.« In je odhitela, da bi podzdravila Tita, ki se je včeraj po dveh mesecih popotovanja po daljnih afriških deželah — vrnil v domovino.

Dež se ponuja. Ljudje postajajo po Titovi cesti, gledajo delavce, ki pred Konzorcijem, kjer je bila nekoč Koslerjeva hiša, urejujejo zadnje metre pločnika, ocenjujejo novo široko ulico od Trga revolucije do Nama, se ustavljajo pred izložbami, v katerih podjetja prikazujejo svoje uspehe, in se zaskrbljeno ozirajo v nebo: »Da vsaj ne bi deževalo.« Se nekaj dni in Ljubljana bo s slavnostno prvomajsko povorko, v kateri bodo sodelovali delovni ljudje iz vse Slovenije, proslavila praznik dela. Hodim po Titovi cesti in poslušam ljudi, ki ocenjujejo zadnje priprave. »Pred 'Kozolcem' že postavljajo tribuno. Si videl? Tam bosta dve, pa na Ajdovščini jih bo tudi nekaj.« »Kdaj se bo pa začela?« »Ob četrtna deset.« »Pravijo, da bo nekaj izrednega.«

Na hišah že vihrajo zastave. Nehote mi misli pohite v preteklost. Ko sem, mlad fant, poslušal na prvomajskih shodih pogumne govore starejših in na nekem takem shodu prvič slišal besedo »revolucija« in me je zavoljo te besede in shoda in nageljna, ki sem ga na prvega majnika dan vtiknil v gumbnico, pošteno zlasal. Gledam ljudi, ki pripravljajo Titovo cesto za povorko, spominjam se prvih majev v tistih mračnih vojnih dneh, ko smo po tej ulici in vseh ljubljanskih ulicah stresali listke in pisali na hiše gesla o boju in o svobodi. In prvih svobodnih proslav in parad, prešerne radosti človeka, ki proslavlja svoj praznik z delovnimi uspehi, s pogumom v srcu in z jasnim pogledom v prihodnost.

Vse te prvomajske proslave so bile pomembni mejniki na poti, ki smo jo prehodili. Letošnja proslava pa je še pomembnejša, kot so bile dosedanje, kajti letos proslavljamo dvajsetletnico naše revolucije. Zato se nanjo, tudi temeljito pripravljamo.

V minulih dneh sem se zanimal za te priprave, zlasti za priprave na osrednjo povorko; potoval sem po Sloveniji in se pogovarjal s številnimi ljudmi. V štabu prvomajske povorke so mi rekli: »Radi bi prikazali pridobitve našega človeka. Ne samo v po-

vorki, pač pa tudi v izložbah. Pridobitve, ki nam boljšajo življenje, lajšajo delo, omogočajo še hitrejši napredek.« Videl sem vojake, gojence vojaških šol in planince, kako vadijo korak. In tanke, ki že nekaj dni rohnijo po cestah. Otročičke, ki bodo v povorki nosili šopke cvetja, kako korakajo po šolskem dvorišču. In brigadirje mladinskih delovnih brigad, čez tisoč jih bo šlo v povorki. Pa športnike, planince, tabornike, strelce, pripadnike predvojaške vzgoje, mlade tehnike, radio-amaterje, modelarje, jadralce, člane Počitniške zveze in Rdečega križa, gasilce, srednješolce in študente, vajence in delavce.

Na Ledini mi je mala Metka rekla:

»Veste, vsak ne more v parado. Samo dobri učenci.«

In povedala mi je, da komaj čaka na prvomajski dan in vsako jutro izračuna, koliko dni nas še loči od praznika.

Učenci litostrojske kovinar-

stiskalnice za seno, škropilnice, sejalnice, dva kombajna.

»Pokazali bomo tehnični napredek kmetijstva, zlasti pa proizvodnje mleka,« mi je povedal tovariš Nebec, ki se ukvarja s kmetijskim delom povorke.

Kombinat lesne industrije iz Logatca bo na svojem kamionu vozil tipizirana okna; »Liko-Borovnica« pa tipizirana vrata. Delavci tovarne »Brest« v Cerkljici bodo pokazali, kako izdelujejo iverne plošče. Tudi delovna kolektiva tovarne »Stol« v Duplji in Tovarne pohištva v Novi Gorici bosta imela svoja tovarnjaka.

Tekstilci bodo imeli kar petintrideset kamionov. Na njih bo kakih 150 manekenov in manekenk, pa delavci in delavke tekstilne industrije, ki bodo prikazali svoje izdelke.

Tovarna »Rog« v Ljubljani pripravlja tovarnjak, na katerem bodo slike in napisi o njihovih proizvodnih uspehih. Dvesto delavcev in delavk bo vozilo

ženja »Avtomacija«. Na dvanajstih kamionih bodo člani delovnih kolektivov teh podjetij peljali svoje najrazličnejše izdelke, pa tudi avtomatizacijske naprave, ki jih že sami izdelujejo.

Jeseniški delavci bodo prikazali maketo elektro peči in valjane proizvode različnih profilov, ravenški železarji različna visokokvalitetna jekla, »Indos« pet vilicarjev, »Metalna« Maribor hladilne naprave in kanal-ski ventil, Litostrojski avto-žerjav, pet vilicarjev, dva velika ladijska Diesel motorja. In Strojne tovarne Trbovlje, »Impol« iz Slovenske Bistrice in še in še — kdo bi jih naštel in kdo bi mogel popisati, koliko truda je bilo vložnega, da bi se sleherni podjetje v prvomajski povorki čimbolje predstavilo in da bi delovni ljudje čimlepše — z izleti, proslavami, shodi — proslavili svoj praznik.

Janez Zemljarič, predsednik štaba za pripravo prvomajske povorke, mi je dejal:

»S to povorko bi radi spregovorili predvsem o skrbi za človeka, za njegovo življenjsko raven, za dobro počutje. In upam, da nam bo to uspelo. Ob enem pa tudi, da nam bo uspelo ustvariti vzdušje sodelovanja med povorko in gledalci. Igrale bodo številne godbe, ljudje bodo prepevali stare partizanske pesmi, vihralo bo več tisoč zastav in praporov, otroci bodo spuščali balončke in posipali cvetje, med kamioni, ki bodo prikazovali uspehe, se bodo vozili delavci v delovnih oblekah in nosili zastave. Bo res nekaj lepega...«

Hodim po Titovi cesti in gledam ljudi, ki postavljajo tribune, delavce, ki dokončujejo pločnik pred Konzorcijem, aranžerje, ki urejujejo izložbe. V »Kozolcu« prikazuje svoje gospodarske uspehe živilska industrija, v Agrotehniko kmetijstvo, v Konzorciju kemična industrija in energetika, v »Slo-nu« in Kompas turizem — vsa Titova cesta je ogromna razstava.

Ustavljam se pred izložbami in prebiram:

»V letih po osvoboditvi smo šestnajstkrat povečali proizvodnjo.« »Zgradili smo 270 stanovanj.« Gledam slike. »Naši delavci na letovanju ob morju.« »Stara tovarna in nova tovarna.« In grafikone. »V petnajstih letih je izšlo v naših založbah 47 milijonov knjig.«

Človek gleda in bere in pomisli:

»Koliko smo že storili. Toda prav vsega takšne izložbe le ne more pokazati. Ne more pokazati odnosov med ljudmi in vseh sprememb v teh odnosih. Ki jih je prineslo in ki nam jih še prinaša samoupravljanje, in vsega tistega, kar čutimo, ko se oziramo na prehojeno pot v minulih dvajsetih letih in se pogovarjamo, kaj bomo še storili. To pa bomo pokazali in povedali, ko bomo v povorki in ob povorki prepevali zmagam v minulih letih in nazdravljali našemu prazniku.«

Dež se še vedno ponuja. Ljudje zaskrbljeno gledajo v nebo.

»Da vsaj ne bi deževalo.« J. VOLJČ

NAJVEČJI KRES

Dežmanov Tonček iz Lesc je bil spomladi 1942 še nepoznan komandant II. jeseniške čete, ki je štela 18 partizanov. Ceta se je šele formirala.

V taborišču pri Babjem zobu nad Bohinjem so borci po dolgem pomenku, kako bi praznovali prvi maj, sklenili: pet kresov zakurimo, da poženemo Svabom strah v kosti. Mislili bodo, da nas je ko listja in trave, ker so se tudi druge čete odločile za podobne akcije.

Da na Babjem zobu zakurijo kres, je bilo samo po sebi umevno, morali so samo pogruntati, od kod bi se še ogenj dobro videl. Odločili so se za Skalo nad Kamno Gorico, Vodice nad Kropo, Ratitovec in Zgoško raven, od koder je videti v Lesce in Radovljico.

Na Zgoško raven so odšli 30. aprila zjutraj štirje partizani v dobri veri, da čez dan naberejo suhih vej.

Na cilju pa so načrt spremenili. Vseh pet koč, kolikor so jih imeli tam gorenjski kmetje in louci, je bilo ograjenih z bodečo žico, na kateri so visele prazne konzervne škatle. Okrog ograje so Švabi natresli suhih vej, ki ob najprevidnejši hoji pokajo... Celo dva senika so utrdili s smrekovimi vejami in kamenjem. Nedoigo tega so se štirinajst dni zadrževali tam.

Kot na dlani je bilo, da se bodo še vrnili. Partizanska četvorica je ves dan počivala, zvečer pa je na Zgoški ravni gorel največji kres, ki je Nemce pripravil ob začasno postojanko.

Nemci so na izgubo hitro reagirali. Preden so se zjutraj partizani odpravili proti Babjemu zobu, v svoje taborišče, so opazili, da se na mostu v Ribnem, kjer ni bilo postojanke, spreha nemška straža. Most pa so zaščitili samo, kadar so se odpravili na hajko.

Se segreli se niso od hoje, ko je iz grmovja zaregljala nemška strojnica. Bliskovito so se pognali v goščo. Gorazdu, Ljubljancu, ki je kasneje padel, je veja snela dolgo francosko puško. Brez nje se ni hotel vrniti v taborišče.

»Splazi se po trebuhu ponjo, ščitili te bomo.«

Puška je na srečo zdrsnila z veje na tla. Nemci niso opazili Gorazda in četvorica se je v polni bojni opremi vrnila k četi.

»Naš kres je bil največji,« so se pobahali, šele potem so začeli pripovedovati dogodivščino z Nemci.

Napisano po pripovedovanju FRANCA BERCETA

Na čelu ni pisalo

Peta kolona, sestavljena iz nemških tajnikov in pravih Nemcev, je aprila 1941 na debelo izdajala po Mariboru. Zavedni Slovenci so se znašli za zapahi, nekaj se jih je poskrilo, drugi so trepetaje čakali, kdaj bodo gestapovci potrkali na vrata in rezko veleli:

»Aufmachen! Gehaimstaatspolizei.«

In vendar so 1. maja zjutraj v železniškem naselju pri Koroškem kolodvoru in celo po glavnih mariborskih ulicah ležali letaki.

»Naj živi praznik vseh proletarcev sveta!«

»Živela Sovjetska zveza!«

Ljudje so skrivaj pobirali listke, si jih zatikali za čevlje, v nedrja in se razbežali domov z drobnim upanjem, da le niso prepuščeni sami sebi in trdi švabski peti.

Nemška policija je divjala. Gestapovci in esesovci so

pobrali preostale dokaze slovenske upornosti in hiteli zapirati ljudi po zajetnem spisku političnih osumljencev. Toda članov partije, bilo jih je okrog sto, ki so jim skuhalo to kašo, niso dobili v pest. Umaknili so se v ilegalo.

Domači izdajalci so razprezali niti svoje vohunske mreže po živilskem trgu, po kavarnah in ulicah. Letake je ovijala tančica skrivnosti, ki so jo zaman odstirali.

Na Pobrežju, blizu železniškega mostu, pa je v Čizmakovi kleti stal skrbno skrit špirograf, ki sta ga domača sinova Boris in Vili nekaj dni pred prvim majem dolgo v noč vrtela.

In po mestu so hodili mladi delavci iz železniških delavnic, gimnazijci in vajenci in se zadovoljno muzali. Na čelu jim ni pisalo, da so skojevci in da so oni raztrosili prvomajske letake.

Zapisano po pripovedovanju MARTINA GREIFA, predvojnega tajnika sindikata kovinarjev za mariborski srez in prvega politkomisarja tamošnjega vojaškega komiteja.

Ljubljancani se trudijo, da bo njihovo mesto kar najbolj slavnostno okrašeno pozdravilo udeležence prvomajske povorke, ene največjih prvomajskih povork, kar jih pomni Ljubljana.

ske šole so tudi že pripravljeni. »Sicer znamo korakati, pa bomo vendarle še nekajkrat preizkusili to naše znanje.«

V Elesu so pripravili vlačilec s prikolicco, ki bo vozil Peltonovo turbino, priključeno na generator. Pokazali bodo tudi komandno ploščo. Na drugem vlačilcu bodo peljali transformator, na posebnem kamionu pa vso opremo za pogonsko pripravljenost. Delavci Gradisa, Obnove in Tehnike se bodo predstavili s dvema samohodnima skiperjema, v povorki bodo imeli tudi dva demferja, dva federala z montažnimi elementi, dva žerjava. Cementarna v Anhovem bo poslala na parado svoj kamion, ki bo peljal saloni-tno izdelke.

V Javnih skladiščih sem videl, kako se pripravljajo delavci kmetijskih posestev. Jože Kuzmič, prvak traktoristov Slovenije, ki dela v Rakičanu, bo vozil traktor »Ferguson«. Videli bomo traktorje z različnimi priključki, bagre, kosilnice,

kolesa, izdelana v tej tovarni, v povorki pa bo tudi dve sto tisoče letos izdelano kolo. Delavci »Tomosa« se bodo vozili na kolibrih, motociklih in v »Spačkih«. Tovarna IMV v Novem mestu bo poslala na parado tri avtomobile »kombi«, tri sanitetne avtomobile in tri majhne avtobuse. Delavci Tovarne avtomobilov v Mariboru pa kar osem različnih vozil, ki jih izdelujejo. Tudi Splošna plovba bo imela svoj tovarnjak, na katerem bo maketa ladijskega dimnika, hkrati pa bodo s slikami in napisi seznanili gledalce z uspehi svojega podjetja.

V Saturnusu so mi povedali, da bodo na dveh kamionih prikazali svoje izdelke za avtomobilsko industrijo. Tovarna glinice in aluminija v Kidričevem bo tudi poslala dva kamiona. Na prvem bo velik 1700 kilogramov težak blok aluminija, na drugem pa bodo pokazali proizvodnjo aluminija.

Potlej se bodo v povorki zvrstila podjetja poslovnega zdru-

20 LET OF

Odlomki iz referata tovariša Mihe Marinka na proslavi 20. obletnice Osvobodilne fronte slovenskega naroda 26. aprila 1961

● V okviru proslav letošnje dvajsete obletnice vstaje narodov Jugoslavije vključujemo tudi 27. april — dan ustanovitve Osvobodilne fronte Slovenije. Vključujemo ga kot svojstveno zgodovinsko dejstvo, ki je bilo odločilnega pomena za razvoj vseljudske vstaje na Slovenskem. Ta oblika politične organizacije je originalna tvorba, ki je nastala v začetku samo na Slovenskem.

Oblikovanje takšne vseljudske politične organizacije, kakor je bila OF, so narekovali in omogočili tedanji specifični pogoji. Omogočena in pogojena je bila s popolnim moralno političnim zlomom bivših režimskih meščanskih strank; bila je rezultat večletnega napornega dela Komunistične partije Slovenije, ki si je pridobila zaupanje vseh naprednejših poštenih političnih domoljubnih sil, ker je bila edina, kompaktna, moralno politično trdna, organizacijsko usposobljena, v dolgoletnih bojih prekaljena sila, sposobna združiti in povezati vse sile odpora v tedanjem, za usodo slovenskega naroda najkritičnejšem času. Osvobodilna fronta je torej nastala in zrasla iz teh pogojev. Zaradi tega se tudi začetna faza vstaje v Sloveniji razlikuje od one v Srbiji, Bosni, Črni gori in tudi Hrvaški. Gre za razlike v obliki in taktiki boja za iste skupne cilje vseljudske vstaje narodov Jugoslavije, ki jo je začela in vodila Komunistična partija Jugoslavije. Razlika po obliki in taktiki izhaja iz posebnih objektivnih pogojev in položaja Slovenije.

● Pomen Osvobodilne fronte se v posebnih slovenskih razmerah odraža v mnogih pogledih.

● Manifest Ustanovnega kongresa KPS, katerega avtor je bil tovariš Kardelj, še posebej pa njegova knjiga o nacionalnem vprašanju, sta usmerila praktično dejavnost Partije v konkretnih realnih okoliščinah. Mobilizacijske naloge, ki jih je vseboval Manifest, kakor tudi kasnejše sklepe in dokumente Partije je navdušeno sprejelo vse partijsko članstvo, ker so bili razumljivi, da delavski razred življenjsko pereči, zlasti pa so odpirali pot zaupanju nacionalno zatiranih množic raznih političnih skupin, do katerih je Partiji dotlej zapirala dostop več ali manj sektaška praksa. Komunistična partija Slovenije je tedaj stopila na pot prevzemanja praktične odgovornosti za rešitev nacionalnega vprašanja. To niso bile posledje več le akademске razprave o proletarski ali buržoazni demokratični revoluciji niti gole deklaracije načel, da more le boj proletariata prinesiti rešitev nacionalnega vprašanja. Stori se je bil korenit prelom s prejšnjimi umetniškimi sektaškimi konstrukcijami nekakega nacionalno revolucionarnega gibanja, ki ni moglo odpreti poti do nacionalno zatiranih množic. Prehod od revolucionarnih fraz k praktični dejavnosti je bil s tem storjen.

● Nezadostna je tudi enostavna in gola ugotovitev vodilne vloge KP brez globljega prikaza načina udejstvovanja KP v takratnih slovenskih razmerah. — Samo s tako ugotovitvijo ne moremo dobiti prepričljivega pojasnila, zakaj je KP mogla pridobiti zaupanje in zmogla tako uspešno izvršiti svojo zgodovinsko nalogo. Zlasti še, če ob tem upoštevamo le golo dejstvo, da je štela KPS ob Ustanovnem kongresu komaj 400–500 članov, ob zlomu stare Jugoslavije pa približno 1000 članov. Moči in vpliva Partije ni mogoče meriti po številu njenega članstva. Njena moč je bila v marksistični idejni jasnosti njenih nalog, v realnem presojanju kritično zapletajočih se dogajanj, v njeni pripravljenosti na usodna dogajanja, ki jih je jasno predvidevala. Njena moč je bila v tesni povezanosti in zaupanju širokih množic, v mnogih tisočih aktivnih borcev, ki so na raznih tistiših — političnih, sindikalnih, kulturnih — sledili tej politiki in jo uresničevali. Zaupanje množic je temeljilo na nekstetih dokazih neustrašnosti in požrtvovalnosti komunistov, ki so jo izpričali v odnosu do tedanjih preganjalcev.

● Kako popolno je podtalno delujoča Osvobodilna fronta zajela tako rekoč vse prebivalstvo Ljubljane, pa so pokazale svojevrstne množične manifestacije 28. oktobra, 1. decembra

1941 in 3. januarja 1942. Ljubljanci so enodušno sledili pozivu, da ne sme od 6. do 7. ure zvečer nihče na ulice niti v javne lokale. Ulice so se ob tej uri iznenada spraznile. Popoln uspeh teh javnih manifestacij, ki so imele dejansko značaj plebiscita za splošno narodno opredelitev proti okupatorju, je okupatorja hudo vznemiril in prestrašil.

● Četudi Slovenci v svoji preteklosti nismo imeli nobenih posebnih borb in državnotvornih tradicij, je vendar Komunistični partiji Slovenije uspelo poleg politične mobilizacije Osvobodilne fronte in diverzantskih sabotažnih akcij, kljub pomanjkanju kadrov z vojaškim znanjem, z dragoceno pomočjo bivših španskih prostovoljcev, formirati partizanske čete in zadajati takoj v začetku okupatorju hude udarce ter preiti sčasoma na frontalne spopade s sovražnikom.

Kakor drugod v globokem zaledju okupiranega ozemlja tudi pri nas nismo imeli drugih virov za oborožitev kakor orožje, ki smo ga oteili iz sovražniških rok. Ne more biti govora o tem, da nikjer drugod, razen v Jugoslaviji, ne bi bilo razpoloženja za borbo, zlasti ne po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo in posebej še potem, ko je sovjetska armada prešla na učinkovito obrambo in v protinapad. Stvar je v tem, da so drugod razvijali »teorijo o ugodnem trenutku« in čakali na ta trenutke.

● Razlike v geografskih pogojih, prometnih arterijah, kakršne so v velikih predelih zapadne Srbije, Bosne, Črne gore, Like, Korduna, so omogočale drugačno taktiko od one, ki je bila možna v Sloveniji. Praktičen razvoj štiriletnega narodnoosvobodilnega boja je pokazal, da je bila neogibna ves čas v pretežni meri partizanska široko manevrska taktika bojevanja. Specifične objektivne okolnosti v strateško izpostavljeno geografskem položaju Slovenije so otežkočale, zaradi nesorazmerja sil praktično onemogočale hitrejšo osvoboditev večjih teritorijev, zlasti pa mest in industrijskih središč. Dalj časa so se mogli obdržati le manjši osvobodeni teritoriji, ki niso zapirali okupatorju najvažnejših prometnih arterij, drugi so se obdržali le začasno, kadar okupator ni imel dovolj oboroženih sil, da bi jih branil, ker se je moral omejiti le na obrambo najvažnejših prometnih poti. Saj je ljubljansko prometno križišče predstavljalo za okupatorja najobčutljivejšo točko med italijanskim in podonavsko-balkanskim prostoro. Manevrska taktika hitrih premikov, napadov in umikov naših brigad in odredov je vezala nase velike sovražnikove sile. Tako je bilo na ozemlju Slovenije v drugi polovici 1942 leta italijanskim in nemškim vojnim SS in drugih policijskih enot, ki so štele blizu 140.000 mož. V času kapitulacije Italije je bilo v Sloveniji zatečenih blizu 75.000 samo Italijanov. V jesenski ofenzivi 1943 je bilo angažiranih blizu 80.000 mož nemške vojske.

● Na splošno nam mnoga zgodovinska dejstva pričajo, kako uspešno se je Partija borila proti oportunizmu in sektaštvu, tendencam, ki so zlasti v takih usodnih časih moge biti nevarne za izid revolucije. Partija je posebno ostro ukrepala proti tem tendencam v lastnih vrstah. S hitro intervencijo je na primer nastopila že v prvem mesecu okupacije proti hitlerjanski demagogiji. Z njo so skušali preslepiti komuniste in paralizirati njihovo aktivnost, sklicujoč se na pakt Hitler — Stalin, češ da zato nimajo namena preganjanje komunistov. Centralni komite Partije je ostro nastopil proti tistim vidnim komunistom, ki se zaradi te propagande niso takoj umaknili v ilegalo. Zavzeto je bilo odločno stališče, da komunisti ne smejo uživati gostoljubja okupatorjev, ker s tem pomagajo sovražniku zavajati množice in mu dajejo časa, da jih polovi.

Komunist, ki je iz strahopetnosti dezertiral iz nenosredne oborožene akcije, je bil obsojen na naistražilo kazen.

Prav tako je Partija budno bedela, da ne bi prišlo do takih postopkov komunistov, za katere bi množice ne mogle razumeti, da koristijo osvobodilnemu boju in bi zato slabili enotnost ter omogočali razbijanje Osvobodilne fronte.

Ive Subic: Demonstracije svobodoljubnih Ljubljancanov pred sodnijo leta 1943.

Delitev dohodka po delu - demokratizacija odnosov v komuni

Iz referata tovariša Janeza Vipotnika na III. plenumu Centralnega komiteja ZKS

Znamenite spremembe v delitvi dohodka — zdaj prehajamo že od teorije k praksi — pomenijo enega najlahtnejših revolucionarnih preokretov v našem notranjem razvoju. Ne le gospodarski, ampak predvsem njihov družbeno politični pomen kaže na bistveno nov kvaliteten premik v razvoju resničnih socialističnih odnosov, kaže na bistveno višjo stopnjo teh odnosov, ki nastajajo s spremembami v gospodarskih, prostorskih, zdravstvenih, kulturno propagandnih in drugih dejavnostih. Te spremembe ne preobrazajo samo materialne osnove, ampak postajajo osnovna vitalna sila v vsem našem družbenem in političnem življenju, njihov učinek bo ustvaril, po vsej verjetnosti, nove politične in idejne tokove. Razvoj v tej smeri narekuje seveda razmah in okrepitev političnih organizacij, in še posebej aktivnost Zveze komunistov. Predvsem se bo moralo preusmeriti idejno politično delo. Zveza komunistov, postati bo moralo bolj vsestransko, tehtnejše in bolj učinkovito.

Odpira se vprašanje, kakšno naj bo idejno politično delovanje Zveze komunistov v današnji stvarnosti, posebno ob ugotovitvi, da so novi ekonomski, družbeni in politični odnosi v oostrem protislovju s starimi oblikami in metodami dela komunistov. Idejno politično delo komunistov, kot vemo iz prakse, se je vedno prilagajalo strateškim namenom, ki jih je imela pred očmi Partija. Sedmi kongres ZKJ je začrtal osnovne vsebinske smernice delovanja komunistov v skladu z idejnim ciljem: preraščanje oblasti v imenu ljudstva v oblast ljudstva samega. Razvojna pot k temu cilju je že pripeljala do tiste točke ko se začena neposredna akcija. Nastopa trenutek, ko se zakonitosti razdelitve dohodka po delu razteka v vsa področja družbenega življenja. Družbeni položaj proizvajalca postaja s tem bistveno drugačen. Njegovo svobodno delo in njegova ustvarjalna sila dobivata učinkovite pospeske. Ti pospeski pa bodo tembolj izkoriščeni, čim učinkovitejši bo boj za višjo raven socialistične družbene zavesti, ki naj ga vodijo subjektivne sile. Ob tej stvarnosti vznika pri idejno političnem delu na površino cela vrsta težav, proti katerim so se komunisti sicer že doslej borili (porajajo pa se tudi nove), toda njihov obstoj pomeni v novih pogojih bistveno resnejšo oviro kot v preteklosti. Vsestranskega gibanja, ki ga proži novi sistem, se bo najresneje postavljalo po robu vse tisto, kar ovira v okviru socialističnih ciljev svobodnih razmah človeka in njegovo ustvarjalnost v najširšem pomenu besede.

Ne gre le za mobilizacijo komunistov v tem smislu, da bi bila njihova zavest glede na omenjeno vprašanje kar najbolj razvita, da bi v njej ne bilo nikakršnih ostankov mezdne, kapitalistične ali birokratične miselnosti, da bi se v njej do skrajnosti razvil občutek za demokratičnost in za človekoljubnost, gre predvsem za prenašanje te zavesti na vse delovne množice. In tu se odpira glavno idejno politično področje komunistov.

Kakršnakoli deformacija, ki ima svoje korenine v mezdnih miselnosti, samovolji, birokratizmu, sebičnosti, nepoštenosti, neobjektivnosti, egoizmu in po-

dobnem, bo rodila v novih odnosih mnogo hujše posledice, kot jih poznamo iz preteklosti. Energičen spopad s takšnimi pojavi naj bo tisto novo, kar si želimo na idejno političnem področju delovanja Zveze komunistov.

Če se vse konkretne odločitve danes oblikujejo v organih samoupravljanja, neodvisno od zunanjih vplivov, toda v duhu splošnih smernic razvoja in družbenega programa skupnosti, tedaj moramo reči, da komunisti niso do kraja izkoristili tistih pogojev, ki jih za poglabljanje socialističnih družbenih odnosov nudi položaj neposredne demokracije. Zdaj izginjajo zadnje možnosti materialnega, družbenega in političnega manevriranja in odločanja mimo ali izven tega mehanizma. Komunisti bodo zares učinkovito vplivali na množice, če se ne bodo izolirali od teh organov in organizacij in se zapirli v osnovno organizacijo Zveze, ampak če se bodo z vsem notranjim žarom vključili v mehanizem neposredne demokracije in posvetili vse svoje zmožnosti njenemu razvoju. Idejno politično delo lahko vodili množice, če bodo ugledni in spoštovani, če bodo v tem mehanizmu nekaj pomenili, če bodo razsodni in napredni v svojih stališčih in v svojem delu.

Ta vprašanja niso nova, o njih je razpravljal VI. in VII. kongres Zveze komunistov, toda zdaj dobivajo, če jih pogledamo iz zornega kota novih gospodarskih ukrepov, drugačno, jasnejšo, ostrejšo podobo. Delo Zveze komunistov dobiva ob novih spremembah širšo materialno osnovo in s tem tehtnejšo vsebino. Vključevanje komunistov v organizem neposredne demokracije, boj za zmago idejnih pogledov Zveze in za napredno socialistično vsebino odločitev v teh organih, postaja bolj imperativno kot kdajkoli doslej.

Materialni razvoj, zvišanje življenjskega standarda in razvoj družbenih odnosov zmanjšuje danes na političnem področju potrebo po ukrepih pritiska, ustvarja ugodnejšo politično situacijo in povečuje razpoloženje in pripravljenost ljudi za premagovanje naporov pri graditvi socializma. Notranji odnosi so zdaj strpnejši, bolj demokratični, bolj ljudski. Marsikak ukrep, ki je bil pred leti iz razumljivih razlogov potreben, je danes v enakih primerih lahko odveč, če nimamo opravka s protisocialističnimi pojavi. Tako razpoloženje narekuje komunistom, da gredo vstrec z razvojem, da ne sektašijo, da predvsem z močjo svojega prepričanja, ne pa z administrativnimi ukrepi, vodijo idejno bitko, pa naj gre za katerekoli pojave, če so ti znotraj socialističnih okvirov. Komunisti bodo vedno vplivali na množice, če bo njihov idejni vpliv v soglasju z usmerjenostjo in prizadevanji progresivnih ljudskih množic, in bodo razoroženi potisnjeni ob stran, če progresivnih tokov ne bodo pravočasno razumeli. Zato se že dolgo ni več mogoče postavljati na stališče, da je vsak član Zveze komunistov že Partija in da je vsako njegovo mnenje že partijsko mnenje. Komunist pomeni toliko, kolikor sam velja. Čim bolj se bo uveljavljal z naprednimi stališči, tem bolj se bo zmanjšal odločno prevelik razpon, ki ob-

staja med idejno političnim vodstvom Zveze komunistov Jugoslavije in povprečnim članom v osnovni organizaciji.

Cep rav je bilo o novem sistemu razdelitve dohodka že veliko povedanega in napisanega, bi moral biti poudarek tega plenuma na idejni orientaciji komunistov in njihovi mobilizaciji v zvezi s trenutno situacijo zaradi sprememb v sistemu. Polna vključitev komunistov v idejni proces, ki ga začena uvajanje novega sistema razdelitve dohodka na principu: vsakomur po njegovem delu, razkriva splet novih problemov, ki nastajajo pri delovnem človeku, pri oblikovanju njegove zavesti in pri njegovem odnosu do pravic in dolžnosti socialističnega državljanja.

Dasiravno ne gre preveč kritično presojeti tistih delovnih kolektivov, ki so za svojo prvo nalogo ob uvajanju novega sistema predvideli takojšen izraz in materialno analizo svojega položaja, bi bilo bistveno zgrešeno ostati samo pri izrazu. Takšna računica, če je ostala samo pri njej, kaže, da so v kolektivu verjetno le principialno sprejeli novi sistem, podrobno pa na rešujejo po starem. Spekulacije, kako čimbolje prosperirati v novem položaju in celo izkoriščati slabosti, ki jih novi položaj dopušta, ne morejo biti dolgotrajne. Zdj so interesi posameznega proizvajalca, gospodarske organizacije in komunalne skupnosti v bistvu isti. Proizvajalec je zainteresiran, da podjetje in komuna čim bolj uspevata. Vsaka spekulacija v katerikoli smeri gre na račun posameznega delovnega človeka. Osvojitev novih principov zahteva torej dolgoročno perspektivo razvoja, zahteva za daleč naprej analizo položaja podjetja, njegovih rezultatov, uspehov in težav. Ob dolgoročnih razvojnih perspektivah podjetja mobilizirati delovni kolektiv za premagovanje težav, ki se bodo pokazale v razvoju, pomeni utrjevati zavest, da je usoda podjetja neposredno odvisna od njegovih proizvajalcev, njihove požrtvovalnosti, delavnosti in iznajdljivosti. Ustvariti tvorno stališče delovnega kolektiva do novega sistema je odgovorna naloga subjektivnih sil, zlasti če upoštevamo, da se je stopnjevala v preteklosti ogetrost delovnih kolektivov na Slovenskem za koncepte, ki jih sistem zdaj prinaša.

Drugi problem, v katerega se je treba poglobiti, je vprašanje, kakšne bodo posledice sprememb v družbenih odnosih in kako to izkoristiti predvsem v boju proti ostankom birokratskih tendenc. Materialni položaj in materialni napredek je le eden od učinkov novih ukrepov, toda z idejno političnih vidikov gre pri spremembah za mnogo tehtnejše zadeve, ki morajo v prvi vrsti pritegovati pozornost Zveze komunistov. Delitev dohodka avtomatično še ne pomeni, da naj bodo instrumenti še tako dosledno uveljavljeni, da se bo razredna zavest sama po sebi povzpela na višji nivo, oziroma da bo to pripeljalo do njenega preraščanja v novo kvaliteto. Nikakor ni mogoče napraviti zaključka, da imata tisti, ki praktično največ participirajo pri delitvi dohodka, tudi najvišjo družbeno zavest. Samo delo je sicer lahko merilo za dohodek, ne mora pa biti hkrati

merilo zavesti. Tudi v tem pogledu reforma gospodarskega sistema odpira novo problematiko — ki seveda ne bo imela več izrazito klasičnega razrednega značaja, različni družbeni pojavi bodo pa še dolgo ostali razrednega izvora. Morda bo prav zaradi tega večias ali težje ali laže spoznavati, ali so različne težnje napredne ali nazadnjaške. Prav tu pa je klobuč tistih problemov, ki ga bodo morale razvozlati subjektivne sile, ne glede na to, ali je ta v tovarni ali inštitutu, v šoli ali bolnišnici, v ustanovi ali kjerkoli že. Gre za odgovorno politično nalogo, za utrjevanje demokratičnih pravic delovnega človeka in njegove osebnosti, torej proti pojavom podrelosti, odvisnosti, privilegijev, najrazličnejših inace birokratizma, gre za uveljavljanje proizvajalčeve človeške podobnosti v najširšem pomenu besede.

Ustrezna pripravljenost z modernizacijo industrije in drugih panog javnega življenja potiska v ospredje strokovno delo, odkriva pa istočasno nekatere zanimive pojave, ki izvirajo iz napačnega vrednotenja strokovnega dela. Čeprav se proces zlivljanja intelektualnega in fizičnega dela vrši hitreje, kot ga večias registriamo, predvsem pa idejno dojemamo, zavznavamo na drugi strani pojave, ki resno ovirajo odpravljanje nasprotij med intelektualnim in fizičnim delom. Tu in tam srečujemo mnenje, da sta gospodarsko življenje in tehnologija dandanašnji tako komplicirana, da delavci, pa naj bodo še tako razgledani in izobraženi, niso dorašli za razpravo in odločanje o vseh gospodarskih in tehničnih vprašanjih. S tako izkrivljeno utemeljitvijo se pokuša poudarjati odločilna vloga in mesto strokovnega kadra v podjetjih in njihovi samoupravi. Strokovni kader mora dobiti ustrezno mesto in ugled po pravilu: »Vsakomur po njegovem delu« tudi ustrezno nagrado za svoje delo, v tem se slej ko prej kaže tudi zrelostna stopnja organov delavskega samoupravljanja. S svojim delom tudi ne morejo biti odgovorni zgolj za funkcioniranje tehnološkega procesa, ampak je treba vključiti vanj tudi prizadevanost za tehnično izpopolnjevanje in gospodarski uspeh. Gre za enakopravno zraščanje s samoupravnimi organi, gre predvsem za razumljivo razkrivanje zamotanih procesov gospodarjenja poizvajalcem, ni pa seveda sprejemljivo stališče, naj bi samo strokovnjaki odločali ne samo predvsem o strokovnih zadevah, ampak tudi o gospodarski politiki.

Nikakor ne gre za podcenjevanje strokovne argumentacije, njen pomen nesporno raste, toda ne bi bilo tudi prav, če bi jo precenevali. Gre za stvarno vrednotenje posameznega problema. Dostikrat se namreč lahko zgodi, da še tako dragocena in dognana specialna znanja strokovnjaka njemu samemu zamegljijo pogled, predvsem pa politično oceno vseh okoliščin, v katerih nastaja in zori ta ali oni družbeni program. Iz prakse vemo, da je laže prevzeti odgovornost za izvedensko mnenje strokovnjaku, kot pa med številnimi mnenji izbrati gospodarsko najboljši in odločiti politično najpriljubnejše mnenje ter nato oskrbeti izvedbo izbranega projekta.

S KLEJEM POPACKANE HLAČE

1. maja 1942 zjutraj so Vrhovčani ostrmeli. Po hišah in ograjah so bili nalepljeni veliki plakati s srpom in kladivom, s pestmi, ki so raztrgale v zapestju pritrjene verige, in z velikimi znanimi in neznanimi parolami o svobodi in zmagi. Cesta je bila zasuta z letaki, na električnih žicah je viselo okoli 50 dolgih zastav iz papirja, z rdečo zvezdo na sredi, manjše

pa na ograjah od enega do drugega konca vasi.

Marsikoga je mikalo, da bi vsaj plakat strgal s hiše, pa si ni upal. Kaj se ve, kdo stoji za vsem tem? En sam človek ne bi mogel niti vseh lepakov pritrčiti, pa če bi delal vso noč, še manj pa petdeset zastav vreči na električne žice s kamnom in vrivico.

Ob enajstih dopoldne so pri-

šli v Vrhovce Italijani. Na obeh koncih vasi so cesto zaprli s strojnimi in se kakor kobilice pognali med hiše.

»Porco diavolo, komunisti, tutti komunisti...« so kričali, premetali hiše in odvekli ljudi k ograjam in zidovom, da so trgali plakate in sneli zastave. Zahtevali so še, da pri priči požgo tudi večje zastave, ki so v pomladanskem vetriču plapolale nad cesto. Ljudje so se izgovarjali, da nimajo gasilskih lestev, z navadnimi pa da ne morejo do njih. Italijani so nekaj »upornikov« prebutali, ko tudi to ni zaleгло, so začeli streljati v zastave. Ob njihovem odhodu iz Vrhovcev so na žicah še viseli scejfrani ostanki jugoslovanskih in slovenskih trobojnic, vendar dovolj veliki, da jih je videl, kdorkoli se je peljal skozi vas.

Žilica Vrhovčanom ni dala miru, da ne bi spraševali, kdo jim je skuhal maslo, zvedeli pa so samo najzanesljivejši. Nekateri kajpak že pred praznikom.

Miklavčevemu Justu (Junošu), ki je bil takrat sekretar SKOJ v zadobrovskega rajonu, so član komiteja KP Jože Kopitar, terenka Darinka Smolinski in kasnejši narodni heroj Lado Dolničar naročili, naj za 1. maj kaj organizirajo.

Just, ki je že nekaj časa živel v ilegali — Italijani so ga imeli na piki, da spada med ribelle — je sklical skojevce, da demokratično odločijo o akciji.

Deželanov Drago, frizerski vajenec, je zmagal s predlogom o lepkih Z zastavami in letaki pa so drugi razširili prvomajski program.

Brez papirja ni šlo. Toda kako naj ga toliko znesijo iz Ljubljane, da ne bodo Italijani na bloku posumili? Določili so naj-

mlajša dva: Miklavčevega Francija in Deželanovega Draga. Denar je bil hitro zbran. Tiste dni je naraščaj nakupil nekam hudo dosti zvezkov. Vsaj starši so tako mislili.

Kar se nakupa tiče, je šlo vse v redu, pri Bonaču in Tičarju so bili dobro založeni z modrim, rdečim in belim ovojnim papirjem, tudi lepilo in tempera barvice sta »kurirja« srečno kupila, na bloku pred Vrhovci pa je malo manjkalo, da ju niso Lahli obdržali. Za vsako reč posebej sta jim morala obrazložiti, čemu jima bo. Izgovore sta imela že pripravljene.

Tri noči so delali pri Miklavčevih lepake in zastave. Skrivaj so vstajali iz postelje, ko je družina zaspala, in se proti jutru po tihem prikradli nazaj. Samo to se je materam čudno videlo, da imajo fantje vsak dan s klejem hlače popackane.

Zapisano po pripovedovanju JUSTA MIKLAVCA-JUNOŠA

RAZOČARANJE

Iz Dobrega polja so odšli prvi vaščani 28. aprila 1942 v partizane. Preden so se pridružili najbližjim borcem, so na lastno pest zbirali skupaj kakih 100 ljudi, jim naročili, naj vzamejo sekire in žage s seboj, in zvečer odšli z njimi k železniški progi. Eni v smeri proti Velikim Laščam, drugi proti Čušperku.

V nekaj urah je bila proga zadelana z debelimi debli, ki so jih železniški delavci pod močnim vojaškim varstvom kasneje tri dni odmetavali.

Ko se je bližala akcija h

koncu, so novo pečeni partizani iz čuvajnice med Dobrim poljem in Čušperkom telefonirali v grad in sporočili Italijanom, naj se dobro pripravijo na njihov prihod. V potrdilo, da so res partizani, so začeli na vse pretege streljati. Z orožjem in strelivom so bili dobro založeni od jugoslovanske kapitulacije. Celo nekaj strojníc so takrat poskrili.

»Mobilizirancev« niso vzeli s seboj, kaj bi z njimi in njihovimi žagami? Sicer pa se, po pravici povedano, tudi sami niso mislili resno spoprijeti z Italijani. Le malo podražiti so jih

hoteli za 1. maj, da bi jih pripravili ob spanje in strelivo. Po navadi so Lahli na vsak partizanski strel vso noč streljali. Tja v tri dni, iz strahu...

V dobre pol ure so prišli do obronka gozda, od koder je le kakih petdeset metrov čistine do gradu. Poiskali so si zaklonišča in z električnimi baterijami posvetili proti postojanki.

Snopi svetlobe so polzeli po dvorišču, po grajskih zidovih...

Napeto so čakali, da bo začela strojnica iz bunkerja ali vsaj odjeknil stražarjev strel.

Nič. Od nikoder nič.

Italijani so jo takoj po telefonski napovedi partizanov pobrisali iz gradu v Velike Lašče. Bilo jih je petdeset, novo pečenih partizanov pa menda osem...

Ali so kdaj zvedeli za potegavščino, ni znano, toda v Čušperk se niso nikdar več vrnili.

Napisano po pripovedovanju LOJZETA BLAŽIČA

Improvizacija

Vso vojno menda ni nikoli toliko aktivistov skupaj praznovalo prvi maj, kakor 1943. leta. Okoli 150 jih je prišlo na zbor, ki ga je sklical vodstvo Osvobodilne fronte na Pugledu 27. in 28. aprila, da se pogovore o udržitvi enotnosti med člani partije, sokoli in krščanskimi socialisti in o pritegnitvi novega članstva.

Ob koncu zborovanja so se začeli delegati obotavljati. Ni se jim dalo domov. Pred vrati je bil prvi maj in na Pugledu so se med zborovanjem nepričakovano dobro počutili. V večernih urah so se nasmejali za vsa vojna leta nazaj.

Boris Kidrič, ki je imel na zboru glavni referat, Vida Tomšičeva, Marjan Breclj in vsi drugi člani predsedstva OF se želji niso odrekli.

Načrt za proslavo je bil mimogrede sestavljen. Med delegati je bilo nekaj harmonikarjev, ki so obvezni rekviziti partizanov — harmonike — prinesli s seboj, prostovoljno so se priglasili recitatorji, na hitro roko je bil sestavljen celo pevski zbor. V enem dnevu, kolikor je bilo še časa do nastopa, so se kar dobro pripravili, umetniških odlik pa tako ni nihče pričakoval. Glavno, da so bili skupaj za delavski praznik.

Boris Kidrič se je žrtvoval za praznični govor o pomenu 1. maja in vlogi delavskega razreda v družbenem razvoju. Po njegovem sugestivnem nagovoru in kulturnem sporedu so voditelji vsakemu delegatu posebej voščili za praznik s stiskom rok.

Ob prigrizku in harmoniki pa so si aktivisti kasneje pripovedovali vesele in žalostne iz partizanskih dni.

Napisano po pripovedovanju MILANA ŠKERLAVAJA-PETRAČA

VELIKA SAMOODPOVED

PISA, 1. maja 1942

V novem zaporu, zgrajenem na mestu, kjer se je z letalom ubil Mussolinijev sin, je poleg italijanskih rojakov zaprtih kakih dvajset političnih kaznjencev iz Slovenije.

Kmalu po zajtrku, rjavkasti čobodri brez okusa, se prikaže paznik med vrati, ukaže, naj gredo v cerkev — tudi fašisti so priznavali 1. maj za praznik, samo njegov pomen so izkrivili — in odhiti naprej k sosednji celici.

Ukaz je prišel nepričakovano. Dva jetnika sta brezvoljno odšla k odprtim vratom, drugi so obsedeli na posteljah.

»Nikamor ne gremo,« je nekdo odločno pretrgal mučno tišino. »Hej, vidva, zmenili smo se, da bomo solidarni.«

Jetnikoma je zastal korak, vendar sta poskušala kljubovati:

»Kaznovali nas bodo, če vsi ostanemo.«

»Za to, če ne pojdeš v cerkev, te ne smejo kaznovati. Pravijo, da smo komunisti, kdo ima več pravice kot mi, da špicamo maslo?«

Tik preden se je znova prikazal paznik, sta se omahljivca vdala in sedla na staro mesto.

Paznik se je penil od jeze, jih zmerjal z ribelli in Scilavi in zaloputnil vrata, da so zaškripali podboji. Ko je škrtnil ključ, so se jetniki oddahnili. Prva zmaga na delavski praznik! To jih je podžgalo. Čeprav so slišali, da nekdo hodi po hodniku, so začeli peti. Sprva mrmranje, potem vedno glasneje:

»Naglo puške smo zgrabili in odločno z doma šli...«

Paznik ni razumel besedila, po ritmu in ognjevitosti napeva pa je zasluhtel, da ne pojejo o ljubezni in lepih dekletih.

»Maladeti ribelli, silenzio. Če ne utihnete, vas pobijem kot pse.«

Jetniki so nedolžnih obrazov strmeli vanj, kakor da ne bi vedeli, za kaj gre.

Star komunist, ki je včasih delal v Trstu in za silo klatil po italijansko, je stražarja nalagal, da so peli narodno pesem in da jim on kot predstavnik naroda z visoko razvito glasbeno kulturo tega ne bi smel zameriti.

Paznik mu ni verjel, držal se ni več. Za slovo je poslal njih in njihove pesmi k vragu.

Za kazen tistega dne vsa ce-

lica ni dobila pri kosilu skromnega kosčka mesa, ki so ga jetniki dobivali samo ob nedeljah in praznikih.

Popoldne se je spor zaostрил pri razdeljevanju paketov. Za prvi maj jih je prišlo zelo veliko. Italijani so vsakega srečnika posebej poklicali k dolgi mizi, obloženi z zavitki, skrbno zapisali seznam živih in potem spisek pomolili lastniku paketa v podpis. Že nekaj časa so jetnike tako izsiljevali, da so se odpovedali poslanim živlom in jih odstopili italijanskim ranjenim vojakom.

Politični kaznjenci iz Italije so se mračnih obrazov sklanjali nad papirje na mizi in stiskaje zobe odnašali izropane škatle, v katerih je ostalo samo še perilo.

Slovenci so napeto čakali, kdaj jih pokličejo. Se v celici so se zmenili: Nobeden ne podpiše seznama. Kar bo, bo.

Kakor trop sestranih volkov so zatulili na prvega, ki je

laži so vajeni, toda uklonili jih niso, in to je glavno, so se tolažili.

Naslednjega dne so jim iz uprave kaznilnice sporočili, da jim zaradi prvomajske upornosti odvzemajo pravico do pake tov.

Kmalu zatem jim je scopino vrpel skozi lino zganjen in zalpen listek v italijansčini:

»Vaš pogum in upornost nas navdušujeta. Italijanski politični kaznjenci.«

Zapisano po pripovedovanju JANEZA ALIČA iz Ljubljane

IGRA Z ŽIVLJENJEM ALI POGUM?

Nerad se spominjam Buchenwalda. Čeprav je že petnajst let od tega, nisem pozabil vonja po

se... To je bil začetek konca v kamnolomu. Pred njim se jih je že na stotine tako zastarmelo predse, potem so se zagnali proti naelektrni žični ograji in tam obviseli ali pa so dvignjenih rok planili proti stražarju. Rotil sem ljudi pred seboj, naj bodrijo dolgina, ga suvajo, samo da bo hodil, hodil... Hoja je bila njegova rešitev. Nekaj časa jim je uspevalo, potem je spustil kamen iz naročja, kričnil kakor blazen in se zagnal proti stražarju. Pok iz puške in ni ga bilo več. Samo široko odprte oči, polne nedoumljive groze, so strmele v decembrsko nebo.

Na prste lahko preštejem lepe spomine iz Buchenwalda, kjer sem preživel poldrugo leto. Kadar nam je bilo težko, smo peli. Dimčev Srečko, Harmeljev Milan, Volčev Ivan in še nekaj drugih Slovencev, ki so nas iz zapora v Solmonu po italijanski kapitulaciji prepeljali v Buchenwald. Še med apelom smo brundali, če ni bilo esesovca v bližini. Kadar smo cele ure stali zunaj in v tankih jetniških suknjičih trepetali od mraza, nam je ob petju hitreje minoval čas.

Ponosen pa sem na 1. maj 1944.

Bil je puščoben dan. Dim iz krematorija je z vso svojo smrdljivo težo pritiskal na nas. Ne vem več, kako sem se znašel na ozki ploščadi pred skladiščem naših oblek, kdo nas je nagovoril, naj zapojemo, vem pa, da

smo Slovenci zapeli vse partizanske pesmi, ki smo jih znali in sto in stokrat ponovili, mrmraje ali glasno, v italijanskih zaporih in jih po tistem godli tudi v Buchenwaldu.

Na velikem dvorišču pred skladiščem se je zbralo na tisoče ljudi. Esesovcev ni bilo v taborišču, zunaj so praznovali 1. maj. Stražarju ob žici je skladišče zapiralo pogled na nas, bil pa je predaleč v stran, da bi nas dobro slišal.

Buchenwald je bil evropski Babilon. Francozi, Belgijci in Španci niso razumeli, kaj pojejo, poslušali so samo melodijo, Čehi, Rusi in Poljaki pa so do jeli besedila in nam navdušeno ploskali.

Zgrozím se ob misli, kaj bi bilo z nami, če bi nas kdo izdal. Tako brezskrbno sem pel, kakor pred vojno na prvi maj, ko sem odšel z znanci na Rožnik, snel sokolski znak in si za taknil v gumbnico rdeč nagelj. Mogoče nas je ob pogledu na tisočglavo množico prijateljev minil strah, še bolj gozovo pa je, da smo hoteli dokazati neuklonljivost Slovencev.

Ne Čehi ne Francozi ne nihče drug se nas ni upal posnemati. Imeli so nas za nepredvidne pogumneže, mogoče tudi za brezumneže, toda od 1. maja 1944 dalje nas je veliko ljudi ob srečanju spoštljivo pozdravilo.

Zapisano po pripovedovanju JANEZA DRASLERJA

odrinil seznam in rekel, da ga ne podpiše. Ostali so se zbal, da se bodo pazniki zagnali vanj. Pa si niso upali, le zavitka mu niso izročili.

Pri drugem se je prizor ponovil. In pri tretjem, četrtem...

»Prepovemo vam pakete, kot črve vas bomo pohodili, pasji sinovi,« so jim grozili. Slovenci so ostali neomajni. Praznihi rok so se vrnili v celico. Polentariji lahko ponarede njihove podpise,

ožganem človeškem mesu, ki se je zlasti pred dežjem z dimom iz krematorija širil po koncentracijskem taborišču. Ob besedi Buchenwald vstane pred menoj visok, koščat neznanec, iz kamnoloma, na srečo sem delal tam samo dva meseca, ki je hodil pred menoj v dolgi vrsti »zeber«, globoko sklonjen pod težo kamna. Videlo se mu je, da mu pohajajo moči. Potem se je začel ustavljati in strmeti pred-

TISK NAŠIH KOLEKTIVOV

Pred sedemnajstimi leti, 5. in 6. maja 1944, je bila v Metliki prva slovenska novinarska konferenca, ki je položila temelje današnjemu tisku. Glede na pomen, ki ga je imel tisk med narodnoosvobodilno borbo, v povojni družbeni graditvi in ga bo imel tudi v prihodnjem obdobju socialistične graditve, predlagamo, naj bi proglasili

5. MAJ ZA DAN TISKA

Z nekaj vrsticami želimo obuditi spomin na ta dogodek pred sedemnajstimi leti.

»Poziv na prvo novinarsko konferenco na osvobojenem ozemlju«

ki so ga podpisali sklicatelji Vida Tomšič, dr. France Škerlj, Lado Kozak in Cene Logar, med drugim piše:

»Vojna se bliža zmagovitemu koncu... Tisk je igral v osvobodilni borbi pomembno mesto kot graditelj političnega prepričanja, kot organizator borbe.

Novo slovensko življenje, graditev narodne oblasti, pa zahteva novega tiska, ki bo veran odraz naše slovenske pomladi, ki bo znal slovenske množice organizirati, jih mobilizirati za novo delo, jim odpreti perspektive bodočnosti.

Zato sklicujemo za 5. maj našo prvo slovensko novinarsko konferenco na osvobojenem ozemlju...«

Razen novinarjev, dopisnikov, vojnih poročevalcev, grafikov in propagandistov z vseh koncev Slovenije so se Prve novinarske konference udeležili tudi predsednik IOOF Josip Vidmar, sekretar IOOF Boris Kidrič in drugi.

Takrat je tovariš Boris Kidrič v imenu Izvršnega odbora OF izrekel »priznanje in zahvalo našemu tisku.« »Zavedamo se,« je dejal, »da v vseh treh letih osvobodilne borbe naših uspehov ne bi bilo, če ne bi bilo našega tiska.

Želim naglasiti, da je novinar novega kova hkrati politik, kakor je politik hkrati novinar. Postati morate politiki, da boste v celoti razumeli linijo Osvobodilne fronte... Mi z vsemi graditelji naše narodne oblasti stremimo za tem, da vključimo najširše množice. Aktivizacija najširših narodnih množic je naša osnovna naloga in obenem jamstvo, da bomo dosegli končno zmago. V tem je ključ za doseg narodnih uspehov ali, z drugimi besedami, to se pravi vključiti narodne množice tudi v naš tisk — razviti dopisništvo.«

Glavni namen te prve konference je bil, čimbolj razviti tiskano besedo in z njo seči do slehernega našega človeka. Ko je govorila o vlogi našega tiska, je tovarišica Vida Tomšičeva poudarila, »da je v bistvu našega časopisa in našega tiska ne samo kronistično beleženje političnih dogodkov, prinašanje neklih stališč potem, ko se je dogodek izvršil, temveč da je naš tisk stremel ves čas, biti v prvih vrstah, biti ne samo poročevalec in obveščevalec, ampak tudi sodnik, propagator, mobilizator in organizator obenem.«

Na konferenci so izvolili odbor, ki je pripravil ustanovitev Društva novinarjev Slovenije. Za prvega predsednika društva je bil izvoljen Ivan Potrč.

ve tovarniškega tiska prav ob obletnici, ko so bili postavljeni temelji slovenskemu tisku in propagandi? Menimo, da je glede na naklado in število listov tovarniški tisk v novih pogojih najbližje nalogi, ki jo je pred sedemnajstimi leti postavil tovariš Kidrič, namreč »aktivizacija najširših narodnih množic«. Že sedanje število tovarniških listov (ki pa bo jutri že drugačno kot danes, ker dobimo vsak dan kakšen nov list), ki se bliža 120.000 izvodov, kaže na izredno velik — če še ne docela uresničen, pa vsaj potencialen — družbeni pomen teh listov. Tovarniški tisk predstavlja danes, še bolj pa bo predstavljal jutri, docela novo družbeno-politično silo, na katero se včeraj nismo resno računali. Pomen teh listov pa ni omejen le na teh 120.000 proizvajalcih, ampak je že davno prerasel tovarniške zidove. Lahko trdimo, da je prav tovarniški tisk odločno pomagal podirati tovarniške ograje in da vidno pomaga pri družbeni preobrazbi svoje okolice. Mnoge tovarniške liste preberejo vsi člani delavčeve družine in tudi sosedje. Vsaka številka gre najmanj skozi tri, štiri roke. Mnogim v zaostalejših krajih je tovarniški časopis za sedaj še edino glasilo, preko katerega spoznavajo družbeni razvoj.

Če k temu dodamo še to, da so delavci te liste dejansko sprejeli za svoje, da gledajo nanje kot starši svojega miljenčka, da skoraj ne dovolijo kritične besede o njih (čeprav bi o marsikaterem bila potrebna kritična razprava), postaja družbena vloga tovarniškega tiska še pomembnejša.

Prav to pa nas naveda k osnovnemu vprašanju: kako skrbimo za te liste, kakšno pozornost jim posvečamo, kako jih družbeno usmerjamo? In dalje: ali je družbena skrb za tovarniški tisk zadovoljiva, glede na to, kako so ga proizvajalci usvojili in da ga imajo za svojega? Odgovor je vsekakor negativen. Družbena skrb za usmerjanje tovarniškega tiska še zdaleč ni tolikšna, da bi odtehtala veliko navezanost proizvajalcev za njihove tovarniške liste.

Pri večini sedanjih listov je čutili pomanjkanje jasnega programa. Samoupravni organi in politične organizacije v teh podjetjih se še docela ne zavedajo pomena, ki bi ga njihovi listi lahko imeli pri večji mobilizaciji proizvajalcev za udeležbo pri samoupravljanju. Zato je v mnogih listih mnogo raznih slučajnih sestavkov, potopisov, literarnih poskusov in podobnega, medtem ko v njih ni niti sledu o aktualnih problemih delitve osebnih dohodkov, standardu, izobraževanju, decentralizaciji samoupravljanja itd., ki kolektive prav gotovo tarejo. Zaradi tega večina listov ostaja na nivoju informatorja: kolektiv obveščajo o že sklenjenih ozioroma izvršenih dejstvih. Naj bo to obveščanje še tako temeljito in časovno ažurno, list vendarle ni dosegel svojega namena. Tovarniški časopis nikakor ne

more »biti le poročevalec in obveščevalec, ampak tudi vodnik, propagator, mobilizator in organizator obenem«, kot je dejala tovarišica Vida Tomšičeva na prvi novinarski konferenci. List mora ustvarjati pogoje za učinkovito in aktivno udeležbo slehernega proizvajalca pri samoupravljanju, tega pa ni mogoče doseči samo z informiranjem. Oblikovati je treba stališča do določenih problemov, z argumenti spodbujati delavce, da povedo svoje mišljenje, tako da bo sleherni pomembni sklep delavskega sveta dejansko le vrh široke in aktivne razprave, ki jo je sprožil tovarniški časopis.

Ne gre pa samo za premajhno pozornost za tovarniške liste s strani samoupravnih organov in organizacij znotraj kolektivov. Menimo, da bi razvoju tovarniškega tiska morali v prihodnje posvetiti tudi več skrbi s strani širše družbene skupnosti. Za to verjetno ne bi bil niti potreben nov organ, ampak bi jih kazalo tesneje vezati (z namenom pomoči in načelnega političnega usmerjanja) bodi na Komisijo za tisk pri Republiškem svetu Zveze sindikatov, bodi na Društvo novinarjev Slovenije.

Tovariš Boris Kidrič govori na prvi novinarski konferenci (slika je iz fototeke Muzeja NO Ljubljana)

»ZELEZAR«: Težišče na dopisnikih

Glasilo jeseniške železarn »Zelezar« je eno prvih tovarniških glasil pri nas. Časopis je začel izhajati sicer šele leta 1959, toda pred tem so imeli revijo od 1950. leta.

mih znotraj kolektiva pa bo moralo doseči takšno stopnjo, da ne bo treba več nobene oglasne deske.

Janko Burnik: »Že sedaj se je »Zelezar« v mnogih primerih

tov. Zato bo treba še več skrbi posvetiti vzgoji dopisnikov.«

France Pogačnik: »Naša osnovna dosedanja slabost je bila, da je v listu sodelovalo premalo delavcev. Zato bo naša glavna naloga prav pridobivanje dopisnikov in njihova vzgoja. Kolikor več delavcev bo sodelovalo v »Zelezarju«, toliko večja bo njegova moč in pomen. Naše dopisništvo moramo tako razviti, da nam bodo program narekovali delavci iz obratov. Šele tako bomo aktivizirali večino delovnega kolektiva za udeležbo v samoupravljanju.

Razvoj nas sili v to, da bomo ustanovili poseben redakcijski odbor, v katerem bi bili posamezniki odgovorni za določeno področje (na primer samoupravljanje, delo sindikata, gospodarstvo) in bi skrbeli, da bo list aktualen in predvsem — kar bo ena njihovih glavnih nalog — bi si moral vsakdo ustvariti čimširšo dopisniško mrežo.

Torej: časopisna redakcija v malem. Dobra zamisel!

V »Zelezarju« imajo torej jasen program: s prehodom od štirinajst dnevnika na teden in pa njihovo odločno orieniacijo na pridobivanje čimveč dopisnikov iz vrst delavcev, bodo dosegli, da bo »Zelezar« iz dneva v dan aktivno vključeval v upravljanje podjetja večino članov podjetja.

Kaj pravijo delavci sami o svojih glasilih

izkazal kot uspešen mobilizator celotnega kolektiva, kadar bo teden, pa bo še mnogo lažje. Vendar se bomo morali v prihodnje še bolj izogibati preveč načelnih razprav in pisati o konkretnih problemih iz obratev.

Lojze Meznarič, kvalificiran delavec iz Litostroja: »Naš časopis je edno bolj privlačen in zanimiv, približal se nam je in je res naš. Dobro je, da ga dobimo domov, tako ga morj prebrer, še preden ga dobim v roke. Ko bi le izhajal vsaj na štirinajst dni, kajti moram reči, da je dober obveščevalec. Le še več naj bi pisal o gospodarjenju, delu in nalogah sindikalne podružnice, delavskega sveta, o nagrajevanju, sedaj na pomlad o rekreaciji, skratka — vzgajal naj bi nas.«

Marija Štajman, tkalka v MTT: »Dober je naš »Bilten«, ne more biti boljši. Težko čaka kam nanj, posebno, če še sama kaj napišem. Kaj berem najraje? Zabavne so zadnje strani, zanimive prve — preberem pa vse.«

V ljubljanskem podjetju »Lek« vsa se menili z Dragico Gantarjevo, predelavko v injekcijskem oddelku: »Ne morem povedati, koliko je nerganja, če »Kolektiv« izide z zadržanostjo. Zanj je večje zanimanje kot za vse sestanke, okrožnice, obvestila itd. Lahko rečem, da je naš časopis pester, ima pa še premalo sodelavcev, ki naj bi preko njega

povedali svoje mnenje. Tako bi na primer morali sedaj posredovati več mnenj o predvideni decentralizaciji, o nagrajevanju, o mesečnih planih, delu sindikata in mladine, medtem ko o delavskem svetu pišemo še kar dovoli.«

V kolektivu »Ljubljana-transport« se nas je zbralo kar več — trije ali štirje šoferji in dva sprevoznika. In če na kratko povzamem njihova mnenja: »Odlično, brez pripomb, vse najboljše...« »Pisal bi, pa nimam o čem, ker ni nobenih problemov,« je dejal nekdo. Težko je verjeti, da nimajo nobenih problemov, predvsem se v zvezi z delitvijo osebnih dohodkov, gradnjo stanovanj, družbeno prehrano itd. »Ljubljana-transport« je eno takih podjetij, kjer je precej zaposlenih vezanih na terensko delo in je zaradi tega verjetno oteženo delo samoupravnih organov in njihova povezava s kolektivom. Problemi torej so. Gre le za to, kakšno mesto najdejo v listu in kako so delavci kritični do njih.

To pa je problem mnogih tovarniških listov. TO SO MNENJA LE NEKATERIH DELAVCEV O NJIHOVIH GLASILIH. MORDA VSI NE MISLIJO TAKO. ENO PA JE GOTOVO: OPTIMIZEM, S KAKRŠNIM GLEDAM NAJŠIRŠI PROIZVAJALCI SAMI. KAJŽE, DA TOVARNIŠKI TISK JUTRI NE BO VEČ TO, KAR JE DANES.

LJUBICA KRISTAN

Po zbranih podatkih je v začetku aprila letos v Sloveniji 88 delovnih kolektivov izdajalo skupno 90 lastnih glasil. Vsi izdajajo po eno glasilo, le »Iskra« Kranj in »Zelezarna« Jesenice po dva — časopis in revijo. Prevladujejo ciklostirani bilteni (teh je 49), sledijo časopisi (32) in revije (9).

Skupna naklada listov presega 116.000 izvodov. Po okrajih je njihovo število naslednje: Ljubljana blizu 39.400, Kranj 35.700, Maribor 13.800, Celje 11.170, Koper 8.150, Novo mesto 4.750, Nova Gorica 2.850 in Murska Sobota 820 izvodov. Največjo naklado ima list Skupnosti železniških podjetij Slovenije »Nova prog«: 12.000 izvodov, sledi »Zelezarna« Jesenice 7.600... Najmanjšo naklado pa ima »Obratni bilten« papirnice iz Količevega, ki izhaja pri ložnostno v 80 izvodih.

Izhajanje listov je urejeno različno. Mnogi ciklostirani bilteni izhajajo po potrebi — priložnostno, časopisi in revije pa so v glavnem mesečniki in dvomesečniki. Vedno več pa je želja, da bi ti listi izha-

jali pogostejše. Časopis »Planika« na primer že dalj časa izhaja vsak teden. Kmalu mu bo verjetno sledil časopis »Zelezar«.

Liste dobivajo delavci večinoma zastoni, le v 14 podjetjih plačajo zanje od 5 do 50 dinarjev. Mnogi delavci menijo, da to ni problem in da bi bili pripravljeni plačati tudi več, samo da bi list dobili. »Toliko vsakdo zasluži, da bo plačal svoj časopis,« pravijo.

Profesionalne urednike ima le 10 kolektivov, v drugih podjetjih pa urejajo liste zraven svojega rednega dela večinoma sekretarji, sefi splošnih oddelkov, referenti HTZ, komercialni sefi itd. Od neprofesionalnih urednikov dobiva za svoje delo nagrado le 17 urednikov.

Teh nekaj splošnih podatkov smo navedli zato, da bodo bralci dobili vsaj približno sliko nad celotnim tovarniškim tiskom v naši republiki, in si o njem ustvarili svojo sodbo.

Zakaj smo se lotili obravna-

Litostrojski uredniški odbor je prav gotovo med najbolj delavnimi. Da bi si vzgojil čimveč sodelavcev, organizira kratke seminarje, kjer se pogovarjajo o dopisovanju. Na Industrijski kovinarski šoli so celo sami učenci predlagali, da bi v redne ure slovensčine vključili tudi predavanja o dopisovanju. Sploh se obeta v mladem kadru kopica sodelavcev. V zadnjem času se oglašajo v litostrojskem uredništvu tudi najmlajši iz osemletke »Hinka Smrekarja«. Zadnjič so zaprosili urednika za pomoč. »Zbrali smo že 32 tipkanih strani gradiva in bi radi tudi mi izdali časopis.« Tako so se ob snidenju z urednikom prejšnji teden pogovarjali prav o vsem, od začetka do konca

Pred dobrimi petnajstimi leti, dne 31. januarja 1946. leta, je Ustavodajna skupščina sprejela in razglasila prvo ustavo nove Jugoslavije. Prve ustave niso njeni sestavljavci pisali v pisarnah. Njeni člani so se oblikovali v Revoluciji, sredi vojne vihere, s snovanjem narodnoosvobodilnih odborov kot novo ljudsko oblastjo z novimi organi. Pisali so jo volivci, ki so volili delegate za zasedanja nacionalnih predstavniških teles. Nastajala je v jeku jurišev prvih partizanskih odredov, ki so ob vsakem novem jurišu pretaščali v brigade, divizije in korpuse in prerastli v Jugoslovansko ljudsko armado, ki je osvojila vso našo domovino, v armado čuvarja oblasti, vznikle v Revoluciji.

Družbeni razvoj ne bi bil to, kar je — gibalna sila napredka — če bi se ustavil tudi ob temelju vseh zakonov — ustavi. Velike družbeno-politične spremembe, uresničene v sedmih letih, so terjale sprejem ustavnega zakona v letu 1953 in s tem brisanje nekaterih že zastarelih členov prve ustave.

Preostali člani prve ustave in člani ustavnega zakona ne ustrezajo več danes doseženi stopnji družbenega razvoja. Zato je potrebno sestaviti, sprejeti in razglasiti novo ustavo, takšno, ki bo vsebovala v svojih načelnih določbah in posameznih členih nastale spremembe v naši družbeni skupnosti in vsebovala perspektive za nadaljnji razvoj.

Uredništvo lista je tokrat zaprosilo za razgovor o novi Ustavi predsednika Zakonodajnega odbora Zvezne ljudske skupščine, univerziteinega profesorja dr. Maksima Šnuderla, ki je prošnji rade volje ustregel.

Tovariš profesor, Zvezna ljudska skupščina je lani na enem izmed svojih zasedanj izvolila posebno komisijo, ki naj sestavi predlog nove ustave. Katere družbeno-politične spremembe to predvsem narekujejo?

»Na to vprašanje tole: Res je, da so glavni razlogi za spremembo oziroma izdajo nove ustave velike družbeno-politične spremembe, ki so se dogodile v času od sprejema prve ustave oziroma pozneje, od sprejema ustavnega zakona v letu 1953 pa do danes, ko sestavljamo novo ustavo. Te spremembe lahko porazdelimo v tri skupine:

— uveljavljanje, krepitev in nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja;
— uveljavljanje družbenega upravljanja na vseh področjih družbenega življenja in uveljavljanje in razvoj komunalne samouprave.

Z delavskim samoupravljanjem se je pri nas bistveno spremenil položaj delavskega razreda. Delavsko samoupravljanje se je ne samo utrdilo, temveč tudi razvilo in se razvija vse bolj z razvojem in krepitvijo gospodarstva.

Položaj in vloga delavskega samoupravljanja pa sta se bistveno spremenila z uveljavljanjem sprememb gospodarskega sistema v letošnjem letu. Sedaj, ko proizvajalec odvede določene družbene obveznosti, povsem samostojno razpolaga s svojim dohodkom in ga deli na osebnih dohodke in sklade. Proizvajalec pa odloča tudi o razdelitvi presežka dela v komuni. Skratka, pri delitvi presežka dela ima neposredni proizvajalec dominantno pravico po svojih predstavnikih, tako v podjetju kot v komuni in federaciji.

Spominjam se neštetihih slovesnosti v delovnih kolektivih, ko so se delavci — prvi člani svetov — prvi zbrali na svojih sejah, ko so ta do-

godek proslavili na različne načine — s prigriscanjem spominskih plosč na tovarniška poslopja, sprejemanjem ključev in podobno. To je bil pomemben dogodek, saj je bilo prvič v zgodovini delavskega razreda uresničeno geslo: Tovarne delavcem!

Takrat in še leta pozneje, so delavci odločili o razmeroma majhnih sredstvih. Z razvojem gospodarstva, s krepitvijo delavskega samoupravljanja pa prehaja v njihove roke vse več pravic in pri svojih odločitvah sprejemajo vse večje odgovornosti, kajti:

»Ena izmed neposrednih posledic sprememb v sistemu delitve bo nadaljnje povečanje materialne osnove gospodarskih in drugih samoupravnih organizacij ter komun. Približen račun pokaže, da bodo v prihodnjih petih letih ob delovanju mehanizma nove delitve dohodka samo gospodarske organizacije in komunje imele nad 600 milijard dinarjev novih sredstev v odnosu na njihove dosedanje možnosti. To je realna baza za nadaljnje povečanje aktivnosti in pobude vseh delovnih ljudi in za nadaljnje uveljavljanje delavskih svetov, komun in drugih organov samoupravljanja.«

(Edvard Kardelj — Na zasedanju Zvezne ljudske skupščine aprila 1961.)

»V kmetijskem zadrugištvu smo uveljavili zadrugne svete z obsežnimi pravicami. S tem se tudi povsem spreminja fiziognomija zasebnega proizvajalca. S kooperacijo in drugimi oblikami sodelovanja z zadrugo se zasebni proizvajalec vključuje v socialistično preobrazbo vasi. Zato, da se vanjo vključi, mu torej ni treba odvzeti zemlje in ga ne utesniti v zadrugo, temveč mu z raznimi oblikami omogočiti, da se v to graditev vključuje po svoji presoji zaradi svojih koristi.«

V ustavi in pozneje sprejetem ustavnem zakonu ni položaj, vloga in pomen komun in njenih organizmov (zborov proizvajalcev, svetov itd.) ter družbenega upravljanja opredeljen tako, kot je to že v praksi uresničeno. Kako bo prišlo vse to do izraza v novi ustavi?

Nad 2800 zdravstvenih ustanov je pri nas in v upravnih odborih zdravstvenih ustanov deluje skoraj 20.000 članov organov družbenega upravljanja

Nad 128.000 članov šolskih odborov bedi nad poslovanjem šolskih ustanov, razpravlja o njihovem gospodarskem položaju, se uveljavlja v družbenem upravljanju

TEMELJI NOVE USTAVE

Razgovor o novi ustavi s predsednikom zakonodajnega odbora Zvezne ljudske skupščine prof. dr. Maksom Šnuderlom

»Ustavni zakon iz leta 1953 res še ne opredeljuje takšnega položaja, vloge in pomena komun, njenih organizmov in družbenega upravljanja in jih tudi ni mogel opredeliti, ker marsikaj od naštetega še ni bilo. Družbeno-ekonomska skupnost na področju občine namreč nastaja iz delovanja družbenega samoupravljanja, teritorialnih in drugih organov. Tu je ljudski odbor, zbor volivcev, stanovanska skupnost, krajevni odbor, nadalje še druge demokratične oblike za uveljavljanje pravic državljanov: volitve, odpoklic odbornikov, referendum itd. Na območju komunje živijo gospodarske organizacije, samostojni zavodi in organizacije, živi in deluje Socialistična zveza s svojim jedrom. Zvezo komunistov.

Komuna ni ne ljudski odbor ne komunala. Med vseni prejšnjimi organi in organizacijami obstajajo nešteta razmerja ter organizacijske in funkcionalne povezanosti. Prizadevanje vsega sistema je usmerjeno v to, da človek-državljan uveljavlja svoje interese, da si izboljšuje svoje življenje. Vse to skupaj je nenehno prepletanje, delovanje, pospeševanje razvoja.

V vsem tem sklopu dogajanja je torej ljudski odbor samo eden od elementov v komun. Zdi se, da pogostokrat tudi prezremo, da postaja Socialistična zveza bolj in bolj vseljudski parlament, prek katerega lahko prihaja do izraza volja državljanov. Vse to so torej izredno pomembne družbeno-politične spremembe.

Prezgodaj je še govoriti, kako naj bi vse to prišlo v podrobnostih do izraza v ustavi, kajti sedaj je to šele v razpravi. Moralo pa bo priti do izraza, tako v načelnih odločbah kot tudi v posameznih členih ustave, kot recimo v členih, ki bodo govorili o državni strukturi, ljudskih odborih, volilnem sistemu in podobno.«

Občina kot skupnost proizvajalcev in potrošnikov se je uveljavila v prvi vrsti v družbeno-ekonomskih odnosih, ki obstoje med njo in skupnostjo posameznih gospodarskih organizacij in ustanov javnih služb. Posebne oblike samoupravljanja v komunah so se razvile pri tistih gospodarskih organizacijah, ki opravljajo določene posle javnih in komunalnih služb. Tako so v trgovini osnovani potrošniški sveti, pri izdajateljskih, filmskih, časopisnih in drugih podobnih podjetjih posebni sveti, ki jih postavljajo ljudski odbori, ali so izvoljeni na zborih volivcev ali pa osnovani na drug način, od tistih državljanov, ki so zainteresirani, da je vsklajeno delovanje teh organizacij s splošno družbenimi interesi, posebno z interesi komunje.

Za naša statistična služba na tem področju še dokaj šepa. Iz raznih statističnih biltenov, koledarjev in podobnega gradiva, ni moč razbrati dokončnih števil, koliko državljanov deluje na področju družbenega upravljanja v vseh naših komunah. Število pa seveda ne bi bilo majhno.

Z dosedanjimi zakonskimi predpisi se je začel bistveno spreminjati položaj kolektivov zdravstvenih in prosvetnih ustanov, znanstvenih zavodov in podobno. Kolektivi v teh strokah postajajo aktivni nosilci gospodarjenja — upravljalci družbenih sredstev, ki so jim zaupana. Ali bo v ustavi glede na to opredeljen njihov po-

ložaj tako, kot je opredeljen položaj neposrednih proizvajalcev, to je, da bodo volili svoje predstavnike v zbor proizvajalcev?

»To Vaše vprašanje je zelo zanimivo. Načenjate namreč, kam šteti ljudi, ki se ukvarjajo s proizvajanjem nematerialnih dobrin in kako opredeliti njihov položaj.

Neposredni proizvajalci sami volijo svoje predstavniške organe. V delavski svet ne more nekdo od zunaj delegirati svojega predstavnika. To je razumljivo, ker je pač delavski

na družbeni razvoj, na razvoj gospodarstva. Lahko torej trdimo, da so tudi to proizvajalci, za razliko od neposrednih, proizvajalci nematerialnih dobrin, toda prav tako potrebni kot ostali.

Zato je potrebno in nujno, da bo njihov položaj, vloga in pomen, prišel in moral priti do izraza pri tako pomembnem aktu, kot je ustava. Družbeno upravljanje, uveljavljeno na teh področjih, je danes namreč stopilo ob bok delavskemu samoupravljanju, tako po številu svojih članov kot tudi dejavnosti prek svetov, izvoljenih v prosveti, zdravstvu, znanosti in podobno.«

Glede podatkov o članih svetov v šolstvu, kulturnih ustanovah in podobno, ne gre grajati statistične službe, saj so, sicer z zakasnitvijo, na razpolago določeni podatki. V letu 1958/59 je bilo v 16.578 raznih šolah 14.206 šolskih odborov in v njih je delovalo 128.288 članov. V 1230 svetih kulturnih ustanov je delovalo 9484 članov. V 1232 socialnih ustanov je delovalo 10.235 članov, v 2865 upravnih odborih zdravstvenih ustanov je delovalo 19.772 članov. In če k temu še pristojemo članke skupščin zavodov za socialno zavarovanje, lahko ugotovimo, da je na tem področju delovalo nad 12.000 članov. Tolikšno število državljanov, izvoljenih na zborih volivcev ali delegiranih iz raznih organizacij, izvoljenih na sejah občinskih ljudskih odborov, je nedvomno že doslej vplivalo na dobro in vse boljše delovanje prosvetnih, zdravstvenih in drugih ustanov. Zakonski ukrepi, uveljavljeni v letošnjem letu, pa postavljajo pred člane na teh področjih nove odgovornosti in se več dolžnosti, kajti pridelano jim je še več pravic.

V naši dosednji ustavi so tako kot v drugih ustavih v zadnjih poglavjih našete pravice človeka-državljanca. Z družbenim in delavskim samoupravljanjem je položaj delovnih ljudi pri nas bistveno spremenjen. Ali bo to dejstvo prišlo do izraza kako drugače v novi ustavi?

»Pri nas se je položaj delovnega človeka bistveno spremenil in te spremembe bo morala vsebovati ustava, ne samo v svojih načelnih določbah, temveč v vsej svoji vsebini. Vsebovati bo morala nove socialistične pravice delovnih ljudi, proizvajalcev-državljanov, ki so nastale v sistemu socialistične demokracije pri nas.

Nekdaj je bil človek objekt, sedaj je subjekt, nosilec in uresničevalec samoupravljanja. Nekdaj je bil podrejen sredstvom za proizvodnjo, danes je njihov gospodar. Nekdaj je delal za kapitalista in kapitalist je delil presežno delo, ki ga je ustvaril delavec. Danes dela za družbo in zase kot upravljačev produkcijih sredstev, on sam odloča o presežku dela.

Vse to pomeni vrnitev od svojih delov človeške osebnosti človeku, osvoboditev dela, kot je dejal Marx. Prav zato lahko upravičeno pričakujemo, da bo nova jugoslovanska ustava prva, ki bo daleč preseгла klasične ustavne koncepcije. V središču njene pozornosti mora biti človek in njegovo osvobodeno delo, katerega eno sredstvo je tudi država. To bo prava socialistična ustava.«

PETER DORNIK

KAKŠNA BO REAKCIJA?

Fidel Castro, šef kubanske vlade, je pred dnevi skoraj pet ur pred kamerami kubanske TV razlagal, kako je potekal boj na obalah Las Villasa in kako so izvojevali zmago. Razčlenil je vse strateške in taktične zamisli napadalcev in tistih, ki so jih poslali.

Predsednik kubanske vlade Fidel Castro je povedal, da so napadali hoteli doseči tale strateški cilj: osvojiti dve kubanski pokrajini in na teh mostiščih ustoličiti vlado Mira Cordone in prisiliti Kubo, da bi se zapletla v dolgotrajno vojno z bogato opremljenimi napadalci, z vojno, ki bi izpustila Kubo vse dotlej, dokler revolucija ne bi padla na kolena. Vse taktični načrti napadalcev je bil podrejeni tej ideji, pa so zato izbrali obalni pas Las Villasa, ki leži ob močvirju, prek katerega so le tri prehodne poti. Tako mostišče, v takšnem položaju, je tudi lahko braniti. Napadalcem so seveda računali tudi na podporo ljudstva, ki naj bi se jim ob prvih streljih pridružio in vrglo vlado Fidela Castra.

Fidel Castro je povedal, da so bili načrti napadalcev izdelani do najmanjše podrobnosti in v stilu velikih operacij izkrcavanja, tako da so bili celo za mesec dni vnaprej planirani vsi dovozi municije in okrepitve.

V govoru je nekajkrat poudaril, da je Kuba zmaga s svojimi lastnimi silami. Omenil je miličnike iz Siene, nekega od najbolj siromašnih krajev Kube, za katerega kmetje pravijo, da tu »pes crkava, človek pa dalje živi«, da so ti miličniki najbolj junaško branili revolucijo. Povedal pa je tudi, da je kubansko ljudstvo v tej zmagi izgubilo 87 sinov, da ima okoli 300 ranjenih in da se to število lahko še poveča, kajti pripravljeni morajo biti, da svojo deželo v vsakem trenutku branijo pred novim poskusom napadalcev.

V Washingtonu se seveda prav tako čutijo posledice neuspeha invazije na Kubo. Predsednik Kennedy se je z veliko prizadevanostjo lotil kontrole dela Centralne obveščevalne agencije ZDA, ki je, to je že ugotovljeno, vodila vso invazijo na Kubo. Za to preiskavo je določil generala Taylorja in svojega brata, člana kabineta Roberta Kennedyja. O centralni obveščevalni službi v zvezi z neuspehom na Kubi, je toliko vprašani, da hoče predsednik ZDA Kennedy čimprej najbolj pravičen odgovor.

Med najpomembnejšimi vprašanji, ki so za zdaj še brez odgovora, je vprašanje, kako je mogla Centralna obveščevalna agencija, tako slebo oceniti položaj in z gotovostjo trditi, da se bo ljudstvo na Kubi uprlo zdajšnjemu režimu takoj, ko bo slišalo o invaziji. Seveda pa hoče predsednik ZDA preiskati aktivnost agencije tako, da ne bi s tem žalil osebnost Allana Dullesa, šefa agencije, ki ima zelo močne zaščitnike na Kapitolu.

Seveda so časniki glede te zadnje epizode ZDA s Kubo polni najbolj različnih komentarjev. »New York Times« je objavil prispevek pod naslovom »Kennedyjev prvi poraz — Kako bo reagiral?« V tem komentarju »New York Times« piše, da je poraz na Kubi Kennedyjev prvi neuspeh v življenju in da v svojih 43. letih še ni nikdar kaj takega doživel, čeprav se je srečaval v vojni z najhujšimi stvarmi, pa celo s smrtjo.

»Kako bo predsednik reagiral na vse to, je zdaj mnogo bolj važno, kot razlaga, kako se je v vse to vpletel. To bo zelo kritičen preizkus značaja novega predsednika,« piše »New York Times«. Veliko komentarjev pa opozarja, da Kuba ne predstavlja nevarnosti za ZDA s tem, ko sprejema orožje iz tujine, kajti tudi Turčija ne pomeni nevarnosti za Sovjetsko zvezo, čeprav so v njej ameriške raketne baze?

NAJBOLJ TRAGIČNA VOJNA NAŠEGA ČASA VODITELJI OSVOBODITVE

VI.

Spregovorimo zdaj o vrhovnem štabu alžirske revolucije in o članih, ki ga sestavljajo (podatki iz leta 1958).

Koordinacijski in izvršni komite (CCE) Alžirske nacionalne fronte osvoboditve je organ centralnega vodstva. Sestavlja ga devet oseb in devet častnih članov. To so: Hocine Ait-Ahmed, Ben Bella, Rabat Bittat, Muhamed Budijuf in Muhamed Khider, ki so jih Francozi aretirali v maroškem letalu in so sedaj v ječi.

Običaj je, da delijo devet članov CCE v »politike« in »vojake«. »Politiki« so: Belkase, Amar Uamrane, Serif Mahmud, Ben Tobbal in Hatif Bussuf. Abbane Ramdane bi lahko v strogem pomenu besed pripadal obema kategorijama. Zanimivo je spoznati politično pot nekaterih od teh ljudi.

FERHAT ABAS, bivši vodja in ustanovitelj Demokratske uniije alžirskega manifesta (UDMA), zmerne nacionalistične stranke, ki so jo sestavljali predvsem intelektualci in pripadniki sred-

njega razreda. Na začetku je upal v možnosti integracije Arabcev in Francozov. Naposled, ko se je razočaral v Molletu in Lacostu, je pobegnil v Kairo in se vključil v ELN. Zdal je star 61 let.

LAMINE DEBAGHINE je zdravnik, star 40 let. Izhaja iz zelo siromašne družine. Studije je končal zahvaljujoč štipendiji, ki jo je prejemal od vlade. Bil je poslanec Gibanja za zmago demokratske svobode (levičarsko nacionalistično gibanje) v alžirski skupščini. Leta 1955 so ga aretirali, čez nekaj mesecev pa osvobodili. Istega leta se je priključil partizanom.

KRIM BELKASEM je zdaj star 38 let. Po poklicu je bil podčastnik v francoski vojski. Pripadal je revolucionarnemu komiteju za enotnost akcije. (Ta je organiziral vstaje.)

AMAR UAMRANE je bil po poklicu podčastnik v francoski vojski. Star je okoli 40 let, nekajkrat odlikovan za hrabrost med italijansko vojno. Član je MTLA. Leta 1945 so ga aretirali, mučili in zaprli. Z amnestijo, leto dni kasneje, so ga izpustili na svobodo in kasneje v odsot-

nosti obsodili na smrt. Je med organizatorji vstaje.

LAKDAR BENTOBAL je iz revne družine, aktivist MTLA. Star je 37 let.

ABDEL HATIF BUSSUF je najmlajši član CCE. Ima 34 let. Kot član MTLA je sodeloval v vstaji v oranški pokrajini po nalogu Ben Mehdijs. Ben Mehdi je bil eden najbolj zanimivih ljudi revolucije. Ko so ga ujele čete francoskega polkovnika Bigearda, je bil le-ta tako navdušen nad njegovo osebnostjo, da mu je vrnil vse vojaške zasluge. Potem ga je izročil policiji, ki ga je obsodila na smrt.

Ce klasificiramo te ljudi po njihovih stališčih glede različnih problemov, s katerimi se alžirska revolucija vsak dan srečuje, tedaj moramo reči, da stojita Abane Ramdane in Lamine Debaghine na stališču, da mora Francija priznati alžirsko neodvisnost kot predpogoj za prekinitev vojne. Ta dva podpirajo tudi vsi ostali člani CCE. Mogoče imata samo Ferhat Abas in Mehri nekoliko bolj popustljiva stališča.

Položaj pa se spremeni, če gre za odgovor na vprašanje

perspektiv v prihodnosti. Edini pristaš »muslimanske države«, tako se je vsaj zdelo, je Ben Tobal. V zunanji politiki so vsi za »smer nevtiralizma«. Smatrajo, da more prihodnja Alžirija imeti državno organizacijo socialistične smeri, da pa takšna organizacija ne sme temeljiti na vnaprej predpisanih ali še slabše, uvoženih vzorih.

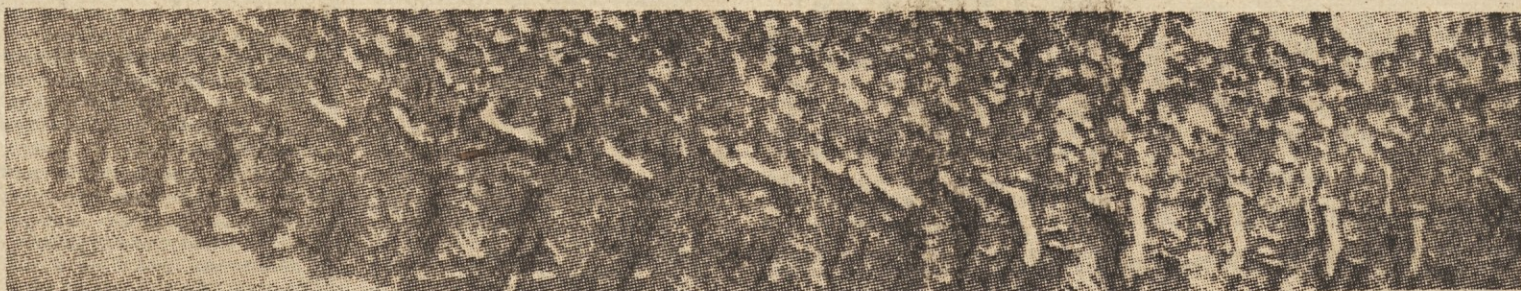
Ko govorimo zdaj o pogajanjih med Alžirci in Francozi, največkrat omenjamo Ferhata Abasa. Pred kratkim je obiskal več dežel na vzhodu in povsod, kjer je imel za to priložnost, novinarjem razložil koncept pogajanj in bodoče Alžirije.

Ferhat Abas je sin nekdanjega visokega uradnika francoske administracije v Alžiriji in nosilca Legije časti. Gotovo spada med najpomembnejše osebnosti Fronte nacionalne osvoboditve.

V svoji dolgi politični karieri je bil Ferhat Abas pred vojno predsednik alžirske Ljudske skupščine v francoski režiji. V drugi svetovni vojni je sodeloval v francoski vojski kot vojaški farmacevt, vendar se je po kapitulaciji Francije vrnil v Alžirijo in začel ilegalno poli-

tično delovati med pristaši svoje predvojne Narodne unije Alžirije. Takoj po invaziji zaveznikov čet v severni Afriki novembra 1942, je Ferhat Abas poslal začasni francoski vladi sporočilo, v katerem zahteva hitre politične reforme v Alžiriji. Ko ta sporočila niso bila deležna odgovorov, je Ferhat Abas maja 1943 izročil francoskemu generalu Catruju manifest z istimi zahtevami in hkrati ustanovil Društvo prijateljev manifesta in svobode pod parolo: »Svobodna Alžirija v zvezi s svobodno Francijo«. Francoski molk tudi na ta manifest je Ferhata Abasa izpodbudil, da je osnoval enotno fronto v zvezi z Mesalijevo ljudsko stranko. S tem pa je zaslužil ukaz za aretacijo.

Prva leta po vojni je bil Ferhat Abas poslanec v francoskem parlamentu v Parizu. Pred približno 10 leti so ga spet izvolili za narodnega poslanca v alžirski Ljudski skupščini. Postal je njen predsednik. Leta 1958 je Ferhat Abas v znak protesta glede metod francoskih oblasti v Alžiriji razpustil Ljudsko skupščino in pristopil Fronti nacionalne osvoboditve. (Nadaljevanje)

Padalci iz Alžirije

Čete, zveste vladi, korakajo

Torek, 25. aprila, je novi zgodovinski datum v zgodovini Francije. Tega dne sta bili alžirski mesti Oran in Constanline spet v rokah predstavnikov legalne oblasti.

Bivši general Maurice Challe je prispel v Pariz, ne da bi prevzel oblast in razglasil vojaško diktaturo, temveč — odšel je v ječo. Ko so se zaprla za njim vrata, je bil konec štiridnevne pustolovščine generalske klike: Salan, Challe, Zeller in Jouhaud, ki je Francijo skoraj privedla na rob državljanske vojne.

Upor je zadušen. Pustolovščina je končana.

Minulo nedeljo, 22. aprila, so vojaški elementi v Alžiriji, ki so jih vodili uporni generali, obkolili vladna poslopja in pretrgali telefonske zveze s Parizom. Francoska vlada je zaradi nevarne razširitve upora razglasila mobilizacijo rezervistov. ZDA so ponudile svojo vojaško pomoč. General de Gaulle je sprejel obri-

tanske in italijanske vlade sporočila solidarnosti.

V torek, med 17. in 18. uro, je vsa Francija mirovala v znak protesta proti generalskemu upor. Letališča so bila zaprta in ves letalski promet med Parizom in Alžirijo ter Parizom in Švico so ustavili. V Parizu so uradno začeli sodni postopek proti vsem oficirjem, ki so obtoženi, da so nezakonito prevzeli komandne po-

ložaje upora! Zakon za takšen prestop predvideva smrtno kazen.

V Alžiriji je generalska klika tačas kontrolirala vsa letališča in vsa velika mesta. Vso akcijo vodi general Salan. V bourbonski palači zaseda izredna seja francoskega parlamenta.

General de Gaulle je prek radia in televizije naslovil telebesede francoskemu ljudstvu:

Generali uporniki: Salan, Challe, Zeller, Jouhaud

Z vojaškim manevrom so ustanovili v Alžiriji uporniški režim. Uzurpatorji so izkoristili strasti nekaterih posebnih vojaških enot. Režim ima svojo firmo: pest upokojenih generalov. Ima pa tudi svojo resnično stran: skupino ambicioznih in fanatičnih častnikov. Njihov podvig lahko pripelje do nacionalne katastrofe. V imenu Francije ukazujem, da z vsemi sredstvi, ponavljam, z vsemi sredstvi preprečimo pot tem ljudem. Prepovedujem vsakemu Francozu in predvsem vsakemu vojaku, da bi izvrševal katerikoli njihov ukaz. Francozinje in Francozi, pomagajte mi!

Predsednik de Gaulle je razglasil tudi ekonomsko in finančno blokado Alžirije in ukazal sredozemski floti, naj bo pripravljena. Hkrati je izjavil, da je zelo nezadovoljen z delom francoske obveščevalne službe, ki ga ni pravčasno obvestila o pripravi upornikov. »Kaže,« je rekel, da so uporniki nekajkrat neovirano potovali iz Pariza v Alžirijo in nazaj in da so imeli ilegalne sestanke na takšnih mestih, kot sta to Vojaška akademija in Palača invalidov.

Francija je bila pripravljena, da priletijo nad njo jate letal, ki bi raztrosile padalce pod poveljstvom uporniških generalov. Pariz so obkolili tanki.

Za temi mrzličnimi pripravami pa je bilo že v torek ponoči opaziti v vrstah ultrakolonialistov prve znake razpada.

Neki velik informativni pariški časnik je zapisal ta dan z ogromnimi črkami na prvi strani: Jutri bo mogoče tekla kri! Ni minilo po tem nekaj ur, ko so časniki pisali, med njimi tudi ta, da so »oni kapitulirali!«

Francija je od minute do minute vztrajala pri radijskih aparatih in v velikim zadoščenjem in olajšanjem spremljala razplet drame in zaključek ultrakolonialističnega upora. Potem so se zvrstila poročila, da so se uporniški padalci umaknili iz mest in da so položaje spet zasledle vladne čete.

General de Gaulle je v tem času sporočil enotam v Alžiriji, da je osnovna naloga čet omejiti upor, zlomiti ga, likvidirati z orožjem in silo. Uporabiti je treba vse ukrepe, da se pospeši razpad, ki se je že začel.

Uporni generali pa so se premišljevali. Vendar, bilo je prepozno. Čete, zveste vladi, korakajo. V Alžiru odmevajo prvi strelji. Stirje žandarji so zadeli. Radijska postaja poziva prebivalce: »Vsi na ulice, da preprečimo izdajo!«

Torek je, 25. aprila. Na letališču v Parizu je pristalo letalo. Ura je 23.20. Izstopil je polkovnik. Nosil je torbo, v kateri je imel sporočilo generala Challa za generala de Gaulle.

— Sklenil sem prenehati akcijo. Pripravljen sem predati se. Tri dni po zadušitvi upora v Alžiru in Parizu ugotavljajo, kdo je kriv in kako bodo krivci kaznovani.

V Alžiriji je nekaj francoskih ministrov in generalov, ki v napetem vzdušju ugotavljajo, kdo vse so bili zapleteni v upor. Z drugimi besedami povedano, ti stoji vojaški in administrativni aparat.

Glede usode glavnih organizatorjev upora: za sedaj je za njih edinole bivši general Challe. Postavili ga bodo pred posebno sodišče. Obtožen bo zaradi »prevzemanja poveljstva brez upravičenih razlogov in organizacije uporniškega gibanja«. Za to je predvidena smrtna kazen. Pričakujejo pa, da se jima ni posrečilo pobegniti iz Alžirije. Gotovo bosta poskušala najti zatočišče v Španiji.

Vsa Francija pa nekaj ve po zlomu generalskega upora v Alžiriji, in sicer, da likvidacija upora ni konec ultrakolonialističnih pustolovčin!

»Zelo pazljivo sem prebral vašo knjigo«

Ta teden so se pred sodniki v Jeruzalemu, ki sodijo nacističnemu zločincu Adolfu Eichmannu, že zvrstile prve priče. Silkovito so pričale opisovale tragedijo židovskega ljudstva pod Hitlerjem.

Prva priča, ki je bila zaslišana, je bil Simeon Grinschpan, oče Herschla Grinschpana, ki je leta 1938 izvršil v Parizu atentat na svetnika nemškega veleposlaništva von Ratta. Ta atentat je bil tedaj vzrok nacistom, da so organizirali prvo večjo preganjanje Židov, znano pod imenom »kristalna noč«. Tedaj so zažgali številne sinagoge in razbili vse znane židovske delavnice in trgovine po nemških mestih. Po kapitulaciji Francije so Francozi atentatorja Grinschpana izročili Nemcem. Herschel Grinschpan je prišel v Eichmannove roke. V svojih zasliševanjih pred preiskovalci je Eichmann trdil, da ne ve, kaj se je zgodilo z Grinschpanom. Vendar pa,

da ne more zanikati, da ne bi mladi Žid končal v plinski celici.

Oče Grinschpana ni kdo ve koliko pripovedoval o usodi svojega sina, temveč so jih nagnali v izoborišča, kjer so se v Nemčiji nastanili po prvi svetovni vojni.

Stari Žid Grinschpan je silkovito opisal, kako so Gestapovci zbrali leta 1958 Žide iz Poljske, jih natlačili v vagona kot živino, ter jih z biči in puškinimi kopiti bili prek meje v Poljsko. Poljaki pa jih niso tedaj sprejeli, kot se sprejema begunce, temveč so jih nagnali v izoborišča, kjer so živeli v zelo slabih pogojih. Stari Grinschpan je tako pred sodniki razkril tragično sliko Žida, ki tava po vsej Evropi, Žida, ki ga neka dežela brez milosti prežene v drugo, ki ga vse drugo kot lepo sprejme.

Pred sodnike je stopil tudi Beno Kohn, znani berlinski advokat, ki je bil pred begom iz Nemčije pred-

sednik židovskih kulturnih občin. Podrobno je opisal prve dni in leta nacističnega terorja nad Židi. Stevilni nemški Židi, tudi tisti najbolj inteligentni, so upali, da so prvi dnevi najtežji in da bo Hitlerjeve srečala pamet, ko se bodo navadili na oblast. Zategadelj marsikateri Židi niso hoteli iz Nemčije, kljub opominom prijateljev in grožnjam nacistov, vse dotlej, dokler ni bilo prepozno.

Kdo vsi so krivi za židovsko tragedijo pod nacizmom, je vprašanje, ki vsak dan bolj stopa v ospredje na tej sodni obravi. Zdal je na primer na vrsti zasliševanje priči, ki jih ima obtožba, da bi sodišču in svetovni javnosti prikazali Eichmanna kot najbolj strašnega mučitelja Židov v vsej židovski zgodovini. Po tistem, kar Eichmann predstavlja, to je, čeprav tisto, kar ga obtožuje, nehoti kaže tudi na odgovornost drugih. Posebno natančno sta označili Adolfa

Eichmanna dve zelo važni priči obtožbe, in sicer prej omenjeni Beno Kohn in Aron Lindentraus, šef palestinskega biroja v Berlinu, ki je pod nacistično kontrolo določen čas vodil izseljevanje Židov. Po svojih funkcijah sta imela le-ta večkratne stike z Eichmannom. Srečanja z njim so jima ostala močno v spominu. Oba opisujeta Eichmanna kot surov in neotesan tip, ki je močan proti nemočnim in plah pred predpostavljeno. Povedala sta, da jima je Eichmann v času izseljevanja Židov iz Nemčije 1937. in 1938. leta večkrat rekel, da gre izseljevanje preveč počasi, in ju celo obtožil sabotaže. Ob neki priložnosti jima je rekel, da hoče imeti vsak dan na mizi najmanj 1000 židovskih potnih listov za izselitev. »Ce ne boste hiteli, in če boste še naprej oklevali, boste videli, kakšna usoda vas bo doletela!«

Eichmanna kot človeka oziroma nečloveka proti Židom je na sodni

obravnavi označil tudi Maks Fleischmann, eden izmed voditeljev avstrijskih Židov. Le-ta je edini preživeli član delegacije avstrijskih Židov, ki je po Hitlerjevi zasedbi obiskala Eichmanna, da bi se pogovorila o židovskem problemu. Eichmann je bil tedaj na Dunaju kot Himmlerjev zastopnik za židovska vprašanja.

Priča Fleischmann je povedal nekatere zanimive okoliščine. Med članke delegacije je bil tudi slavni židovski pisatelj Adolf Böhm, avtor knjige »Zgodovina cionizma«. Ko je Eichmann slišal, kdo je pred njim, je rekel: »Zelo pazljivo sem prebral vašo knjigo. Stevilne odstavke znam na pamet.« Na veliko presenečenje članov delegacije je Eichmann začel citirati nekatere odstavke iz te knjige.

Obtoženi Eichmann z velikim zanimanjem spremlja zasliševanje priči. Nepristano nikoli belee in je mnogo bolj živahen, kot je bil.

KAM ZA PRVI MAJ?

- številni pogovori z opredeljeno vsebino:
- Kam za prvi maj? ki so tedne in tedne vzne-
- mirjali delovne kolektive in posameznike,
- so zdaj že dejstva. Avtobusne in železniške
- postaje čaka prodaja na tisoče vozniških list-
- kov, čaka jih na sto tisoče novih kilometrov.
- Delovni kolektivi in posamezniki so se od-
- ločili. Prestregli smo nekaj kratkih sporočil,
- telegramov, ki nas seznanjajo s programi
- praznovanj ter izletov, kot jih bodo izvedla
- v času prvomajskih dni naša domača pod-
- jetja, ustanove in organizacije.

TELEGRAMI

Blizu 50.000 ljudi je napovedalo svoj obisk Ljubljani Prvega maja, ko bo svečana parada, manifestacija delovnih uspehov naših kolektivov ter moči in pripravljenosti naše Ljudske armade.

Direkcija železnic v Ljubljani sporoča: v dneh praznovanja bo dopolnila redni vozni red z dvajsetimi posebnimi vlakovnimi kompozicijami, ki bodo predvidoma prevozile 4000 vlakovnih kilometrov.

Ljubljana Transport bo podvojil vse svoje redne proge, obenem pa bo dodal v uporabo daljšim relacijam še deset avtobusov, ki bodo razbremenili promet v smeri proti Mariboru, Piranu, Novemu mestu, Ptuj, Rogški Slatini in Ravnem na Koroškem.

KAM VSE BODO ODHAJALI DELOVNI KOLEKTIVI?

LJUBLJANA:

Delovni kolektiv »Litostroj« ima pet domov oddiha, od katerih bodo trije že s prvim majem dostopni članom za letni odmor. Vstop v novo sezono bo združen z obiskom, ki bo vsekakor razživel prijetno dogajanje v Fiesi, Mošeniški Dragi ter na Sorici.

Počitniška skupnost Občinskega ljudskega odbora Šiška pa se je odločila, da te dni izvede tridnevni izlet z vlakom in z ladjo v Selce pri Crikvenici.

Ob izteku Sičolskih solin si dograjuje petindvajset ljubljanskih podjetij svoje naselje. Stotere različne predstave o izgledu svoje počitniške skupnosti bodo te dni lahko poenotili s skupnim obiskom, ki jim bo pokazal »prostor na soncu« kot si ga je umislil iznajdljiv arhitekt.

TELEGRAMI, KI JIH JE ZBRALO UREDNIŠTVO, SE DALEČ NISO POPOLNI! NEKATERI KOLEKTIVI KOT TUDI POSAMEZNIKI SE ŠE NISO ODLOČILI — KAM ZA PRVI MAJ. NEMARA JIM BODO PRICUJOČE VRSTICE PRINESLE DOMISLEK, KI GA BO VREDNO URESNITI.

KRANJ:

Pevski zbor »France Prešeren« se bo na ta dan oddolžil spominu velikega pesnika, katerega ime nosi, z obiskom njegovega rojstnega kraja Vrbe. Pot do tja ga bo vodila mimo Begunj, na povratku pa se bodo zadržali ob Blejskem jezeru.

V DNEH, KO VSI SLAVIMO PRAZNIK, KI JE RESNIČNO NAŠ, DELAVSKI.

120 članov delovnega kolektiva trgovskega podjetja »Jugotekstil« odhaja na enodnevni izlet na Suho v Beli Krajini.

Celoten kolektiv podjetja »Megrad« odpotuje v Drago, pravijo, da po sledeh priljubljene Avenikove polke.

TELEGRAMI

Trgovsko podjetje »Novost« si je zagotovilo enodnevno gostoljubnost Logarske doline.

LJUBLJANA BO SPREJELA VEČ DESETISOC GOSTOV, UDELEŽENCEV IN GLEDALCEV PARADE

KAJ JIM LAHKO NUDIJO NAŠA GOSTINSKA PODJETJA?

V Naklem pri Logatcu bo odprt novozgrajen paviljon, ki

se bo lahko kosal v postrežljivosti z znanimi logaškimi krmami.

Mimo Zaplane, gostoljubne gostilnice nad Vrhniko, vodi pot do razglednega stolpa, ki polaga pred obiskovalca prostrano barjansko polje vse do Krime in gorenjsko ravan tja do Karavank.

Spretnost in dobra kuhinja bosta mnoge goste zadovoljila v domu »Kamnik« v Kamniku, če jih bo že peljala cesta v

V nedeljo je delovni dan. Tako velja za ta dan delavniški vozni red na železnici kot tudi v avtobusnem prometu. Nedeljski vozni red pa velja v sredo, na zadnji dan praznovanja in prvomajskega počitka.

Volčji potok ali pa v Kamniško Bistrico.

Turistični dom v Polhovem Gradcu tudi vabi. Enako se potegujejo za obisk: Katarina, Slavkov dom, Tacen pod Smarno goro, Iška in Mengeška kočča. Do vseh teh turističnih postojank je speljana cesta, ki je pristopna še tako velikim avtobusom.

TELEGRAMI

Nov dom na Kureščku — do tja bo vozil izredni avtobus, je nova pridobitev naše gostinsko-turistične mreže.

Na poti čez znani Trojanski klanec je le kratka razdalja do Izlake, do Medijskih toplic, ki bodo za praznike že sprejemale prve goste, prve kopalce.

Tabor, Polževo, Turjak — še in še bi lahko naštevati gostišča, ki bodo v prvomajskih dneh na razpolago delovnim kolektivom, posameznikom in organizacijam.

ZASAVJE:

Svečanim akademijam, ki bodo na predvečer v Trbovljah, Zagorju in v Hrastniku, sledi naslednji dan množičen pohod na Izlake pri Zagorju, kamor

so najavili svoj obisk nekateri delovni kolektivi iz Hrvaške in Vojvodine. Veliko udeležbo obiskovalcev si obeta tudi Klek, na katerega slikovitem pobočju si urejajo zasavski delavci manjše domove, prijetna zatočišča za nedeljske izletnike.

NOVO MESTO:

Prebivalci dolenske metropole napovedujejo prebivalcem Metlike, Črnomlja in Semiča prvomajsko srečanje na Gorjancih. Obenem jih vabijo v Smarješke in v Dolenjske toplice.

ZALEC:

Kar dva avtobusa bosta na razpolago Občinskemu sindikalnemu svetu, ki bosta popeljala njegove člane v Biograd na morju.

MARIBOR:

Mesto izbira med Kozjakom in Pohorjem. K izbiri v mnogem dobirinašajo spomini na

predvojna praznovanja delavskega praznika. Nekateri izmed delovnih kolektivov — Metalna, TAM, MTT — pa se bodo te dni udeležili prvomajске parade v Ljubljani, bodisi kot sodelujočenci, bodisi kot opazovalci.

MEŽICA:

Od Mežice do Prevalj je ravno toliko kot od Prevalj do Raven na Koroškem. Tako so si Prevalje kot »zlata sredina« že davno pridobile sloves kraja, v katerem se zbero mežiški knapje in ravenski železarji na prvomajске razgovore, na prvomajsko praznovanje.

CELJE:

V tem času bo prišla do veljavne tako imenovana krožna cesta, ki povezuje mesto s Celjsko kočo, Svetino in se spet vrača v Celje. Domala vsi večji in manjši delovni kolektivi so začrtali v program prvomajskega praznovanja izlet po omenjenem krogu. Nekateri, pa so si zamislili dvodnevno vandranje na goro Lisco nad Sevnico, kjer se bodo sestali s sevniki, senovškimi in krškimi delavnimi kolektivi.

ŠOŠTANJ:

Andrejev dom v Šent Vidu nad Šoštanjem je odprt. Uršija gora je dobila potemtakem nevarnega tekmeča, saj se bo dobršna polovica šoštanjskih usnarjev skoraj gotovo odločila za obisk doma, ki nosi ime po njihovem direktorju, predvojnem komunistu.

VELENJE:

Pravijo sicer, da se rudarji Šaleške doline najraje zadržujejo doma, odkar imajo lepo urejeno mesto. Vendar pa so na takšen dan kaj naglo pripravljeni domače udobje zamenjati z udobjem, ki jim ga lahko nudi gora Oljka pa Mrzlica in Smohor. Na vseh teh priljubljenih izletniških točkah stoji domovi. Svoj dom imajo tudi v Fiesi.

KAMNIK:

Slušatelji Politične šole gredo v novo Velenje na obisk k rudarjem, zatem pa skozi dolino Pake mimo Dravograda ob elektrarnah na Pohorje.

Podjetje »Kamnik« iz tega mesta si je izbralo Beograd kot cilj svojega prvomajskega potovanja. Svojevrsnega izleta se bo udeležilo 100 članov kolektiva.

RADOVLJICA:

Domačini so izbrali dvesmeri, obe segata čez mejo naše domovine. Prva skupina bo odšla na Koroško, druga v Trst. Potovanje bo večdnevno.

TELEGRAMI

SKOFJA LOKA:

Nekaj manjših škofjeloških podjetij se je odločilo, da napravijo skupen izlet. Prvotno navdušenje jim je skalilo zelo različno mnenje o tem, kam naj bi odšli in za koliko časa. Križanje različnih okusov pa je obrodilo presenetljiv sad.

Domenili so se namreč za VOZNO V NEZNANO! V ta namen so si zagotovili kar 14 avtobusov in sveda 14 šoferjev, ki edini vedo za pot in za kilometre, ki jih bodo prevozili v prvomajskih dneh.

PIRAN:

V ožini Fiese, na dosego morskim valovom, tekmuje med seboj dva domova: rudnik lignita Velenje in »Tiskarina« Kranj. Oba bosta te dni dozdala več novih ležišč. Samoukim zidarjem, sicer delavcem rudarske ali pa tekstilne stroke, so že napovedali obisk delovni tovariši, da opravijo »krst« kot se temu reče. To bo srečanje dveh delavskih svetov, upravljalcev dveh povsem različnih delovnih področij.

KOPER:

Obenem, ko pričakuje slovenska obala te dni na tisoče turistov iz notranjosti, se bo na stotine prebivalcev Pirana, Izole in Kopra poslovilo od morja za nekaj dni in odšlo v notranjost Slovenije. »Tomos« bo odprl svoj Dom na Bledu, Splošna plovba pripravlja izlet v dolino Trente, spet druga podjetja, Interevropa in Pristanišče, pa v Bovec in na Fokljuko.

TELEGRAMI

STORE:

Jednat dogovor v Železarni Store je doletel skupine delavcev, ki bodo na večer pred praznikom zažgali kresove na Kampoljah, na Jančevem vrhu, na »Montekukuliji« ter na bližnjih vzpetinah, med katerimi se prebija po dolini Voglajna. Soj teh ognjev bo segal od Šentjurja do Celja. Začenjali in nadaljevali ga bodo drugi kresovi, ki bodo raztreseni vzdolž nepretrganih hribovskih venec.

Kresovi bodo tleli tja do jutra, ko jih bo zamenjala budnica železarskih godbenikov, ki bo dramila prebivalce Vrhnega, Štor in Teharjev. To bo uvod v delavski praznik, čigar poldan bo odbilo na Svetini, kjer se bodo zbrali v svojem domu valjarji in plavžarji, kovači ter jeklarji na tradicionalno prvomajsko slavo.

Kdaj in kam...

TELEGRAMI

ZREČE:

»To pot zamenjamo! Vi ostanete doma, mi pa, kar nas je mož iz Poljčan, Pohorja, Komarjev, mi vam pokratkočasimo tovarno!«

Mi — 120 upokojevc, ki so dopolnili svoja službena leta v Tovarni kovanega orodja Zreče — je zadovoljno odgovorilo na vabilo delovnega kolektiva, ki jih je povabil na ogled njihove skupne tovarne.

Primernejši dan bi težko izbrali! Le kdaj v letu pa počivajo stroji v tako spokojni svečanosti, le kdaj v letu si roke bolj upravičeno oddahnejo, le kdaj sicer zaveže skozi prostorne tovarniške dvorane praznik, ki ga sleherni delovni človek nadvse spoštuje!

To spoštovanje pa kaže svojo vsebino v stoterih odtlenkih: drobca tega je tudi v pozornosti do starih delavcev, do upokojevc, ki jim je ta dan na voljo staro žreško nakvvalo!

Motiv iz Trente — pot na Vršič

Tudi tako se daleč pride

VEČNE SILNICE

RESNOST TRENUTKOV ENEGA VSAKDANJH DNI JE TAKO POLNA PREPROSTOSTI, DA NAJVEČKRAT ZBLEDI, ŠE PREDEN JO DO DOBRA ZAZNAMO. DROBCI DOGODKOV, BESED, OČUTIJ, KRETIJ, MISLI, DROBCI ENE OD NEŠKONČNO ŠTEVILNIH STVARI IZ TISTEGA NEPREGLJEDNEGA MOZAIKA, KI GA IMENUJEMO »VSAKDANJE DELO«, SE NEUREJENO GOMILJIO V PODZAVESTI. IN ŠELE SLUČAJEN VZGIB VZBUDI MISEL, OBUDI SPOMIN. SPOMIN NA LASTNO DOŽIVETJE DELA, MISEL NA TRENUTEK, KO SI ZAZNAL BOGASTVO, KI GA JE USTVARILO DELO. TVOJE IN VSEH TVOJH ŽIVLJENJSKIH SOPOTNIKOV. TISTO OBI-

ČAJNO, UTRUDLJIVO, V KATEREM JE VPLETENO TOLIKO CLOVEŠKE SILE, HOTENJA IN RAZUMA, OB ČEMER SE NAVIDEZNA BREZPOMEMBNOST NEVSILJIVO SPREMENI V OBČUDOVANJE, V VELIČINO, V VREDNOTO. BREZ DODAJANJA BLEŠČEČIH BESED, PREPRICEVANJA IN DOKAZOVANJA SPOZNAS SVOJO NAVEZANOST NA TISTO, KAR VIDIS, KAR USTVARJAS, KAR TI VLIVA SAMOZAVEST, ZAUPANJE IN PONOS. IN VEDNO LAHKO NAJDES NEKAJ NOVEGA, NEKAJ, KAR KREPI, DOPOLNJUJE STARO. VSE PREVEČ JE TEGA, DA BI OSTALO ŽIVO, VEDNO PRISTNO. NEKATERI TRENUTKI PA VENDARLE ZBLEDIJO.

Morda je bil bližajoči se praznik prvi maj tisti vzgib, da smo se v družbi pričeli pogovarjati o dnevi, ki imajo že kar starinski nadih preteklosti. O dnevi, ko smo se skoraj otroci prvi občutili in doživeli, kaj je delo: ko smo vzhitili gledali prvi vlak, ki se je sopihaje mučil po razmajanih tračnicah, za katere smo mi sami pripravili nasl. Proga. Brčkov. Banovič. Brigade. Delo. Mi in delo. Mlad človek in delo. Vsaka misel je bila vlita v en sam kalup spoznanja, zavesti in dolžnosti. Nekdo je to občutil bolj, drugi manj, toda čaru in vrednosti individualnega in kolektivnega dela se nihče ni mogel umakniti, pa če se je še tako težko ali nerad privajal na žulje, premočno obliko, vso tisto realno trdoto kram-pa in lopate.

Nikomur od nas ni zmanjkalo besed. Najbolj pa mi je ostalo v spominu tisto skoraj neopazno, a toplo razumevanje in spoznavanje sočloveka, kakor ga je opisoval pesnik in dramatik Miha Remec...

Spoštovala — razumela sva se

...Kolikokrat se ustavim v spominu pri oskovskem mostu! Zdi se mi, da sem tam spoznal delo in delavca v vsej veličini. Bilo je pozno jeseni 1946, nekaj dni preden je prvi vlak peljal iz Brčkega v Banovico. Tir so morali položiti čez most, ki ga štirinajst dni prej še ni bilo.

Naša brigada je delala na mostu. Mrzlično smo betonirali dva visoka oporna stebra. Dan in noč. Preganjali nas je mrz, utrujenost in noč. Mešali smo v »verige«: par za parom je premetaval beton z lopatami, zadnja dva pa sta ga metala v opaže stebra. Navadno sem delal v zadnjem členu »verige« z Gezom. Geza je bil starejši sezonski delavec iz Prekmurja. Močan kot medved, jaz pa precej slaboten. Sprva me je enostavno pošiljal proč od dela, češ naj raje pišem pesmi. Ker pa nisem odnehal, je staknil neke velikanško lopato, kakršne imajo za kidanje snega. Kadar jo je zasadi v kup betona, je komaj še kaj ostalo zame. Tako sva do konca ostala nerazdružljiv »člen verige«. Jaz sem občudoval Gezo in njegov odnos do dela, on pa je imel rad moje pesmi, ki si jih je

večkrat z okorno roko prepisoval v svoj zvezek. Pri delu pa mi je vedno hotel olajšati trud.

Pozneje sem še večkrat bil v mladinskih brigadah, toda nikoli nisem doživel oskovskega mostu. Tudi Geze nisem srečal nikoli več. Ostal mi je v spominu kot pojem delavca, s katerim sva se obojestransko spoštovala in razumela. In še danes, kadar pišem, želim, da bi me Geza razumel...

Tako je bilo takrat. In koliko tistih, ki še danes leto za letom utirajo pot novim program, cestam, doživlja isto: srečanja z delom, z ljudmi, iskanje in plemenitenje svojega odnosa do dela. Pa ne samo na cestah, progah, tudi v tovarni, pisarni, ateljeju. Povsod. A ne povsod enako. Včasih je treba premagati mnogo ovir, spoznati mnogo stvari, da stroji, knjiga in še kaj, ne ostanejo tuji, ampak dobri prijatelji, ob katerih čutiš sebe in okolico v vsej svoji celoti. Ljudje pa smo radi včasih pozabljivi. Pozabimo, da je človek ob naši strani morda drugačen, da se teže privaja novemu okolju, da ima te ali one težave v svojem življenju. In če ga ne razumemo, če smo pre malo pozorni, gre svojo pot. Mimo nas, mimo sebe, nezadovoljen s seboj, s svojim delom.

Delo mu je vrnilo zaupanje vase

»Ne, danes ni več tako kot sem bral v neki stari reviji. Vprašali so predelavca, kako sprejema novico. »Ja, postavim se pred njega in tako dolgo bujlim vanj, da spozna, kako neumen je.« »In potem?« »Potem pljunem pred njega in se obrnem...« Ne, daleč od tega. Pa vendar še premočno občudoval človeka, ne najde poti do človeka. Ne zaveda se, da je vsak ob določenih pogojih in trenutkih potreben in si želi razumevanja in pomoči. Danes je to še zlasti važno, ko nastaja nov sloj delavcev, tistih, ki so prišli in prihajajo s podeželja, z drugimi navadami in odnosi. Pravzaprav je čudovito gledati te, zlasti mlade ljudi, in njihovo veliko pričakovanje in pripravljenost do novega dela in okolja. In tem tudi pomagamo, da je njihova vključitev v nov kolektiv čim bolj sproščena in

uspešna. A primeri, ko ni vse tako lepo? Tudi taki so še. Se je nerazumevanja med nami. Spominjam se nekega starejšega delavca. Zaradi živčnosti je postal bolj nezadovoljen. Motil ga je ropot, monotonija dela in imel je seveda slab uspeh pri delu. Toda nihče se na to ni oziral in bil je stalna tarča nejevolje in preziranja mojstra. Šele ko smo z intervencijo uspeli najti zanj drugo mesto, se mu je povrnil mir in danes je spet enakovreden drugim...

Spet drug primer mi je pripovedoval prijatelj, socialni delavec.

»Mlad, nekvalificiran delavec je začel krasti. Zasel je v slabo družbo, doma pa je imel samo mater, ki je premalo skrbela zanj. Toda podjetje je razumelo, da zaradi tega še ni nujno, da je pokvarjen. Čeprav že sploh ni hotel več v tovarno, so mu pisali, da naj pride, da si ga želijo, potrebujejo in tako je dober in razumevajoč odnos premagal slab vpliv. Vrnil se je, omogočili so mu polkvalifikacijo in nikoli ni bilo z njim nobenega opravka več.«

Primeri, takšni in drugačni. Mnogo jih je, raznovrstni so, človeški. Morda sam opis pove pre malo. Moral bi vse to videti, čuti, slisati. Nastala pa bi dolga, predolga pripoved o doživljanju dela, o spremembah v ljudih, o spremembah, ki jih lahko tako mnogo rodi današnji čas, čas osvobodnega dela, ki ni več vklekno v krut in trpek oklep zatiranosti, pripoved o razumevanju in nerazumevanju. Vseeno več o razumevanju pa bodisi fizičnega ali umskega dela. In še tistega, ki ga poustvari umetniška roka v ateljeju ali pa takrat, ko mu postane domač vsak navaden delavec, ko ga spozna in podoživlja njegov svet. Morda tako kot sta med mnogimi to spoznala in doživela slikar Ivo Subić in kipar Stojan Batič.

Ob doživljanju njihovega dela je nastajalo naše

»Da, bilo je čisto posebno doživetje, ko smo trije slikarji, Di-dek, Čopič in jaz pred leti delali na likovni opremi hidroelektrarne Vuzenica. Ta nenadna presaditev

iz ateljeja v živo stvarnost je bila malce nenavadna. Zdi se, da smo za to, da oživim barve na platnu po lastni želji in zamisli. Znašli smo se med ljudmi, ki so od nas pričakovali, da jim bomo dali nekaj, kar bo postalo del njih samih, kar jih bo spremljalo pri vsakdanjem delu. In zato je bilo treba najprej spoznati njihovo življenje, njihovo delo. Več mesecev smo preživeli med njimi, postali smo dejanski člani kolektiva, celo njihovih smučarskih tekem smo se udeležili. S svojim delom pa smo jim hoteli povrniti dolg, njim, ki so tako požrtvovalno zgradili in bodo upravljali nekaj, od česar bomo imeli koristi vsi. In tako kot smo mi občudovali in spremljali njihovo delo, so tudi oni, ko smo se lotili slikanja, spremljali nas. Ure in ure so stali in gledali, kaj nastaja na NJIHOVIH mogočnih, a vseeno mrtvih stenah in strojih. Vse, od skic do načrtov in končne izvedbe je nastalo takrat, med neposrednim doživljanjem njihovega sveta. In mislim, da smo razumeli drug drugega in že ta zavest je bila velika spodbuda za naše delo. Delali smo z vno in veseljem. Težke, sive gmote cevi, strojev, so se spreminjale v živopisno mavrico najrazličnejših barv, turbinski stebel je vzcvetel kot pomladni cvet, na stenah pa smo prikazali gradnjo same elektrarne in simbolično vse tisto, kar je pomenila človeku od nekdaj do danes. Zeleli smo delavcu, ki bo delal med temi stroji in stenami, z barvami in liki narediti prijetnejše, da tudi takrat, ko bo iztrgan iz narave, ko bo med stroji, ne bi čutil njihove svinčene in temne težine, ampak da mu bodo čim bolj domači, privlačni tudi po svoji zunanji obliki. In ko sem bil pred kratkim spet v Vuzenici, sem videl, da so barve še prav tako sveže kot pred leti in delavci vestno skrbijo, da ničesar ne zamažejo. Zato mislim, da so zadovoljni z našim delom. Rad pa bi videl čim več podobnih stvaritev tudi drugod, ker če so nas in naše delo razumeli tu, bodo morda vedno bolj razumevali in jim bodo bližja tudi naša ostala umetniška prizadevanja. In potem se bomo prav gotovo še bolj razumeli.«

Stojan Batič: Zadnja cigareta, risba, 1959

Oddolžiti sem se jim hotel

In Stojan Batič je, obkrožen s svojimi skulpturami rudarjev, ki so krasili že celo vrsto razstavnih dvoran pri nas in v svetu in za katere je dobil kopico priznanj, med njimi tudi Prešernovo nagrado, pripovedoval o zgodovini njihovega nastanka in obenem o zgodovini svojega razumevanja in vrednotenja rudarjevega dela.

»Ko sem med vojno dve leti delal v rudniku, se je vse življenje rudarjev doma in v rudniku, globoko vtisnilo v mojo zavest. To je razumljivo. Saj sem bil med njimi. Dan na dan. In skupaj z njimi doživljal vse, skrbi, težave in večino njihovega dela. In potem je to počasi dozorevalo v meni. Vsak opaz, jasek, dvigalo, vsak gib, izraz lica, so mi vedno znova stopali pred oči. Trdota njihovega dela, moč njihovih mišic, življenje v večni temi, odrganost od družine, krut in nevaren boj z naravo, pa kljub vsemu njihov samozavestni ponos do dela, so v meni vzbudili globoko

občudovanje in priznanje. In potem sem se skušal oddolžiti. Oddolžiti tem molčečim junakom, ki se žrtvujejo za nas, ne da bi se tega zavedali. Toda nisem jih hotel prikazati kot mučenike, kot socialno ogrožene ljudi, ampak njihovo realno življenje, ki je sicer težko, nenormalno za pojme običajnega človeka, pa vendar polno veličine in odgovora. In nikoli ne delam motiva, ki ga nisem videl in doživel. Da bi se bolj poudarili njihovo delo, sem hotel v samih kipih prikazati tudi rudnik, njihovo konstrukcijo, jasek, opornike in to nekako vtisnil v postave kot v fosil. Izogibam pa se vseh motivov z literarnim prizvokom. Tako so nastali ti moji rudarji in še nastajajo, ker nisem še vsega povedal. Nastali so in nastajajo kot neposreden odmev mojih lastnih doživetij, izkušenj, mojega odnosa do njih in njihovega dela.«

Tako nosimo vsak v sebi odsev svojega dela in dela drugih. Včasih se ga ne zavedamo, mu ne znamo najti prave vrednote. Pa vendar — resničnost nekaterih trenutkov vsakdanjega življenja se le ne izgubi. V. SAMIDE

AKTUALNO RAZMISLJANJE

DILEMA DOMAČEGA FILMA

Iskanje odgovora v luči novega zakona o kinematografiji

Režiser France Štiglic:

— ...Mi, filmski delavci, imamo določeno predstavo o tem, kako naj bi bila organizirana filmska proizvodnja.

Smatramo, da je podjetniška dejavnost v filmski proizvodnji zastarela, če ne celo zgrešena, in da bi morali, po vzoru vse druge proizvodnje, predvsem zainteresirati proizvajalce same, to se pravi filmske delavce. A ne samo one, ki so v svojem poklicu, temveč tudi vse tiste, ki kakorkoli sodelujejo pri njegovem nastanku. Iz teh ljudi naj bi se formirale proizvodne skupine, ki bi združevale ustvarjalce po neklih skupnih stilnih hotenjih, umetniških stremiljenjih in te skupine same naj bi proizvajale filme. S tem bi filmski delavci imeli pred družbo tudi večjo odgovornost, saj bi sami razpolagali s sredstvi, sami bi morali premisliti, kakšna je tako umetniška kot finančna komponenta filma. Podjetje Viba-film, ki ga je društvo osnovalo pred leti, je tak zanerek združevanja filmskih delavcev, čeprav še v obliki podjetja, saj zakon doslej tega drugače ni dovoljeval. Vendar to dokazuje, da so filmski delavci sami sposobni upravljati filmsko proizvodnjo, saj so pri Viba-filmu tudi člani delavskega sveta in upravnega odbora filmski delavci sami...

AKTUALNO RAZMISLJANJE

V javnem razgovoru, ki ga je priredila Okrajna delavska univerza v Ljubljani, na temo — ali lahko govorimo o dilemi domačega filma —, smo poleg mnenja tovariša Tume, generalnega direktorja Triglav-filma, lahko slišali tudi mnenje slovenskih filmskih delavcev, ki ga je v svojem in njihovem imenu posredoval režiser France Štiglic.

— Filmski delavci imajo na celotno filmsko problematiko svoje poglede, ki pa niso samo pogledi ustvarjalcev. Tudi oni vidijo pri filmu tako organizacijske kot ekonomske probleme, ukvarjajo se s perspektivo novega sistema kinematografije pri nas, v katerem bo skladno z razvojem naše družbene stvarnosti vsakdo tudi pri filmu nagrajevan po delu, govorimo že o proizvodnih skupinah, skratka, vsak filmski delavec bo stopil v središče celotnega kompleksa filmske proizvodnje.

● Zgrešena komercializacija

Naj se film prodaja? Jasno. Prodajajo se tudi knjige, slike, gledališke predstave, koncerti. Film je le najbolj množična prodaja. Torej najbolj množična umetnost, ali pa zabava, in prav zato je postal na zahodu sredstvo zaslužka, lova za rekordnimi obiski, za kopičenjem kapitala, ki se je spustil v borbo za svoj prestiž, prav tako kot vsak drug kapital, recimo jekla ali tekstilne industrije. Popolnoma jasno pa je, da v taki družbi kot je naša, tako merilo filmske proizvodnje ne more veljati, kajti film kot vse druge kulturne panoge, je vendarle neke druge vrste investicija, saj se ne rentira samo s tistim dinarjem, ki ga preko filmskega fonda dobimo nazaj, marveč je to investicija v vzgojo, v moralno podobo človeka in podobno. Jasno, da naša družba film kot ostale kulturne panoge podpira, saj le-te prispevajo k njenemu razvoju. Seveda pa je tudi jasno, da mora biti pri vsem tem nek ekonomski račun. Zlasti danes, v teh novih družbenih in ekonomskih spremembah, morajo za filmsko industrijo veljati pravila ekonomskega računa in rentabilnosti do tiste meje, ki sem jo že omenil in ki velja za kulturo, čez katero pa že sega zgrešena komercializacija nekaterih naših producerskih središč, ki so n. pr. izdelala filme kot »Zajed-

AKTUALNO RAZMISLJANJE

nički stan», »Ljubav i moda« itd. Stremeti bi morali za tem, da bi v okviru danih možnosti, lastnih sposobnosti — mislim pri tem na celotno zasledbo ustvarjalcev —, s subvencijo države, bodisi iz filmskega fonda ali posebne subvencije, skušali narediti film, ki bo sicer sam povrnil čim več stroškov, seveda pa ne bi smeli pri izdelovanju filma računati na posebne dobičke.

Če primerjamo v Sloveniji subvencijo filmu in gledališču, vidimo, da je razlika zelo velika, saj prejmejo slovenska gledališča letno približno 500 milijonov dotacije, medtem ko film skupno s tistimi sredstvi iz filmskega fonda največ okrog 100 milijonov dinarjev. Film torej vendarle ni tak zapravljevec na račun skupnosti, čeprav družba zanj na splošno vendarle ogromno da — kot smo že slišali, milijarde 600 milijonov v filmski fond. Toliko o filmu kot trgovskem artiklu, o pojmu filma kot kulturnega faktorja v neki družbi in o pojmu ekonomskega računa, ki se je pri nas ponekod izrodil v zgrešeno komercializacijo.

● Le kvantiteta lahko da tudi kvaliteto

Po petnajstih letih se je pokazala precej jasna slika naše filmske proizvodnje, ki pa ni preveč razveseljiva. Pravzaprav še do danes nimamo natanko izdelanega koncepta naše filmske proizvodnje, njenega sistema. Doslej to problematiko nismo korenito reševali. Mnogo smo razpravljali, nekaj konkretnih rezultatov v smeri pravilnega razvoja naše kinematografije pa vse do zadnjega časa ni bilo. Prav zdaj pa je v pripravi novi zakon o kinematografiji in v tej zvezi je bilo med filmskimi delavci pri nas mnogo razprav...

— V preteklosti je škodovalo razvoju filma precej stvari: dosedanja organizacijska oblika filmske proizvodnje, strokovno neoposredljivi filmski delavci, ki so se morali solati s prakso, kar je bilo dražje in počasnejše, kot če bi se solali v filmskih solah. Sprva tudi nismo imeli izdelanih načel pametnega repertoarja, zaradi kasnejših finančnih težav je bila produkcija premajhna in zato ni bila kontinuirana, repertoar je bil enoličen. In ker je producent na leto zmogel le en film, je bilo seveda jasno, da so njegovi ustvarjalci hoteli, da bi bil med najboljšimi na svetu, kar pa se je seveda pokazalo kot nemogoče, najmanj pa z enim samim filmom na leto. Vsa filmska proizvodnja je bila torej podvržena mnogoterim vplivom, ki so zavirali pravilno rast filmske proizvodnje v jugoslovanskem, pa seveda tudi slovenskem merilu.

Letošnja 100 % povečana filmska proizvodnja je planirana in vse kaže, da tudi v precejšnji meri dosežena. To samo po sebi je seveda razveseljivo dejstvo, saj zagotavlja kontinuirano proizvodnjo, kar je za filmske delavce zlasti pomembno, razširila pa se bo tudi opek repertoar jugoslovanske filmske proizvodnje, ki je doslej v glavnem obstala pri vojni temi, v korist sodobne teme in filmov lažjega žanra. In končno lahko upamo, da bo tolikšna proizvodnja upravljal tudi krilatica, da kvantiteta rodi tudi kvaliteto, saj bo med 30 filmi lažje dobiti nekaj dobrih kot pa samo med desetimi. Vse to torej govori v prid povečani filmski proizvodnji, da ne govorimo o tem, da to omogoča zmanjšanje uvoza tujih filmov slabše vrste in pospeši rast domačega filma kot kulturne panoge.

tradiciji simfonične oblike počasn in je pri Arniču menda najbolj melodiozen del celotnega opusa, je široka invencija padlih borcev, spomin na naše junake, talce, ljudi po taboriščih in

so se vračali domov. Spomin na dan, ko so hoteli v nasprotno smer, proč iz Ljubljane, je bil zelo daleč. Zasenčile so ga luči in razsvetljene vasi, rože in osamelci glasovi ter pesem samih internitancev. Peli so domače narodne in sklenili, da bodo sredi noči pojoč stopili na Kongresni trg. Čeprav ponoči, jih je Ljubljana pričakovala. Z oken so padali nanje piškoti in bonboni, cvetlice in vzkliki. Pesem jim je od ganotja zamrla v grlu. Še zadnji glasovi so potihnili v Wolfovi ulici in tako so prihrumeli na trg le motorji tovornjakov.

Po vsem tem je pomenila za Arniča, kot za večino nas vseh, svoboda veliko sproščenost in srečo, njegova vera v človeka in v življenje pa se je še povečala. Hkrati je prišel Arnič človek in umetnik do tiste globoke življenjske zrelosti, ki z razumevanjem in čustvom dojeva vsak razvoj in ga tudi sam po svoje podpira. To

Po vsem tem je pomenila za Arniča, kot za večino nas vseh svoboda veliko sproščenost in srečo, njegova vera v človeka in v življenje pa se je še povečala. Hkrati je prišel Arnič človek in umetnik do tiste globoke življenjske zrelosti, ki z razumevanjem in čustvom dojema vsak razvoju in ga tudi sam po svoje podpira. To

tradiciji simfonične oblike počasi in je pri Arniču menda najbolj melodičen del celotnega opusa, je široka invencija padlih borcev, spomin na naše junake, talce, ljudi po taboriščih in

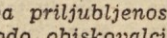
»Velika vojna«

Kakor koli že — »Velika vojna« prinaša nekaj novega v zvrst vojnih in vojaških filmov in to novo je privlačno, zanimivo, na visoki umetniški ravni. Za to svojo visoko raven je film tudi dobil leta 1959 najvišje priznanje filmskega festivala v Benetkah (mednarodnega). Mojstryška režija (Mario Monicelli) in igra — zlasti v glavnih, pa tudi v vseh manjših vlogah — sta čudovito oživili pred našimi očmi »veliko vojno«: velik film o veliki temi.

-Šn

Muzeji in galerije za 1. maj

Za prvomajske praznike so naše galerije in muzeji pripravili svoj standardni program za obiskovalce, ki bodo gotovo mimo grede obiskali eno ali drugo zbirko umetnin.

Moderna galerija, s svojo lego ob vhodu v Tivoli, bo pokazala svojo največjo privlačnost, to je zbirko slik naših impresionistov Groharja, Jakopiča, Jame in Sternena. Kljub temu, da so minila leta in desetletja, ko so njihova priljubljenost popustila, nasprotno! Poleg njihovih del bodo obiskovalci lahko videli še izbrana dela novejših slovenske umetnosti do leta 1961.

Narodna galerija je zaradi preurejanja zaprta, pač pa je Narodni muzej (ob Prešernovi cesti) odprt razen prvega maja vse paznike. S svojimi oddelki: prirodoslovnim, etnografskim, kulturno zgodovinskim, predstavlja posebno za mlajše obiskovalce vedno priljubljen cilj obiska. — Med t. n. muzej na Napoleonovem trgu v bližini Križank bo pokazal svoje zbirke pohištva, arheološke zbirke, predsem pa razstavo kovanege železa iz preteklih stoletij in pa odlično razstavo, ki prikazuje Ljubljano v podobah in slikah od srednjega veka do 19. stoletja, lepo postavljeno in razumljivo opremljeno s številnimi pojasnili.

Muzej NOB v Cekinovem gradu pod Rožnikom je kot običajno pripravljen na obiskovalce. Njegove zbirke orožja, dokumentov in fotografij iz naše narodnoosvobodilne borbe, so svetovno znane in prav v današnjih dneh vedno znova aktualne.

Jakopičev paviljon v Tivoliju pa bo razstavil
oljnate slike simpatičnega slikarja Ivana Tabakovića iz
Beograda. Z. T.

Z. T.

● Filmski fond: ne samo koliko — tudi kako!

Seveda ob tem naletimo na ekonomsko plat filma, o kateri je že obširno govorili tovariši Tuma. Mi smatramo, da je važno predvsem to, da družba zagotovi nek minimum kontinuirane filmske proizvodnje, se pravi, da filmska proizvodnja vendarle ne bi smela biti odvisna le od komercialnega uspeha filma pri gledalcih, kajti en film lahko prinese iz fonda več denarja, drugi manj. Brez zagarantirane minimalne redne proizvodnje pa ni mogoče govoriti o pametnem in načrtnem repertoarju. Zato smatramo, da bi moral biti bodisi iz sredstev filmskega fonda ali posebnih subvencij zagotovljen zlasti tisti vnaprej predvideni finančni minimum, ki bi omogočal, da bi izdelali tiste filme, na katerih ima družba interes in smatra, da so pomembni in potrebni. Če bi ob ostali produkciji letno n. pr. v Sloveniji izdelali morda tri take filme, za katere pa podjetje vendarle ne bi samo nosilo celoten tveganje, bi naša produkcija lahko tepo napredovala.

Država daje v filmski fond velika sredstva, vendarle je tudi važno, kako jih daje. Slišali smo, da ta fond stimulira filme ne glede na njihovo umetniško vrednost in družbeno pomembnost, računajoč pač s tem, da dober film sam zase govori. To je res, res, je tudi, da včasih tudi umetniško in idejno slab film govori sam zase. Tega ne moremo zanikati. Zato smatramo, da bi filmi, ki po svoji zasnovi težko konkurirajo s takimi kot so n. pr. »Ljubavi in moda« in podobni, a so družbi pomembni, morali dobiti nekakšen poseben naslov, nekakšen predikat in drugačno udeležbo pri tem fondu. Vsekakor pa bi taki filmi morali dobiti iz fonda več kot oni, o katerih sem prej govoril in ki jih predvsem prolizaja zdaj Avala-film. To bi bil še en način, da bi pravilno regulirali pomoč filmu, seveda pa so še druge možnosti, ki govorijo o tem, da bi se ta sredstva zbirala po posameznih republikah itd.

To so vse načrti, takšni in drugačni, a nujno je, da se ta sistem finančno spremenijo, ker dejansko stimulira pojav takih filmov, kakršne smo imeli priliko videti zadnje čase tudi pri nas. Razumljivo je, da ljudje in film hodijo zelo množično gledati, drugega zopet ne. Vendar poznamo vrsto elementov, ki govorijo o tem, da ljudje ne hodijo gledat filmov, ki jim že na prvi pogled niso všeč po naslovu, kar je seveda zelo velik problem naše propagande in udeležbe naših kinematografov v njej, za katere lahko rečemo, da film domači film ni ravno priljubljen. Morda izvira ta odnos od tod, ker jih v komuni smatrajo še vedno za pridobitne ustanove. In če združimo več takih komercialnih elementov, je jasno, da postane komercialnost beseda, pisana z veliko začetnico, kar pa filmu kot kulturni panogi zelo škoduje.

Reportarno premišljena filmska proizvodnja

mogoče vnaprej presoditi vseh tistih ekonomskih faktorjev, ki bi lahko vplivali na to, da se ena od filmov uniči. Poleg tega

mogoče vnaprej resoditi vseh tistih ekonomskih faktorjev, ki bi lahko prispevali k temu, da se cena filma zniža. Poleg tega pa so po mojem mnenju režije podjetji visoke in če k temu dodam še nekoliko nerealne cene tehničnih baz, ki imajo pač precejšen monopol v tem, je že tu nekaj faktorjev, ki govorijo za to, da se filmi dajo poceniti. Realna cena filma »Deveti krog« je bila 49 ali 50 milijonov, vendar dokler se je film prevrtil skozi podjetje do prodaje, gotovo narase njegova cena na 65 do 70 milijonov dinarjev. Režije so torej precejšnje, a nastajajo pač zaradi tega, ker ni redne, vnaprej zagarantirane, repertoarno podprte in premišljene filmske proizvodnje.

● Dilema ne velja v toliki meri za slovenski film

Ali imamo med filmskimi delavci dovolj naraščaja? V zadnjih letih lahko govorimo o močnem dotoku novih filmskih delavcev. Samo za zadnja tri leta lahko mimogrede naštejemo najmanj osem filmskih ustvarjalcev, zlasti režiserjev, ki so prišli k filmu, če začnem pri Babiću, Hladniku, Hlengu, Pogačniku, Klopčiču, Krizajcu itd. Torej zlasti režiserskega kadra ima Slovenija zelo dosti in to vidimo, se eksploatira v Jugoslavijo. Dovolj je torej pri nas tega kadra, dovolj pa je tudi tiste zavesti – kaj naj film pomeni: ne sme biti samo cenena zabava, čeprav tudi zabava mora biti, toda ne za vsako ceno. Dilema, o kateri govori naslov našega razpravljanja, torej vendarle ne velja v tolikšni meri za slovenski film kot morda za druge produkcije. Zlasti če vsi tisti, ki se s filmom ukvarjajo, od ustvarjalcev do ekonomistov pri filmu, vztrajajo pri teh načelih in dajo slovenskemu filmu takšno podlago, kakršno pravzaprav že ima po sedanjem repertoarju. Vsekakor je to v našelo pametna politika, zlasti kar zadeva vztrajanje proti zgrenenemu komercializmu.

Jasno pa je, da velja tudi za nas tista smer razvoja filmske proizvodnje, ki sem jo omenil že prej, ko sem govoril o sistemu proizvodnih skupin, kjer bi filmski delavci sami upravljali proizvodnjo, saj so po vseh socialističnih načelih, ki pri nas veljajo, do tega upravičeni. To mora roditi nove uspehe tako v pogledu tekmovanja med posamezniki tečajniki in hotelji pri filmskem ustvarjanju, kakor tudi na področju ekonomike. Zato vidijo filmski delavci v tem novem sistemu veliko prednost.

— Če na koncu na kratko vezirajah te svoje pripombe, potem velja poudariti misel, da mi v slovenski filmski proizvodnji nikakor ne moremo iti na kriterije, ki jih je trenutno usvojil n. pr. Avala-film. Našem filmu ne sme biti lov za komercialnimi uspehi neka strast. Pametno moramo urediti sistem kinematografije in s tem zagotoviti redno produkcije takih filmov, ki so za našo družbo zanimivi, ob takih, ki bodo nastali v letošnjem jubilejnem letu Revolucije, ob tistih, ob katerih se bodo ljudje zabavali, vendar vse na neki ravni, skladni z ravniyo splošne slovenske kulture. V prihodnjem razdobju, ki se zdaj začena in bo gotovo trajalo dalj časa, se bo marsikaj preizkusilo, zlasti te zgrešene težnje po komercialnosti, premerile se bodo kulturne kapacitete, saj tudi tu prihaja danes do neverjetnih anomalij. Skoraj neverjetno je, da proizlaja

danes Lovčev-film 8 do 10 filmov. Pri tem si pomaga na razne, po mojem mnenju nedovoljene načine: snema s tujimi režiserji, tujimi igralci, zalaga za to svoja sredstva, ki pa so namenjena nacionalni filmski kulturi. Če bi naš producenti vložili več truda v tisto komercialno, od katere je film odvisen, ko je narejen, da ga namreč poskušajo čim bolje prodati, čim bolj propagirati, bi bilo to za domači film mnogo koristnejše. Res je sicer, da je bil doslej sistem kinematografije tak in da je trenutno še tak, da to podpira, vendarle postaja očitno vse bolj, da je to nemogoč sistem, ki ga moramo korenito spremeniti.

● Odgovornost filmskih proizvajalcev pred družbo

In filmski sveti? Kakšna je ob vsem tem njihova vloga?

— Sam sem član enega takih filmskih svetov. Zdi se mi, da je to res nekoliko ponesrečena institucija. Razumljivo je, da družba, ko daje denar za filmsko proizvodnjo, hoče tudi vedeti, kako bo ta denar uporabljen. Vendar je za to zelo težko najti posrečen način sodelovanja. Mislim, da bo še novi zakon filmske svete v neki meri odpravil. Ostali bodo le s funkcijo odobravanja filmov, ki naj bi jih podjetje smatelo, ter končnega pregleda filma. Težave filmskih svetov so, mislim, težave vseh podobnih svetov, na primer tudi gledaliških. Mislim pa tudi, da so vendarle prav tisti ljudje, ki jim je delo pri filmu življenjski poklic, predvsem odgovorni pred družbo za to, ali delajo družbi koristne filme ali ne. Zdaj pa se nam dogaja, da filmski sveti ne smatrajo te odgovornosti tudi za odgovornost ljudi, ki film ustvarjajo, zato se njihovo delo včasih ne omejuje samo na to, da bi presodili, če je filmski scenarij v osnovnem soglasju z našo družbo, marveč se spuščajo ob tem v vrsto drugih problemov, do tega, da kakšen izmed članov takega sveta začne tudi sam malo režirati. A na drugi strani imajo podjetja celo pravico snemati filme mimo filmskih svetov. Odgovornost je torej delena.

Če bomo v prihodnje imeli formirane proizvodne skupine, ki bodo združevale ljudi na neki skupni platformi mišljenja in pogledov na umetnost, menim, da bodo pač oni sami morali prevzeti odgovornost za svoje delo pred družbo, zlasti ker bodo tudi sami najemali kredite za filme in bodo morali tudi sami nositi finančni tveganje, če bi se spustili v kakršnekoli dvomljive posle. Potlej bi potrebovali morda samo en, republiški filmski svet, ki naj bi kontroliral, ali filmski ustvarjalci dejansko delajo filme, ki so nam potrebni ali ne. Danes pa je ta stvar res zelo zamotana, včasih tragična, ali pa komična, kakršen je pač scenarij, ki ga obravnava. Poudariti moram še nekaj. Pojem družbene kontrole je danes zelo relativen. Zgodi se, da en filmski svet v eni republiki zavrne film kot idejno slab, v drugi republiki pa taisti film sprejmejo, en filmski svet zavrne določen scenarij kot banalen, v drugi republiki pa govorijo o njem kot o umetniškem uspehu. Se pravi, ta merila so danes še zelo v zraku in jih je težko opredeliti. Tudi to govori ne nazadnje za to, da je treba koncepcijo filmskih svetov spremeniti.

Za tisk pripravila:
SONJA GAŠPERŠIČ

DRAVOGRAD:

Ekonomске enote brez pristojnosti

V dravogrskih gospodarskih organizacijah sicer imajo ekonomske enote, toda osebe dohodke še vedno obračunavajo in razdeljujejo po starem sistemu. Kaže, da v nekaterih podjetjih docela ne razumejo pomena ekonomske enote. Posamezni vodilni uslužbenci namreč še vedno zadržujejo in preprečujejo, da se z organizacijo proizvajalcev in obračunavanjem dohodkov po ekonomskih enotah razbija podjetje, zgubljajo pregled nad poslovanjem, po drugi strani pa podcenjujejo sposobnosti članov ekonomskih enot, češ da ne bodo kos svojim nalogam. Toda to so vse le izgovori, kajti taka organizacija zahteva nekaj več dela, nove metode vodenja, precej pristojnosti je treba prepustiti neposrednim proizvajalcem in podobno. Od tod izvira torej zaviranje in zategadelj v ekonomskih enotah še ni uresničeno obračunavanje osebnih dohod-

kov po delu in določena druga merila, ki naj bi stimulirala k boljшему delu in gospodarjenju. Najdlje so prišli z organizacijo ekonomskih enot v otiški tekstilni tovarni. Omeniti pa velja prizadevanje sindikalne organizacije cestarjev, da bi tudi nje čimprej nagrajevali po učinku in da bi sodelovali pri upravljanju s cestami.

Prehrana je drugi problem, ki teži kolektive v Dravogradu. Obrata družbene prehrane nimajo, in ga tudi kmalu ne bo, ker občina nima sredstev, upravni organi v gospodarskih organizacijah pa niso doslej pokazali nobenega razumevanja za to. Občinsko sindikalno vodstvo je namreč večkrat pozivalo organe delavskega samoupravljanja, da bi sodelovali pri vzdrževanju menze elektrarne, s čimer bi še kar dobro uredili prehrano. Vendar se ni nihče odzval. Taki odnos tega je še

toliko manj razumljiv, če upoštevamo, da imajo v teh kolektivih velike bolnice. V slovenjegraški podružnici Zavoda za socialno zavarovanje, kamor spa-

da tudi dravogradska občina, so v tako preteklem letu izdali kar 15 milijonov dinarjev več kot pa je bilo prispevkov za socialno in zdravstveno zavarovanje.

K. Audič

NOVO MESTO:

KDO BO POMAGAL

če si ne bodo sami?

Letošnji občni zbor občinskega sindikalnega sveta Novo mesto, bil je minulo sredo, je potekel v znamenju živahne in vsestranske razprave. Delegati so pogumno obravnavali gospodarske, organizacijsko-sindikalne ter komunalne probleme svoje občine, ki jih ni ravno malo. Če bi s te strani ocenjevali občni zbor, bi lahko zapisali, da je res dobro uspel. Vendar ta

vtis kali dvoje ugotovitev, ki temeljita na izvajanih malone vseh diskusijah: kolektivi se premalo seznanjeni s problematiko svojih podjetij in svoje komune, kar naravnost terja bolj učinkovite oblike in načine obveščanja. Drugič pa je bilo iz besed udeležencev razprave razbrati, da v njihovih podjetjih nekako še vedno čakajo, da bodo tudi v prihodnje predvsem s pomočjo »od zgoraj« urejali svoje lastne težave in probleme. Po tej poti pa seveda nihče ne bo dosegel kaj prida uspehov.

Ob tem pa ne kaže prezreti misli, ki se je porodila v razpravi in ki potrjuje visoko razvojno stopnjo družbenih in političnih sil v občini. Poudarili so namreč, da je že čas, ko bo treba poklicati na odgovornost vse tiste, ki so na podlagi svojih vsiljenih projektov spravili nekatere kolektive, zlasti kmetijske, v nezavidljiv položaj, kajti njihovi načrti še malo niso dali predvidenih rezultatov. Te napake, večkrat tudi razmetavanje znatnih sredstev, pa morajo plačati kolektivi, ki »pred direktivo od zgoraj« o stvari sploh niso nič vedeli.

-mG

RADOVLJICA:

Samoupravljanje za zaprtimi vrati

Kot po vseh občinskih sindikalnih svetih na Gorenjskem, so se tudi v Radovljici pripravljali na občni zbor z razpravami po komisijah, tako v socialni in zdravstveni komisiji, komisiji za delavsko upravljanje in komisiji za izkoriščanje prostega časa. Največ so govorili o razvijanju delavskega upravljanja in decentralizaciji ter o načinu dela sindikalnih organizacij.

Čeprav je delavsko upravljanje, zlasti v večjih gospodarskih

organizacijah doseglo viden napredek, so negativni pojavi še pogosti. Marsikje še ni uspelo doseči tega, da bi delavci oziroma člani delavskih svetov o problemih sprosteno govorili in da bi brez vpliva kateregakoli organa, direktorja ali drugih vodilnih uslužbencev, sodelovali in soodločali o stvareh, ki so važne za ves kolektiv. Tudi urejanje važnih zadev samo na vodstvenih sestankih ne more biti uspešno. Delavski sveti v radovljiški občini, kot so ugotovili na občnem zboru, so še vedno več ali manj predstavniki organi zaradi tega, ker so posamezni člani preveč odtegnjeni od kolektiva in tako morajo nehoti pospeševati birokratizem. Zato bi bilo izredno slabo, če bi nadaljevali z dosedanjim prakso in načinom dela organov upravljanja. Razvoj nujno zahteva decentralizacijo delavskega samoupravljanja, tako, da bi bil vsak član kolektiva sodelujoč pri odločanju. Zelo značilen je pojav, da delavski svet brez posvetovanja s kolektivom odloča o stvareh, ki imajo daljnosežne posledice za celoten kolektiv. Dostikrat, posamezni člani delavskih svetov niti ne vedo zakaj glasujejo, pa vendar dajo svoj »da«.

Tudi način dela sindikalnih organizacij v preteklem letu je

bil takšen, da je aktivno sodelovalo le nekaj članstva, predvsem člani izvršnih odborov. Kdaj pa kdaj pa sta enostavno predsednik ali tajnik sindikata predstavljala mnenje vse organizacije, čeprav brez prejšnjih posvetovanj in razprav. Izvršni odbori sindikalnih podružnic in ostali organi se vse preveč zapirajo v ozek krog in se premalo seznanjajo z življenjskimi problemi svojega članstva. Zato ni čudno, da je precej negodovanja in kritike v kolektivih. Vse preveč se tudi sindikalne podružnice oziroma njihova vodstva zadovoljujejo s tem, da organi upravljanja usmerjajo gospodarstvo v kolektiv in pri tem ne prenašajo svojih stališč ostalim, ki želijo vedeti in pomagati pri upravljanju. Če pa se le najde kdo, ki ne upošteva tako imenovane »generalne linije«, ga nemalekrat izolirajo in mu z vsemi dopustnimi in nedopustnimi ukrepi onemogočijo razvijati svoje aktivnosti. Prav zaradi takih in podobnih slabosti bodo morale sindikalne podružnice smelo in odločno urejati nekatere probleme. Zato bodo (ob združitvi občinskih svetov Bohinji, Bled in Radovljica) decentralizirali po ekonomskih enotah tudi sindikalne podružnice.

N. Balut

Kljub napovedim o bogati turistični sezoni že v aprilu in maju, je Portorož še vedno pravo gradbišče. Ceste in pločniki so še vedno neurejeni, kar povzroča predvsem še sedaj pred prvomajskimi prazniki med domačimi in tujimi turisti precejšnjo nejevoljo. Toda tako se ni primerilo le letos. Taki prizori v tem letnem času se ponavljajo že več let, letos so le še toliko manj opravičljivi, ker bi lahko za taka dela izkoristili milo zimo in sončne dni zgodnje pomladi. (Slikano pretekli petek. Foto: sky)

ZAGORJE:

Več sodelovanja s proizvajalci

Za občni zbor občinskega sindikalnega sveta v Zagorju sta značilna dokaj široka razprava o posledicah novega načina nagrajevanja oziroma razdeljevanja dohodka in tarnanje tistih, ki so pred meseci enostavno zvišali tarifne postavke, zdaj pa jim je pošla sapa. V zagorskem gradbenem podjetju in v podjetju »Elektroporcelan in keramika« so na primer nagrajevanje v okviru ekonomskih enot toliko izpopolnili, da skoraj vsaka posamezna proizvajalna skupina vsak dan sproti ve, koliko je zaslužila. V obeh podjetjih čutijo na lastnih žepih, kaj pomeni bolje in več delati. V izlaškem podjetju »Elektroporcelan« so pred tem venomer tarnali, da ni moč dosežati normativov, zdaj pa, ko so prešli

na spodbudnejše plačevanje, niso redki primeri, da delavci naredijo v osmih urah več kot prej v dveh dneh. Tudi v gradbenem podjetju čutijo delavci, da več zaslužijo, če več delajo. Pri tem pa so njihove usluge še vedno za približno 25 do 30 % cenejše kot pri drugih sorodnih podjetjih.

Drugače pa je v zagorskem »Avtoprevozu«. Tu so pred meseci enostavno zvišali tarifne postavke zaposlenim, po treh mesecih pa so spoznali, da so na robu propada. Tudi v sodelniškem podjetju so enostavno zvišali tarifne postavke z »opravičilo«, da jih morajo izravnati z zasluži ljubljanskih soboslikarjev. Brž ko pridejo v denarno zagato, pa taka podjetja računajo na pomoč občine.

Prav zato so na občnem zboru opozorili, da je potrebno tešnje sodelovanje občinskega sindikalnega sveta z občinskim zborom proizvajalcev in obratno. Brez dvoma, da bo moral zbor proizvajalcev v novih pogojih gospodarjenja stopnjavati svojo dejavnost, obravnavati in analizirati stanje in razvoj podjetij in drugih družbenih dejavnosti v občini.

Prav tako bo treba doseči sodelovanje neposrednih proizvajalcev pri soodločanju o vseh važnejših zadevah v komuni. Organi družbenega upravljanja v občini še niso polno zazneli in dostikrat se čuti odsotnost proizvajalcev. Zato so na občnem zboru sklenili, da bodo posebej govorili o tem, kako te vrzeli izpopolniti.

A. Vidic

Za praznik dela bodo v piranski ladjedelnici dobili nov žerjav nosilnosti 25 ton, ki bo eden največjih žerjavov pri nas. Nova naprava jim bo občutno pomagala pri gradnji novih ladij. Doslej so imeli le dvigalce nosilnosti 8 ton, ki pa pri gradnji večjih ladij — kakršne gradijo zdaj — ne zadovoljuje. Novo veliko dvigalo je izdelalo in montiralo podjetje »Metalna« iz Maribora.

SLOVENSKA BISTRICA:

Pregraja med ekonomskimi enotami in organi upravljanja

Kako poglobiti in razširiti samoupravne pravice proizvajalcev je bilo osnovno vprašanje, o čemer so razpravljali na letni občinski sindikalni konferenci v Slovenski Bistrici. Večji kolektivi vse bolj zahtevajo prenos samoupravnih pristojnosti, medtem ko tega v manjših kolektivih še ni čutili v taki meri.

Kaj je značilno v tem času za slovenjebistriške kolektive?

Skoraj povsod, razen v trgovini, imajo ekonomske enote in nagrajevanje po delu, o decentralizaciji delavskega samoupravljanja pa ni sledu. Nikjer še nimajo obratnih delavskih svetov. Težko je razumeti kolektiv IMPOLA, ki velja za pionirja kompleksnega nagrajevanja in je v tem daleč pred drugimi, vendar še zdaj razpravljajo o decentralizaciji samoupravljanja. Kolektiv želi, da bi poglobili samoupravne pravice, le v upravnem »vodstvu« se obrirajo in pravijo, da bo treba poprej končati rekonstrukcijo, ki naj bi terjala koncentracijo vseh sredstev in naporov. Predstavniki tega kolektiva pa je v razpravi povedal tole: »Ko smo razdelili podjetje na ekonomske enote, se je razdalja med neposrednimi proizvajalci in organi upravljanja še bolj povečala. Čutili smo potrebo po obratnih delavskih svetih. Zato je sindikat sestavil posebno komisijo, ki ima nalogo proučiti vse s tem v zvezi. Na sestankih po ekonomskih enotah in sindikal-

nih grupah je prevladovalo mnenje, da morajo obratni delavski sveti razpolagati s skladom osebnih dohodkov in tudi drugimi skladi. Sedaj se pripravljamo na volitve delavskih svetov po ekonomskih enotah.«

Ponekod skušajo težnje po decentralizaciji zaježiti s površnimi zaključki kot na primer: »Zakaj vsiljevati decentralizacijo, ko pa še sedanji delavski sveti ne delajo kot treba. Ne prehitujmo. Prepustimo času! Bolje je, da krepimo centralne delavske svete!«

Zaradi teh in drugih slabosti pri upravljanju je občinsko sindikalno vodstvo priredilo več seminarjev, ki so lepo uspeli. Slušaatelji so želeli, da bi podobne seminarje organizirali tudi za vodstveni upravni in tehnični kader podjetij.

Ugotovili so tudi, da na področju nagrajevanja ne gre povsod gladko, v »Elektroinstalaciji« na primer določajo norme

šela po opravljenem delu in delavec zve za učinek svojega dela šela po končnem obračunu osebnega dohodka. V trgovskih podjetjih sploh še nimajo izdelanih pravilnikov o nagrajevanju po poslovnih enotah in večji del skladov porabijo za preureditev trgovin. Taka politika v trgovini je predvsem odraz slabega upravljanja.

Govorili so tudi o nagrajevanju po delu starih in izčrpanih delavcev. V nekaterih podjetjih so uvedli starostni dodatek, ki naj bi bil, kot menijo nekateri, pravica, ki si jo delavec pridobi z dolgoletnim delom. Ta dodatek naj bi predstavljala neke vrste »rento« od dela njegovega viška dela in ustvarjenih prihrankov, to je onih del osebnih dohodkov, ki se jih je delavec leta in leta odredkal za investicije svojega podjetja. Stvar kolektiva pa je, kako in koliko določijo višino starostnega dodatka.

K. AUDIČ

KRANJ:

Skupne službe tekstilne industrije

Na sobotnem občnem zboru je občinski sindikalni svet Kranj uspešno zaključil enomesečne razprave po posameznih komisijah. V razpravi je sodelovalo 144 delegatov, udeležilo pa se jih je 800 delegatov. Tako so sprejela stališča na plenarnem zasedanju res plod mnenj proizvajalcev.

Precej so govorili o prihodnosti tekstilne industrije v Kranju, predvsem pa še o tem, kako bi znižali stroške, omogočili modernizacijo in s tem hitrejši razvoj tekstilne industrije. Zato so začeli misliti na to, da bi združili sorodne službe tekstilne industrije, kar bi občutno znižalo stroške in izboljšalo poslovanje. Tako tovarni »Tiskani« in »Inteks« že razpravljata o skupni nabavni službi.

Razen tega so razpravljali tudi o tem, kako bi čimprej omilili stanovanjsko stisko. Doslej je bilo o stanovanjski gradnji v Kranju še precej razprav, tudi državljani sami so marsikaj predlagali, vendar kaže, da ni nikogar, ki bi poskrbel za uresničitev teh predlogov. Zato so na občnem zboru sklenili, da naj bi stanovanjski sklad seznanil volivce s svojo politiko in določil pogoje za organizirano varčevanje državljanov in gospodarskih organizacij z namenom, da bi čimprej zgradili čimveč stanovanj.

M. Tomažič

RAVNE:

Podjetje in komuna

Za občni zbor občinskega sindikalnega sveta je bilo značilno vzdušje, ki so mu ga v razpravi vtisnili delavci iz ravenske železarnice. Kadar v komuni za standard in druge potrebe ni bilo dovolj sredstev, so priskočili na pomoč železarji: gradili so stanovanja za prosvetne delavce, trgovine, pomagali so mlekarji, kmetijstvu. Morda je bila prav ta značilnost vzrok, da z občnega zbora ni bilo dovolj močno čutili konkretnih stališč občinskega sindikalnega sveta do konkretnih nalog, ki čakajo sindikalne organizacije v bodoče. Pravilno pa je bila podana ocena splošnega položaja, v katerem se nahajajo delavci v sedanjem razdobju, ki zahteva od njih vse večje aktivnosti pri gospodarjenju in družbenem življenju.

Velik poudarek je bil dan ekonomskim enotam, ki so se v železarni že močno uveljavile, medtem ko jih v Rudniku Mežica še niso uvedli. Pripovedujejo, da so novi gospodarski predpisi zanje tako neugodni, da bi jim ustanavljanje ekonomskih enot povzročilo še večje težave. Zakaj, na kak način, o tem na občnem zboru niso govorili.

Poleg pozitivnih, se kažejo pri ekonomskih enotah tudi majhne negativne lastnosti, ki

jih slikovito ilustrira tale primer: Tarifno komisije neke ekonomske enote so sestavljali inženir, dva obratovodja in dva mojstra. Seveda so takšen skupus na občnem zboru osmešili.

Velik del razprave je bil posvečen obrtni in uslužbeni delavnosti, drobni industriji, zaposlitvi žena, kar predstavlja čedalje večji problem za industrijsko močno razvito komuno. Na občnem zboru so jasno povedali, da obrt glede plač ne more dobiti družbenih privilegijev, ampak se mora prav tako kot trgovina postaviti na ekonomske osnove. Prav tako ni mogoče gospodarnosti in problematiki odvisne delovne sile gledati samo skozi prizmo najvišje proizvodnosti in sestavljanja spiske bolj ali manj potrebnih delavcev. Nekateri delavci so že pustili svoje moči v dosedanjem delu, medtem ko je treba za preostale organizirati proizvodnjo tako, da bodo čimbolj smetno zaposleni. Če pa se kljub temu pojavi višek, potem pač za določeno razdobje ni treba najemati novih delavcev, dokler se število delavcev ne poravnovesilo s potrebami smotne proizvodnje. Poleg tega pa je seveda potrebno izkoristiti vse možnosti, da bomo tudi za žene, ki se želijo zaposliti, čimprej našli delo.

V. T.

40 let gledališča v Trbovljah

Na večer pred 1. majem bo gledališče Svobode-Center v Trbovljah s premiero Matkovičeve drame »Na koncu poti« v režiji Karla Malovrh in v razstavo v foajaju »40 let gledališča v Trbovljah« praznovalo ta svoj jubilej.

Ze med prvo svetovno vojno so trboveljski delavci nastopali na improviziranih odrih v gostinskih sobah. Sistematično je začela z delom dramska sekcija,

ko je bila 1919. leta ustanovljena Svoboda, kasneje, po njenem razpustu od 1936. leta pa je delovala pri Vzajemnosti. Poleg dramske sekcije »Vesna« je širila s svojimi številnimi nastopi napredno misel. Med obema vojnoma so uprizorili 109 gledaliških del, med njimi dela Cankarja, Kristana, Nušića, Gorkija. 323 predstav je imela ta skupina v času do druge svetovne vojne doma in v večjih

industrijskih središčih Slovenije. V dramski skupini »Vesna« pa so se zbirali skojevci, ki jih je vzgajala kot režiser narodni heroj Tončka Čečova.

Z izbruhom vojne je nastopil kulturni molk. Večina gledališki amaterjev se je vključila v vrste OF, mnogi pa so odšli k partizanom.

Bogate kulturne tradicije so se po vojni zlepele sprva v KUD »Ljubež«, kasneje pa v obnovljeno Svobodo. Po vojni so uprizorili 74 del, trikrat so se udeležili slovenskih revij najboljših amaterskih odrov, leta 1959 pa so na hvarskem festivalu predstavili slovenske amaterje s predstavo »Vojaka Tanaka«. V tej dramski sekciji je bilo vedno največ mladine in tako je tudi danes. Tudi v prihodnje jim lahko zaželimo le čimveč uspehov pri gledališkem kulturno-vzgojnem delu.

Piran čaka... (Foto: M. Šparovec)

OB STOLETNICI GODBE NA PIHALA V ZAGORJU

VETERANI LJUDSKE KULTURE

Te dni so okna godbenega doma v Toplicah pri Zagorju malone vsak večer pozno v noč razsvetljena. Nad trideset članov godbe na pihala DPD »Svobode« Zagorje se pripravljajo na velik praznik: na jubilejni koncert, ki ga bodo imeli v prvi polovici maja, ker bo tiste dni poteklo sto let, odkar so v zagorskem revirju prvič zadoneli zvoki organizirane godbe na pihala.

Ne more biti dvoma, da se v tem, že kar častitljivim jubilejem, uvršča zagorska »knjapovska muska« med najstarejše godbe na pihala na Slovenskem. Organizirana skupina godbenikov je kmalu po ustanovitvi postala buditelj narodnostne zavesti, nekaj kasneje pa tudi nositelj naprednih idej, ki jih ni mogel zatreči niti najhujši protiljudski režim. V že kar bogatem arhivu godbe je moč najti nešteto dokazov za to trditev in nad vse lep dokaz je tudi ergaziriran odhod godbe med borec NOB v letu 1944.

Dobrih deset, dvajset let po ustanovitvi je godba postala trn v peti tedanjim lastnikom rudnika. Spoznali so, da so pravzaprav priliči olja na žerjavico, ki je bila med rudarji. Godba je bila rudarska: vseskozi je bila s knapi in ob knapih, zato so jo rudarji negovali, skrbeli zanjo, da je previharila najhujše čase.

Iz ljudske revolucije je godba prišla nekoliko okrnjena. Nekaj tovarišev je pustilo svoja življenja v bojih z okupatorji, nekaj pa jih je že prej pregal

okupator v taborišča, kjer so podlegli naporom.

Tudi po vojni je godba nadaljevala s svojim delom. Bila je prva kulturna skupina kasnejših kulturno-umetniških društev, danes pa je ena izmed sekcij DPD »Svobode«. Seveda je godba po vojni doživljala vrsto težav, nekaj godbenikov je spriču rahlega zdravja moralo zapustiti njihove vrste, toda namesto njih so prišli mlajši.

Kajpada je treba priznati, da se godbeniki zavedajo, da jih čaka v prihodnosti mnogo bolj odgovorna, dolžnost kot kdaj koli prej. Godba bo lahko napredovala samo, če bo znala prisluhniti sedanjim potrebam, če bo zavrgla med staro šaro stare koncepte dela in se smelo vključila v ustvarjalno amatersko glasbeno delo. Prvi in edino veljavni cilj bo moral postati pojem kvalitete. Dobro je, da godbeniki hočejo za vsako ceno doseči ta cilj in da bi radi tudi zabavali ljudi, kajti: če kdo, potem potrebujejo ravno rudarji največ razvedrila in vsebinsko bogatega kulturno-zabavnega življenja.

Bliznji jubilejni koncert ob stoletnici obstoja bo mejniki in od tod dalje naj delo stee še bolj organizirano, še bolj kvalitetno. Tej želji se pridružujejo tudi vsi Zagorjani. M. V.

OBČNI ZBORI OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV

SLOVENJ GRADEC:

Proizvodnja brez strokovnjakov

V slovenjgraški občini primanjkuje podjetjem strokovnjakov. Premalo imajo inženirjev in tehnikov — ponekod jih sploh nimajo, in njihovo delo opravljajo drugi. Na občnem zboru Občinskega sindikalnega sveta Slovenj Gradec so menili, da je »pomanjkanje strokovnjakov najbolj zanemarljivo in najbolj pereče vprašanje v občini«, saj temu doslej niso posvečali primerne skrbi. Tudi tista podjetja, ki sploh nimajo potrebnega strokovnega kadra in jih danes najbolj pogrešajo, vsa minula leta niso stipendirala nikogar. Po nesistematični vzgoji kadrov se odklikujejo Tovarna kos, »Nova oprema«, Zaradi tega imajo danes vse več proizvodnih in komercialnih težav.

Ali je temu res vzrok nerazumevanje ali pa strah za »stolčke« kot so menili na občnem zboru? Karkoli — res pa je, da so marsikje posledica tega slabi medsebojni odnosi med vodilnimi uslužbenci kakor tudi razne nepravilnosti in nezakonitosti.

Sindikalni svet je lani ustanovil brezplačno pravno posvetovalnico, ki se je člani s pridom poslužujejo. Tako so preprečili marsikatero nezakonitost. Odpravljanju slabih medsebojnih odnosov v posameznih kolektivih bo v prihodnje posvetil več pozornosti tudi občinski sindikalni svet.

Na občnem zboru so dobro uro razpravljali tudi o primeru »Nove opreme«. Povod za to je bil članek v »Delavski enotnosti«, razlog pa gospodarske te-

žave, ki tarejo to podjetje in o katerih je bilo govora v članku. Delegati iz »Nove opreme« so sodili, da četudi je res, to ne spada v časopis, sploh ne v »javnost«. No, na občnem zboru pa je večina menila, da kaže vendarle pogledati resnici.

v oči in naj v podjetju čimprej odpravijo pomanjkljivosti in tudi nadomestijo doslej izgubljeni. To je še kako važno za vsa občino — in torej ne zadeva le »Novo opremo« — ki stremi k gospodarskemu napredku. D. D.

JESENICE:

Namesto poročila

Zapisek o letošnjem občnem zboru občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah bi lahko začel z ugotovitvijo, da razprave ob zaključku občnega zbora — minule nedelje, na plenarnem zasedanju — pravzaprav ni bilo. Mislim take razprave, v kateri bi sedelovali delavci, ne pa

predvsem sindikalni funkcionarji. Zato, bi pisal dalje, občni zbor navzlic skrbno pripravljanim poročilom ni dal res življenjske podedbe družbeno političnega in gospodarskega dogajanja v jeseniški komunij.

Pa bi bilo krivično in zgrešeno tako pisanje in taka razmišljanja!

Zakaj?

Letos prvič so se na Jesenicah odločili za drugačno obliko letnega obračuna občinskega sindikalnega sveta. Da bi se delegati lahko res nadrobno pogovorili o najvažnejših problemih, je občni zbor — namesto na »rednem letnem občnem zboru«, kajpak z običajnim dnevnim redom in proceduro — zasedal v štirih komisijah. Tako so delovali komisija za gospodarska vprašanja, organizacijska komisija in komisija za probleme v zvezi z delavskim samoupravljanjem in družbenim standardom. Vrh in povzetek dela teh komisij pa je bilo že omenjeno plenarno zasedanje.

Zasedanj komisij se je udeležilo 300 delegatov in gostov. Četrtna izmed njih je sodelovala v razpravi. In v kakšni razpravi!

Zapisal sem, zakaj so se odločili za delo v komisijah. Dosegli pa so s tem več, kot so nemara pričakovali. Kajti le malo tistega, kar je sicer običajno za delo komisij, se je dogodilo na Jesenicah. Komisije se niso ogradile za razpravo o poglavitni temi, na primer o gospodarjenju. V razpravah je nekako mimogrede postalo očitno, da gospodarskih problemov ni moč obravnavati ločeno; na primer ne glede na delovanje organov upravljanja, pozablja joč na življenjski standard delavcev in podobno. Ta ugotovitev je značilna za delo vseh štirih komisij. In tako so imeli na Jesenicah ne le en sam, pač pa skupaj s plenarnim zasedanjem, kar pet občnih zborov. Če po živahnih razpravah v komisijah na »zadnjem« občnem zboru — plenarnem zasedanju ni bilo več razprave, to naposled ne preseže. Delegati so iz poročil in besed svojih sindikalnih voditeljev lahko razbrali, da prihodnji delovni program občinskega sindikalnega sveta res zajema vse tiste probleme, o katerih so — odkrito in brez ovinkov ter ob konkretnih primerih — razpravljali že na zasedanjih komisij. Tam pa so se vse razprave strnile v misel, kaj bo treba storiti, da bi vsak proizvajalec zares postal tudi upravljevec.

Te vrstice so napisane namesto poročila z občnega zbora. V njih ne omenjam nobenih konkretnih nalog novega sindikalnega vodstva na Jesenicah. S tem pa seveda ni rečeno, da v našem listu ne bi pisali — in to prav v kratkem — o konkretnih zadevah iz gospodarskega in družbeno političnega življenja v občini Jesenice.

Milan Govekar

Veleblagovnica na Jesenicah

Jeseničani niso zadovoljni s svojo trgovsko mrežo, zato ji zadnji čas posvečajo vse več pozornosti. Ze dalj časa razpravljajo o gradnji veleblagovnice, do uresničitve pa ta zamisel ne pride, ker je premalo sredstev za projektirano palačo, ki naj bi stala pred železniško postajo. Hkrati misli Železarna zgraditi trgovski paviljon na Stari Savi, ker potrebuje prostore sedanje tamkajšnje trgovine »Kaša« za svojo dejavnost. Zdaj se Jeseničani sprašujejo, ali bo nova trgovina rentabilna, ali bodo izkoriščene vse zmogljivosti tega lokala, ki bo stal okoli 70 milijonov dinarjev. Lani dograjen trgovski paviljon na Javorniku namreč ni. Morda bi ne bilo napak, če bi sredstva namenjena za gradnjo tega paviljona, Železarna raje namenila gradnji veleblagovnice in tako pripomogla, da bi Jeseničani prej dobili prodajalne, ki si jih žele.

POPRAVEK

V zadnji številki nam je v reportaži o podjetju »Modelit« Kamnik tiskarski škrt spet temeljito ponagajal. Mednaslov »Urezali so se sami«, bi se moral pravilno glasniti »Urezali so sami«.

Uprava DE

PREKLIC

Preključujemo žig »Sindikat kamunskih in obrtnih delavcev Jugoslavije, Podružnica Foto Tivoli, Ljubljana«.

Sindikalna podružnica

Nekatera podjetja omogočajo svojim delavcem nakup mopedov z ugodnejšimi pogoji. Tako jim je podjetje prvi porok, le drugega morajo preskrbeti sami. Na ta način je kolektiv »Silve« iz Kamnika letos kupil 74 mopedov, rudnik kaolina v Črni pri Kamniku 50, Tovarna pohištva »Stol« v Duplici pa 107 mopedov itd.

KOLIKO ČASA ŠE V »MARMORU« TAK ODNOS DO ORGANOV UPRAVLJANJA

KDO NAJ GOSPODARI?

Podjetje »Marmor«, Hotovlje v Poljanski dolini zaposluje 60 delavcev, ki delajo v zelo hudih razmerah. S stroji slabo opremljeni kamnolom zahteva od delavcev težkih naporov, oddaljenost od prometnih zvez pa še zmanjšuje že tako nizko akumulativnost. Kolektiv se kljub težkim finančnim pogojem trudi, da bi s stroji izboljšal delovne pogoje, kajti zaveda se, da je v obstoječih pogojih tu za njih edini vir zaslužka. Toda zaslu-

žek je slab: okoli 12 tisočakov za polkvalificirane in 14 do 16 tisočakov za kvalificirane delavce. Ker pa morajo del dohodka vsako leto dati za anuitete in nove investicije, osebnih dohodkov skoro ne morejo povečati. Delavci to dobro vedo in tudi razumejo. Bolj jih boli le to, da nihče ne upošteva njihovih mnenj. Direktor podjetja je zbral namreč okrog sebe kolektiv, ki odloča o vsem, predvsem pa še odloča on sam.

Da bi samoupravljanje v podjetju dobilo večjo vlogo, je sindikalna podružnica na občnem zboru razpravljala predvsem o tem. Tudi kasneje so o tem še govorili na posebnem sestanku, kamor so povabili tudi predstavnik občinskega sindikalnega sveta. Ta je poskušal vplivati na izboljšanje odnosa direktorja do organov upravljanja, toda zaključek še ni. Direktor trmasto vztraja pri svojem in očita nedelavnost sindikalni organizaciji in članom

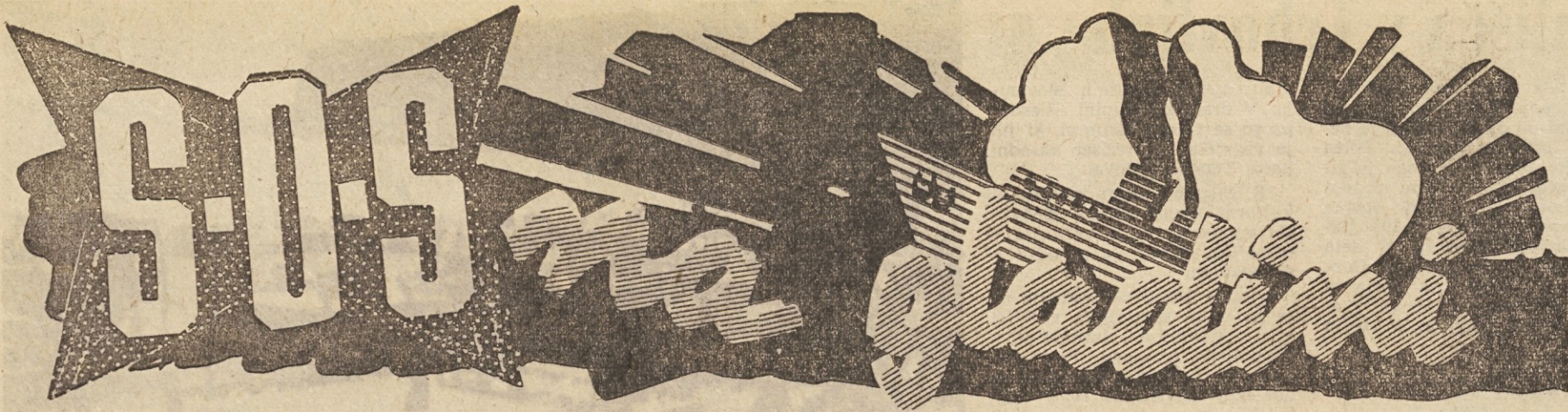
upravljanja, ki trdijo, da njihova beseda nič ne velja, da tako o vsem odloča direktor, ki enostavno zvišuje ali znižuje tarifne postavke po lastni volji in tako dalje. Za direktorja so vsi tisti, ki si prizadevajo, da bi uveljavili samoupravljanje, le »tički, ki ga ne bodo učili«.

Naj gre za učenje ali ne, kolektiv želi s podjetjem upravljalati, želi svoje pravice in hče dokazati, da je sposoben gospodariti. To mu bo verjetno tudi kmalu uspelo. O. M.

pravil merila za nagrajevanje. Zaradi tega so na občnem sindikalnem svetu kanili ustanoviti posebno komisijo, ki bi nudila — predvsem manjšim podjetjem — strokovne nasvete pri izdelovanju kriterijev za nagrajevanje po delu. Žal se tej akciji podjetja niso odzvala in je zamisel propadla.

»Zavzemali smo se za nagrajevanje po vseh podjetjih,« pravi po sindikalnih podružnicah. »Vendar smo zaradi malomarnega odnosa oziroma nespособnosti vodstvenega kadra največkrat naleteli na gluha ušesa.« Tako so v nekem podjetju delavci zahtevali, da jih nagradijo po delu. Vodstvo jim je to obljubilo, vendar obljube ni izpolnilo — zaradi tehničnih ovir.

Na občnem zboru so poudarili, da so se v podjetjih, kjer imajo nagrajevanje, osebni dohodki delavcev povečali. Zaradi tega so delavci nekaterih podjetij, kjer ne nagradujejo, zahtevali, da jim zvišajo osebne dohodke po tarifnih postavkah. Pristojna komisija je take prošnje zavracala z utemeljitvijo, naj v teh gospodarskih organizacijah uvedejo nagrajevanje, ne pa da zahtevajo večje prejemke na račun zvišanja cen storitvam. D. Mirošič

Ob 23.05 je radijska zveza spet prenehala. V temni noči so bučali valovi, nad katerimi je tulil vihar. Le malo upanja je bilo, da se bo ladja »Greenville« rešila. V prizadevanju, da bi premagala vihar, je ladja »Ile de France« poglajala vse stroje, tako da je vozila z največjo možno hitrostjo. Vsake pol ure je oddajala poziv, vendar z »Greenville« ni bilo odziva. Okoli polnoči so na »Ile de France« izstrelili rakete. »Greenville« se spet ni odzvala. Sele ob pol enih je bilo slišati zelo šibak signal: »S težavo se držimo na gladini. Pohitite!«

Ob enih se je telegrafist »Greenville« ponovno oglasil: »Položaj je kritičen. Naš prvi oficir je mrtev. Kje ste?«

Ob 3.21 je »Ile de France« končno našla »Greenville« na svojem radarju. Ladji sta bili pet milj vsaksebi. Ob 4.05 je »Greenville« na zahtevo »Ile de France« dala podatke o sebi: »Posadka 26 ljudi, med temi trije ranjeni, eden mrtev, tovar 9300 ton pšenice.«

»GREENVILLE« ODKLANJA POMOČ

Začelo se je svitati, neurje je divjalo. »Ile de France« ni mogla spustiti reševalnega čolna, čeprav se je povsem približala »Greenville«.

Ob 6.10 se je »Greenville« bal, da se bo preuklenil. Ob 7.26 je sporočil telegrafist na »Ile de France«: »Lahko se vam približamo od leve.«

Ob 8.32 je »Greenville« vprašal: »Ali lahko počakate do poldneva?«

Kapitan in oficirji na »Ile de France« niso mogli razumeti, čemu »Greenville« zahteva odložitve v tako kritičnem položaju. To so tudi vprašali, vendar ni bilo odgovorov. Kapitan »Ile de France« je poslal radijsko brzojavko: »Moramo nadaljevati pot proti New Yorku. Odločite se, ali sprejmete pomoč!«

V splošno presenečenje »Greenville« ni odgovoril.

Ob 11.20 se je »Greenville« javil z vprašanjem: »Kako nas boste rešili?«

Preden je »Ile de France« odgovorila, je dobila »Greenville« sporočila od »Mapadoreja«, »City of Chicago« in »Turmoila«, da ji ne morejo prihiteti na pomoč, ker jih je ponoči burja prisilila v drugo smer. Stiri minute pred dvanaestjo je kapitan »Ile de France« poslal ultimatum: »Če pri prici ne greste z ladje, vas bomo pustili in nadaljevali plovbo proti New Yorku. Čas je dragocen. Ne razumemo, zakaj se obotavljate. Odločite se, preden bo prepozno. Ponavljam! Odločite se, ali pa gremo!«

REŠITEV PO DOLGI NEGOTOVOSTI

Ob 14.29, po dveipolurnem čakanju, je kapitan »Greenville« sporočil, da bo s posadko vred zapustil ladjo.

Reševanje je bilo zelo težavno, ker se morje ni poleгло. Mornarji »Greenville« so bili popolnoma izčrpani, prezebljeni in tako oslabele, da se niso mogli sami spuščati po vrvi s krova. Mornarji »Ile de France« so si do skrajnosti prizadevali, da bi jih rešili.

Reševanje je trajalo tri ure. Ob 19.06 je »Ile de France« sporočila vsem ladij-

skim in obalnim oddajnikom, da je rešitev uspešna.

Sele naslednji dan, 23. septembra zjutraj, ko so si mornarji in kapitan »Greenville« opomogli, je prišlo na dan, zakaj se je kapitan obotavljal sprejeti pomoč »Ile de France«. Ta ladja je namreč lahko rešila le posadko, kapitan »Greenville« pa bi rad ohranil svojo ladjo in 9300 ton pšenice v njej.

KAJ SE JE DOGAJALO NA »GREENVILLE«

Ko se je ladja znašla na odprtem morju, je kapitan M. poklical posadko na krov. Kakih trideset mornarjev, spočitih, po tridnevem čakanju v pristanišču, se je postavilo v vrsto tik ob desni ograji, kakor je bila navada. Kapitan je bil strog človek, to so vedeli vsi fantje z »Greenville« že od tistega dne, ko so se v Liverpoolu prvokrat vkrcali na veliko tovorno ladjo. Kapitan je imel že vrsto let vzdevek »severni smrček«. Čeprav se je posadka na »Greenville« z leti nekajkrat zamenjala, je bilo to ime vsakomur znano, dasi je veljalo za »strogo zaupno«. Samo enkrat je izvedel kapitan za to svoje drugo ime iz ust neprevidega kuharja, ki je moral potem za vedno zapustiti ladjo.

Tistega dne, bilo je 19. septembra, ko je ladja odplula iz pristanišča, je kapitan drugič sklical posadko. Ta čas ko so mornarji v vrsti čakali pri ograji, je »severni smrček« počasi stopal po stopnicah s kapitanskega mostu. Nekje sredi stopnic je obstal, s pogledom premeril vrsto in zaklical: »Kako je, fantje?«

»Dobro!« so zavpili kot na ukaz. »Ne vidim poročnika Reacka,« je rekel kapitan in si z dlanjo zastrl oči, kakor da se ozira po obzorju.

»Tu sem,« je stopil iz vrste plavalasi fant v brezhibni uniformi.

»Saj res, tu ste,« se je nasmehnil »severni smrček«. »Misliš, da se morda še vedno zabavate z Maupassantom v svoji kabini. Dragi poročnik, tu pred vsemi vas bom nekaj vprašal? Ali smem?«

»Izvolite, kapitan,« je rekel Reack in pozdravil.

Fantje v vrsti so se suvali s komolci in se nasmihali.

»Ali ste obiskovali mornariško šolo?« je vprašal kapitan.

»Da, gospod, leta 1950 sem jo končal,« je odgovoril poročnik.

»Zelo dobro. Upam torej, da boste znali odgovoriti na vprašanje. Kaj je v primeru nesreče važneje reševati, življenje, ladjo ali tovor?«

»Vse troje,« se je glasil odgovor.

»Vzemimo, da ladji grozi nevarnost. Vse kaže, da je mogoče rešiti eno samo izmed teh treh reči. Kaj bi vi storili?«

»Rešil bi življenje,« je brez premisleka odgovoril poročnik.

Vrsta mornarjev je vzvalovila, veselo so se smehljali. Vsi so opazili, da se je »severni smrček« porogljivo nasmehnil.

»Nikar se ne šalite z menoj,« je rekel kapitan, ki je očitno s težavo držal jezo. »Ali ste dobro premislili, poročnik?«

»Da,« je rekel poročnik, ne da bi trenil z očesom.

»In vi?« se je kapitan obrnil k mornarjem. »Kaj menite?«

Nihče ni odgovoril. Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, potem pa je kapitan počasi prišel na krov. Stopil je tik k zmedenemu poročniku.

»Poročnik, lahko greste k svojemu Maupassantu. Vi,« se je obrnil k drugemu, »vi pa ostanite tu!«

»Ne maram bojazljivcev,« je rekel kapitan, potem ko je poročnik odšel. »Z vami se ne bom pogovarjal. Vem, da ni nihče izmed vas obiskoval tiste preklete akademije, torej se ni nihče izmed vas naučil strahu. Zato vam pravim prvič in zadnjič: ne maram bojazljivcev. Ukazujem, da morate vedno misliti na to: tovor, ladja, šele potem tisto, čemur pravi poročnik življenje. V tem vrstnem redu! Jasno?«

»Jasno!« je zagrmelo iz vrste.

»Zdaj lahko greste,« je rekel kapitan, potem pa se je počasi vrnil na povaljniški most.

PREOBREMENJENA LADJA

Dva dni je »Greenville« plul desno od irskih obal. Poročnika Reacka ni bilo iz kabine. Kapitan se je tačas nekajkrat ogledal pri stražarjih. Sporočilo, ki ga je ladja prejela tretji dan plovbe, je napovedovalo lepo vreme vsaj za prihodnjih sedem dni. Morje pa je bilo povsem drugačno. Dvajsetega septembra okoli poldneva je nenadoma zavel veter: poprej sorazmerno mirna gladina se je vznemirila. Mornarji so vedeli, da je v ladijskem trupu več pšenice kot po navadi. Böki »Greenville« so bili v vodi kakih trideset centimetrov čez rdečo rto.

Preden je ladja odplula iz pristanišča, so člani posadke slišali precej hud preprič med kapitanom M. in poročnikom Reackom. Poročnik, sicer zelo miren, tih človek, je tisto jutro glasno opozarjal kapitana na težo tovara. Govoril je o vetrovnih in pogostih viharjih v tistem delu Atlantika, o viharjih, ki so lahko usodni za ladjo, kakršna je »Greenville«, zlasti še, če je v njej preveč tovara.

Kapitan pa ga ni niti poslušal. Ukazal je, naj ladja odpluje celo brez tistih desetih minut čakanja, ki so v navadi, da se preveri stanje ladje in tovara v njej.

Okoli trinajstih se je pokazal na jugu črn oblak, ki je kmalu zakril sonce, tako da je bilo temno kot v večernem mraku. Ladja se je bolj in bolj zibala. Takrat, ko so mornarji obedovali, je krmar zahteval izmenjo. Nadaljnjih trideset minut se je ladja čedalje bolj pozibavala na velikih valovih, ki so že pljuskali proti kabinam. Strojniki so se v svojem oddelku opotekali od naglih sunkov.

LJUDJE PADAJO OD UTRUJENOSTI

Okoli dveh, ko so valovi že pljuskali čez ograjo na krovu, je kapitan ukazal, naj zapro vzhode v notranjost ladje. V naslednje četrt ure so spoznali, da je »Greenville« sredi sorazmerno hudega viharja. Kapitan je ukazal trem mornarjem, naj se vrstijo pri pomožnem

krmilu, vendar so ti trije drug za drugim vsi prezebljeni in utrujeni od napore kmalu popadali po tleh. Enega izmed treh so valovi vpricho drugih dveh potegnili v morje. V zadnjem trenutku sta mu hotela pomagati, pa ju je naslednji val vrgel po tleh. Kapitan ni dovolil, da bi ladjo ustavili. Njegov naslednji ukaz: »Poročnik Reack h krmilu!«

Celih sedem ur so trije pari rok s težavo ohranjali začrtano smer. Okoli treh popoldne se je stemnilo. Morje je besnelo, ledeni veter je bril po valovih. Četrta na štiri se je zlomil jambor, ob pol štirih je kapitan na vztrajno prigovarjanje dveh mladih oficirjev dovolil telegrafistu, naj pošlje klic na pomoč.

Ob desetih zvečer so na linah kabin popokale šipe. Voda je vdirla v notranjost. »Severni smrček« je ukazal, naj vključijo vse črpalke. Tačas so bili poročnik Reack in dva mornarja še vedno na pomožni krmilni. Prezebljeni in onemogli so se bolj oprijemali krmila, kot pa ga upravljali. Okoli enajstih je na ladji izbruhnil upor.

POSADKA SE JE UPRLA

Skupina desetih mornarjev in dva mlada oficirja so zahtevali, naj kapitan ukaze zamenjavo poročnika Reacka in dveh mornarjev, vendar se kapitan ni hotel pogovarjati z njimi. Tačas ko se je telegrafist pogovarjal z »Ile de Franceom« in s »Turmoilom«, so mornarji vdrli v kapitanovo kabino. Eden izmed njih je imel samokres v roki.

»Zahtevamo, da takoj zamenjate one tri pri krmilu,« je rekel eden izmed

mladih oficirjev. »Zakaj odklanjate pomoč?«

Kapitan je molčal. Tisti trenutek ga je eden izmed mornarjev, tisti, čigar brat je bil že celih devet ur pri krmilu, nenadoma s pestjo udaril po senčeh, potem pa so ga zaklenili v kabino.

Poročnika Reacka so nezavestnega prinesli od krmila. Poveljstvo je prevzel eden izmed mlajših oficirjev. Telegrafistu je naročil, naj nujno kliče »Ile de France«. Takrat je telegrafist sporočil: »Pohitite, nagibamo se bolj in bolj!«

Okoli sedmih zjutraj je kapitan nenadoma prišel na krov. Samokres je imel v roki. Bolj iz prirojenega spoštovanja je posadka pristala na to, da kapitan ponovno prevzame ladjo. Telegrafistu je ukazal, naj ne kliče več na pomoč. Ko je prišel, sta se oficirja naglo umaknila v kabine. Tisti čas je telegrafist »Ile de France« začuden vpraševal: »Halo, Greenville, ali potrebujete pomoč? Plujemo proti New Yorku! Takoj odgovorite!« Vendar telegrafistu Greenville ni smel poslati odgovora. Potem ko je kapitan upostavljal red, je izrečno prepovedal sleherni nadaljnje klicanje na pomoč. Okoli osmih zjutraj je bila večina posadke popolnoma izčrpana. Valovi so odnesli s krova polomljeni del jambora in nekaj strojev, ki so bili tam.

Ob devetih je bil »Greenville« na robu propada. V notranjosti se je naglo višala vodna gladina; posadka, ki ni več vzdržala pri črpalakah, je odhajala v kabine. Čeprav je »severni smrček« tulil in tekal od mornarja do mornarja, je bil krov pust in prazen. V kabinah so ležali onemogli in preutrujeni mornarji. Nekaj jih je oslepel.

Telegrafist je skrivaj poslal sporočilo »Ile de France«: »Komaj se držimo na gladini. Pohitite!« Uro kasneje: »Položaj je kritičen. Prvi oficir mrtev. Kje ste?«

Res je, prav takrat je poročnik Reack izdihnil v svoji kabini. Ladja »Ile de France« je bila oddaljena pet milj.

KAPITANOVO ŽITO

Na zasliševanju pred vojaškim sodiščem v Liverpoolu so ugotovili, da je kapitan »Greenville« prevažal lastno žito. Vse svoje prihranke v dvajsetletnem delu na morju je vložil v nakup usodnega tovara. Vojasko sodišče je bilo soglasno: kapitan »Greenville« je dobil dvajset let ječe.

KONEC

NAS KRATKI ROMAN

Marek Hlasko: Osmi dan tedna

V prihodnji številki bomo začeli v nadaljevanjih prebivati novelo oziroma kratki roman mladega poljskega pisatelja Marka Hlasko Osmi dan tedna. Zakaj?

Lahko bi rekli: zato, ker spadajo njegove novele — in zlasti še tale naša — med tiste književne pojave, ki so doživeli največjo pozornost; z njimi je pisatelj dosegel najprej nagrado poljskih založb za l. 1957, potem so njegove novele brž morale iziti še v drugi izdaji, ker je bila prva razgrajljena; potem so ga pre-

Na sliki: Sonja Ziemann v glavni ženski vlogi filma Osmi dan tedna

vedli vsepovsod po svetu in to na zahodu in vzhodu; potem so zavrteli poljski film (dober film) po njegovi noveli Zanka, potem pa v koprodukciji z Nemci še drugi film Osmi dan tedna — in vsemu temu uspehu se je pridružil še majhen »skandalček«, ki je nastal zaradi avtorjevega ne prav modrega obnašanja v zadnjih letih, odkar se mudi po svetu, najprej v Parizu, potem v Zahodni Nemčiji, zdaj pa pri svojih poljskih prijateljih v Palestini. Ta ali oni tekst mladega avtorja je torej prav »bestseller« ne samo poljske, ampak svetovne literature zadnjih let.

V času, ko naj bi v skoraj do kraja porušeni Varšavi Poljaki pozabili na vse pekoče žrtve in samo še vzklicali zaradi veličastnega prečelja nove dobe, v tem času dva navadna, preprosta, a normalno razvita državljana, ki se imata od srca rada, ne moreta najti tistega kotička za svoje nekoliko sramečljivo ljubezen. Hlasko, mladi pisatelj, na zunan trd in umetnjakarsko čudaski, ni mogel mimo tega. Napisal je »grdo«, a čudovito novo o tej ljubezni, novelo, ki vam bo pokazala, kako se tudi pod napisom »socializem« še zmeraj lahko zrodi, da človek živi zelo težko in bridko življenje in kako veliko vere in moči je včasih treba, da mali človek tudi skoraj vse to ohrani svojo čisto in sveto delavsko misel.

Tak je mladi poljski pisatelj Marek Hlasko, kakor se izpoveduje v svoji noveli: v resnici nežen in prisrčen, na zunan pa grob in dostikrat na robu surove kvante; junak literature in zvezdnik literarnih skandalčkov, ki pa v resnici globoko ceni delovnega človeka in veruje vanj.

Spored RTV Ljubljana za teden od 1. do 7. maja 1961

POSEDELJER	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
1. maja	2. maja	3. maja	4. maja	5. maja	6. maja	7. maja
5.00—6.00 Prvomajska budnica	6.00—7.00 Z veselimi melodijami v praznično jutro!	6.00—6.30 Polke, valčki in koračnice	5.00—8.00 Dobro jutro!	5.00—8.00 Dobro jutro!	5.00—8.00 Dobro jutro!	6.00—6.30 Jutranji pozdrav
6.15 Po domače...	7.15 Antonin Dvořák: Trije slovanski plesi	6.40 Dalmatinske narodne	8.05 Glasba ob delu	8.25 Radi bi vas zabavali	5.10—5.30 Nekaj domačih	7.30 Radijski kolektor in priveditve dneva
6.30 1. maj	7.35 Od Istre do Splita	6.40 Dalmatinske narodne	8.35 Poje Planinski oktet	9.00 Na podliske	8.05 Glasba ob delu	7.35 Igra Pihalni orkester JLA
6.40 Orkestralna glasba jugoslovanskih avtorjev	8.00 Mladinska radijska igra	7.15 Internacionalne pihalne godbe	8.55 Radijska šola za višjo stopnjo	9.20 Zvenče kaskade	8.24 Iz vsakega žepa nekaj	8.00 Mladinska radijska igra
7.15 Pesmi jugoslovanskega proletariata	8.40 Majski raj	7.35 Po slovenskih planinah in zelenih dolinah	9.25 Oj, rožmarin!	9.35 Kotček za mlade ljubitelje glasbe	8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo	8.50 Iz albuma skladb za otroke
7.40 V ritmu koračnic	8.55 Pomladna glasbena slika	8.00 Godala in naši vokalni ansambli	10.15 Koncert v ritmu	10.15 Fauré in Debussy	9.25 Poljska in češka zabavna glasba	9.00 Z zabavno glasbo v novi teden
8.00 Vesel 1. maj	9.30 Orkester RTV Ljubljana s solisti	8.30 Majhen jutranji koncert	10.40 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje	10.35 Romunska in sovjetska zabavna glasba	10.15 Joseph Haydn: Koncert za oboe in orkester v C-duru	9.40 Lahka glasba jugoslovanskih avtorjev
8.20 Naše pesmi	11.00 Kulturne diagonale	9.00 Jezikovni pogovori	11.00 Ruski tečaj za začetnike	11.00 Odlomki iz Leoncavallo-vih Glumačev	10.40 Angleščina za mladino — 10. lekcija	10.00 Še pomnite, tovariši...
8.20 Rezervirano za prenos prvomajske parade	11.40 Zvonimir Ciglic: Mala suita	9.15 Vedri intermezzo	11.15 Dve ruski popevki	11.30 Človek in zdravje	10.55 Dve ameriški popevki	10.30 Nekaj skladb Francisa Šturma
11.00 Uro z jugoslovanskimi skladatelji, dirigenti in orkestri	11.45 Kaj je novega pri Veselih planšarjih in Zgodovinskih Kranjcih?	9.50 Iz naše delavnice	11.20 Simfonični orkester Jugoslovanske radiotelevizije	11.40 Zvočna panorama	11.00 Po svetu jazza	10.45 Spoznajmo svet in do-movino
12.00 Veseli akordi ob prazničnem dnevu	12.00 Lepe melodije	11.00 Pesem in čas	12.00 Vaski kvintet s pevci	12.00 Veseli hribovci so spet prišli...	11.50 Otroci izbirajo pesmice	11.45 Zabavni intermezzo
13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.15 »Prvomajske darilo otroškega in mladinskega pevskega zbora RTV Ljubljana jeseniškim železarjem«	11.30 Darjan Božić: Humoreska za rog in godalni orkester	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Nekaj domačih skladbic Slavka Meška	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
13.30 Pojte z nami, otroci!	13.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	12.00 Četrti dejanje Puccinijeve opere La Boheme	12.25 Nekaj opernih uvertur	12.40 Domači napravi izpod zelenega Pohorja	12.15 Kmetijski nasveti	13.30 Za našo vas
14.00 Melodije iz jugoslovanskih filmov	14.15 Pozdravi iz Beograda	12.30 Orglice in orgle	13.30 Orkester Franck Pourcel	13.45 Od vasi do vasi...	13.30 Zabavne skladbe	13.45 Zabavni orkestri tega tedna
14.20 Za vsakogar nekaj	14.30 Nastopata zbora: Slavček iz Trbovlj in Komorni zbor iz Celja	12.45 Še nekaj naših domačih skladbic	13.50 Zbor Primorskih študentov	14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo	14.20 Sport in športniki	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
15.15 Z domačimi ansambli v prvomajski razpoloženje	15.15 Z melodijami naokrog	14.03 Komorni zbor RTV Ljubljana	14.05 N. Rimski-Korsakov: Zlati petelinček — suita	14.35 Basist Friderik Lupša	14.50 S knjižnega trga	15.15 Reklame
16.00 Pomladni divertimento	16.00 Pol ure v Zahodni Afriki	14.23 Igramo za vas	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.45 Radijska univerza	16.00 Iz filmov in glasbenih revij	15.30 Popularne melodije
16.30 Sportno popoldne	16.30 Majhna revija jugoslovanskih izvajalcev zabavne glasbe	15.30 Skofja Loka včeraj, danes in jutri	15.40 Iz svetovne književnosti	16.00 Petkovo glasbeno popoldne	16.25 Z najnovejšega repertoarja Jugotona	16.00 Humoreska tega tedna
17.30 Borut Lesjak in Boris Kovač predstavljata svoje nove domače popevke	17.00 Mirko Polić: Deseti brat	16.00 Nekaj novosti iz arhiva mladinske glasbene redakcije	16.30 Romance in poemi po rusko...	17.00 Lokalni dnevnik	16.40 Moški zbor Jarja Trbovlje	16.20 Zabavni orkester Raphaela
18.00 Beograjska pomlad 1961.	17.15 Tisoč pisanih taktov	16.15 Melodije za spomladansko popoldne	17.00 Lokalni dnevnik	17.15 Razgovor o volivci	17.00 Lokalni dnevnik	16.40 Peli so jih mati moja
19.00 Obvestila	17.30 Pisanje skladb	17.15 Zoltan Kodaly: Plesi iz Galante	17.15 45 minut turizma in melodij	17.25 Od plesišča do plesišča	17.15 Po kinu se dobimo	17.00 Zvoki za nedeljsko popoldne
19.05 Drečnik Andrej govori...	18.00 Pesmi svobodnih ljudi	17.30 Radijska igra	18.00 Dve ariji — dve solistki	18.00 Spomini maršala Tita na začetek vstaje	17.45 Italijanski pevki Mina in Milva	17.30 Radijska igra
20.00 Pol ure razvedrila in zabave	18.05 Prepeva Paul Robeson	18.30 Cor de Groot: Iz »Staro-zvezemske suite«	18.30 Kvintet Georgea Shearinga z zborom	18.15 Zabavni orkester Mantovani	18.00 Jezikovni pogovori	18.24 Blagoje Bersa: Sončne pesnitve
20.30 Radijska igra	18.30 Včeraj Gershwinov sklad	18.40 Kvintet bratov Avenik	18.45 Ljudski parlament	18.30 Tako pojo in plešejo v tujih deželah	18.15 Dane Škeri: Drugi koncertino za klavir in orkester	18.30 V poskočnem ritmu športna poročila
21.30 L. van Beethoven: Leonora, uvertura št. 2	21.30 Še vedno jih radi poslušate	20.00 Blaž Arnič: Vojna in mir, peta simfonija	20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov	20.00 Geoff Love s svojim orkestrom	18.30 Pozdrav z gora	20.05 Izberite melodijo tedna!
21.45 Vedri zvoki	22.15 Zaplešite z nami!	21.00 Lepe melodije	20.45 Literarni večer	20.15 Tedenski znanjopolitični pregled	18.45 Okno v svet	21.00 Hammond orgle
22.15—23.40 Vabimo Vas na ples!	23.05 Nočni koncert — Danilo Sveta: Tretja simfonija	22.15 Violinist Ali Dermelj	21.25 Iz francoske simfonične literature	20.30 Z violino skozi čas	20.00 Ko pomlad cvetoča pride...	21.50 W. A. Mozart v operi jenniku
23.40 Božidar Kunc: Tri epizode za klavir in godaja	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	22.50 Literarni nokturno	22.45 L. M. Škerjanc: Pet lirskih melodij za violončelo in klavir	21.15 Oddaja o morju in pomorščakih	20.20 Priljubljene popevke	23.00 Poročila
		23.05 Plesna glasba	23.05 V ritmu današnjih dni	21.35 Po strunah in tipkah Moderna plesna glasba	21.00 »Poslušaj in povej nam!«	23.05 Uro pri jugoslovanskih skladateljih
		23.55 Prijeten počitek!	23.55 Prijeten počitek!	22.50 Literarni nokturno	22.15 Oddaja za naše izseljence	
				23.05 Komorna ura z deli jugoslovanskih skladateljev	23.05 Do polnoči v plesnem ritmu	

LETOŠNJI POHOD »OB ŽICI«

V OKVIRU 20-LETNICE VSTAJE
JUGOSLOVANSKIH NARODOV

Pohod »Ob žici okupirane Ljubljane« obsega manifestativni del in tekmovalni del. Manifestativni del pohoda obsega 4 kategorije:

1. množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane vrste na 15 km dolgi progi,
2. množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane vrste srednjih in vajenskih šol na 15 km dolgi progi,
3. množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane vrste pionirskih odredov, ki jih sestavljajo dijaki in dijakinje IV. in V. razreda osnovnih šol na 3 km dolgi progi,
4. množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane vrste pionirskih oddelkov in mladinskih aktivov, ki jih sestavljajo dijaki in dijakinje VI., VII., in VIII. razreda osnovnih šol na 4 km dolgi progi.

Množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane ekipe bo imel start v Tolstojevi ulici. Začetek tekmovalnega dela ob 7.30. Zadnji start bo ob 10.30. Ekipe, ki se do navedenega časa ne bodo javile glavnemu sodniku na startu, izgubijo pravico do tekmovalnosti. Za uspešne bodo proglasene samo tiste ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot treh urah.

Množični partizanski pohod za moške, ženske in mešane ekipe srednjih in vajenskih šol ima start prav tako v Tolstojevi ulici in začetek tekmovalnega dela ob 7.30. Za to kategorijo pohoda veljajo ista pravila kot za prvo kategorijo z razliko, da bodo uspešne le one ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot dveh urah in tridesetih minutah.

Tekmovalni del pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane« bo obsega naslednje kategorije:

1. štafeta 3000 m × 4000 m za moške vrste (24.000 m),
2. štafeta 5 × 2000 m za ženske vrste (10.000 m),
3. štafeta 5 × 2000 m za moške vrste srednjih in vajenskih šol (10.000 m),
4. mali maraton (25.000 m),
5. tekmovalni pohod za moške vrste na 15 km dolgi progi.

Štafeta 3000 × 4000 × 5000 × 5000 × 4000 × 5000 m za moške ekipe, bo imela start na Urhu, pri spomeniku žrtvam okupatorjevega terorja. Zbor tekmovalcev bo ob 14.30 v Tomšičevi ulici, kjer bodo pripravljene avtobusi za prevoz na start in na posamezne predaje. Odhod avtobusov bo ob 14.45. Tekmovalci bodo odložili svo opremo v avtobusu, ki bo njihovo opremo prepeljal na cilj njihovega dela proge, jih počakal in nato odpeljal na Centralni stadion, kjer bo zaključek tekmovalnosti. Za uspešne bodo upoštevane samo tiste ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot petdesetih minutah.

Štafeta 5 × 2000 m za moške vrste srednjih šol in vajen-

MINILO JE DVAJSET LET, ODKAR JE POD SMARNO GORO POCILA PRVA PARTIZANSKA PUSKA V SLOVENIJI, KO SO PRICELI PADATI PRVI TALCI, KOT EDEN SO VSTALI JUGOSLOVANSKI NARODI IN PRICELI DOLGOTRAJNO, ZRTEV POLNO BORBO.

DANES, PO DVAJSETIH LETIH, JE SPOMIN NA TEZKE DNI SE VEDNO ŽIV IN PRAZNOVANJE 20. OBLETNICE NAŠE REVOLUCIJE MOGOČNO, CEPRAV NE BO NIKOLI MOGOČE DOVOLJ PONAORITI DOLGIH LET BORBE IN VSEGA TISTEGA, KAR SE JE V TEH LETIH ZGODILO. PRAV ZATO NE POMENI VSAKOLETNI POHOD »OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE« — IN LETOŠNJI SE PRAV POSEBEJ — SAMO TEKMOVALNJA, AMPAK VELIKO MANIFESTACIJO, KJER NISTA BISTVENA ČAS IN KONCNI PLASMA. TO JE SREČANJE PARTIZANOV, SREČANJE STARIH BORCEV Z MLADINO, KJER SKUPNO OBUJAMO SPOMINE NA JUNASKE DNI IN NA TISTE, KI SO V TEH DNEH DALI SVOJA ŽIVLJENJA.

skih šol bo imela start pri »Tiskarni Podmornici«. Zbor tekmovalcev bo ob 14. uri v Prežihovi ulici, kjer bodo pripravljeni avtobusi za prevoz na start oziroma na posamezne predaje. Avtobusi bodo označeni z napisi smeri oziroma cilja (start, prva predaja, druga predaja itd.). Odhod avtobusov bo ob 14.15. Avtobusi bodo tekmovalce počakali in jih po zaključku štafete prepeljali na Centralni stadion, kjer bo zaključek tekmovalnosti. V plasma se bodo šlele samo one ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot štiridesetih minutah.

Mali maraton je dolg 25.000 metrov in bo imel start pred spomenikom padlih v NOB, v Kamniku. Obvezen zdravniški pregled vseh tekmovalcev za mali maraton bo v sredo, 6. maja ob 16. uri v športni ambulanti na Askerčevi cesti 14. Zbor tekmovalcev bo ob 14. uri v Puharjevi ulici, kjer bo pripravljen avtobus za prevoz v Kamnik. Za uspešne bodo upoštevani samo tisti tekmovalci,

ki bodo premagali progo v manj kot eni uri in petinštiridesetih minutah.

Tekmovalni pohod za moške vrste bo imel start pri spomeniku »Ob žici okupirane Ljubljane« ob Titovi cesti. Začetek tekmovalnosti bo ob 6. uri, zadnji start pa bo ob 7. uri. Tekmovalna komisija bo po zaključku tekmovalnosti objavila spisek vseh udeležencev ekip po doseženem času. Za uspešne bodo proglasene samo tiste ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot 3 urah in tridesetih minutah.

Tekmovalni pohod za ženske vrste bo imel start v Tolstojevi ulici. Začetek tekmovalnosti bo ob 6. uri, zadnji start pa bo ob 7. uri. Za uspešne bodo proglasene samo tiste ekipe, ki bodo premagale progo v manj kot dveh urah in tridesetih minutah.

ZELENI PAS IN SPOMINSKI KAMNI OKROG LJUBLJANE

Odbor za pohod »Ob žici okupirane Ljubljane« je letos

uresničil svojo zamisel, da bi označili progo, kjer je med okupacijo potekala žična ograja in ločila mesto od partizanskega zaledja. Izvedbo načrta je prevzela organizacija ZB po občinah, zasadištev samo pa je izvedla šolska mladina, ki je prevzela tudi patronat nad zasajenimi sektorji. Začetek spominske zasadištev je bil na zgodovinski dan 6. aprila 1961., ko so pred 20 leti fašistične sile napadle Jugoslavijo. Pri akciji je delovalo nad 4000 šolske mladine. Prva etapa zasajevanja je že končana, druga etapa pa se bo izvedla v jeseni. Vsega skupaj bodo zasadili 2500 drevesc. Posrečeno zamisel odbora je treba pohvaliti, saj bi morda v poznejših letih novi objekti

lahko onemogočili izvedbo take ali podobne zamisli.

Kjer so nekoč stali bunkerji bodo postavljeni visoki spominski kamni, izdelani po načrtu arhitekta Kopača. Spominskih kamnov bo 120. Postavitve bodo finansirala ljubljanska podjetja in delovni kolektivi, ki bodo prevzeli tudi patronat nad zgodovinskimi kamni.

PRIJAVE INOZEMSKIH TEKMOVALCEV

Priznanje naši revoluciji bo letos dala tudi udeležba vrst in posameznikov iz Leningrada, Moskve, Prage, Varšave, Oslo, Londona, Helsinkov in Kaira.

Norvežani pišejo, da so zelo srečni, ker bodo lahko obiskali

KORISTEN SKLEP IZ DELNIC

Pred kratkim je bila v Delnicah redna skupščina Smučarske zveze Jugoslavije. Kljub temu, da ni v celoti opravila svoje naloge, saj je začasno odložila izvolitev novih organov in vodstva, je opravila zelo koristno delo. Med mnogimi vprašanji, ki so jih obravnavali delegati, je bila tokrat posebej pozornost namenjena tistim, ki so bili v zvezi z delovnimi kolektivnimi utegne biti posebno zanimiv tale:

Smučarske zveze posameznik republik, podzveze in tudi smučarski klubi, naj glede na povečanje življenjskega standarda in vse večjo težnjo delovnih ljudi, da bi prebili nedeljske odmori in svoje dopuste v prirodi zaradi zdravega oddiha in rekreacije, posvete posebno pozornost vzgajanju voditeljev in vodnikov smučanja v delovnih kolektivih.

V naših razmerah je takšen sklep posebno pomemben zaradi mnogih smučarskih postojank, ki so jih že zgradili razni

kolektivi nalašč za oddih v gorah, pomemben pa je tudi zaradi velike razširjenosti smučanja pri nas. Pomen takih postojank in privlačnost zimskih izletov, bi bila še mnogo večja, če bi bili smučarji deležni primerne pouka in vodstva pri smučarskih turah. Znano je, da za sedaj še močno primanjkuje ljudi, ki bi poučevali smučanje. Zato bi bilo zares koristno usposobiti v vsakem večjem kolektivu vsaj nekaj posameznikov, ki bi poznali sodobne zahteve v

našo deželo in se udeležili pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane«. Poslali bodo 6 svojih najboljših atletov.

Poljaki bodo poslali 7 atletov za štafetni tek in posebej še enega tekmovalca za mali maraton (Benedykt Gugała).

Lahkotletska federacija ZSSR bo poslala moštvi Moskve in Leningrada, ter dva maratonce. Med prijavitelci najdemo tudi ime svetovno znanega maratonce Popova, udeležba Bolotnikova pa še ni sigurna.

London bo poslal reprezentanco za štafetni tek, v maratonu pa bo Angleže zastopal Kilby.

Kairo bo poslal 7 tekmovalcev, udeležba Etiopije še ni sigurna, Finci pa nameravajo poslati 2 maratonce.

Jugoslavija bo zastopana z osmimi maratonce, med njimi bo seveda tudi Mihalič.

ZAKLJUČEK TEKMOVANJA IN NAGRADE

Po tekmovalnosti 7. maja bo ob 18. uri zbor vseh tekmovalcev na stadionu ob Titovi cesti, kjer bo slovesna proglasitev zmagovalcev. Zmagovalna vrsta v vsaki tekmovalni kategoriji ter prvo uvrščene vrste Zveze borcev, v obeh kategorijah tekmovalnega pohoda in zmagovalac malega maratona, prejmejo naslov »Zmagovalac partizanskega pohoda ob žici okupirane Ljubljane za leto 1961« v udeleženi kategoriji, in pokal zmagovalca v trajno last. Člani prvouvrščenih vrst ozir. zmagovalac malega maratona prejmejo zlate plakete, drugo in tretje uvrščenih vrst, oziroma drugi in tretji maratonce, pa srebrne in bronaste plakete. Vsi, ki prejmejo plakete, prejmejo še praktična darila. Ostali uspešni udeleženci tekmovalnega in manifestativnega pohoda prejmejo nagradne kupone. Zrebanje kuponov za praktična darila bo na slavnostni akademiji v proslavo dneva mladosti 25. maja 1961.

ANDREJ ULAGA

TEKMOVALNI ŠPORT

2

TRI OSNOVNE OBLIKE ŠPORTNE AKTIVNOSTI V DELOVNIH KOLEKTIVIH

Nedvomno je tekmovalni šport ena od tistih oblik telesno-kulturne aktivnosti, ki je bila doslej med delovnimi kolektivi od vsega še najbolj razširjena. V dosednji praksi poznamo zlasti veliko tekmovalni, kar vse je dostikrat močno razgibalo mladino in tudi dalo prav dobre izkušnje. Seveda ob vsem tem tudi ni manjkalo vrzeli. Največja je bila ta, da so take tekme vključevale vse premalo industrijske mladine, nadalje, da niso zmerom vzpodbujale k rednemu udejstvovanju, in nazadnje, da so bile čisto preveč kampanjske, zaradi česar so dostikrat vplivale na posameznike, ki niso bili zadosti pripravljeni, bolj kvarno kot koristno.

Vsekakor pa ne moremo mimo ugotovitve, da ima športno-tekmovalno udejstvovanje veliko rekreativno vrednost. Zato pogledimo kdaj je ta koristna.

Šport, ki ga imamo v mislih, je taka oblika udejstvovanja, pri kateri se mlad človek uri — pravimo tudi, da trenira — z namenom, da bo čim bolj pripravljen nastopiti na tekmi in v zdrav nasprotnikom tudi dosegel čim boljše rezultate. Zato je bistvena posebnost udejstvovanja v športu tekma, in kot priprava nanjo, redno, načrtno in resno treniranje pod vodstvom trenerja-strokovnjaka.

Če govorimo o športniku, ki trenira, tudi vemo, da ne gre za začetnika, marveč za človeka, ki že ima osnovno znanje, saj se pripravlja na posebno zahtevno nalogo. Kdor še nima zadosti izurjenosti in močnega mišičja in primerno razvitih organov, kdor na pr. še ne obvlada osnov, si mora te šele pridobiti, naučiti se mora osnov v tehniki in šele potem misliti na treniranje.

V knjigi »Teorija telesne vzgoje« pravi prof. Ulaga:

»Športnik, ki se je posvetil treniranju, je potemtakem že prešel razvojne stopnje od spontanega igranja in otroške vadbe do sistematične telesne vzgoje. Kot kandidat za tekmovalca se je omejil v programu telesnih vaj na tiste, ki ga posebno veselijo. Treniranje namreč usmerja športnika vse bolj v specializacijo. Seveda ne sme biti enostranski, zlasti ne v prvih letih treniranja. Nakopičiti si mora bogastvo gibalnih izkušenj, da bo izpopolnil svoj dar za izpopolnjevanje motorike. Treniranje predpostavlja kar se le da zdrav močan življenjski. Tekmovalac se mora pripraviti na primerno telesno nego, na utrjevanje, na redno in zadostno spanje, kakor tudi na ustrezen način prehrane. Trenirati se pravi krepiti tudi moralno. Ne

gre brez močne volje, vztrajnosti, doslednosti, požrtvovalnosti, iznajdljivosti in drugih duševnih kvalitete.

Tako torej vemo, da je športno udejstvovanje s tekmovalnim in treniranjem nekaj načrtnega in zelo resnega. Zaradi tega tudi ne moremo računati, da bi bili vsi mladi ljudje športniki v tem pomenu besede, torej športniki, ki streme za vrhunskimi ali vsaj nadpovprečnimi dosežki. V tako športno življenje se bodo vključili le tisti, ki imajo veliko daru in veselja za določeno zvrst, so pripravljeni žrtvovati mnogo prostega časa ter se odpovedati mnogočemu na račun športnega režima življenja. Prav iz tega razloga pa je skrb za takšno udejstvovanje naložena športnim organizacijam.

Tako delovanje športne organizacije ima za tekmovalce prav gotovo tudi rekreativen pomen, seveda le v primeru, če redno trenirajo in pri tem ne zanemarjajo svojih poklicnih dolžnosti. Lahko tudi rečemo, da naj bi bilo tako posebno resno športno udejstvovanje sredstvo za krepitev mladega človeka v taki obliki, da bo na svojem delovnem mestu opravljal svoje dolžnosti boljše, z večjo vne- mo in z večjo odgovornostjo.

Ko smo tako ugotovili, da je udejstvovanje v organizira-

nem športu stvar manjšega števila mladih ljudi, ki se izživljajo, krepe in vzgajajo v okrilju svoje športne organizacije, zlahka pridemo do zaključka, da ta oblika ni in ne more biti tista široka rekreativna dejavnost, ki bi bila po svoji vsebini dostopna čim večjemu številu ljudi. Navzlic temu pa le moramo poudariti, da je taka oblika za posameznike na moč koristna in da ima tudi močno propagandno vrednost. Ta se odraža v propagandi za splošno vključevanje čim večjega števila mladih in tudi starejših ljudi v redno, čeprav manj zahtevno udejstvovanje in s tem na navajanje na zdrav način življenja ter usvajanje koristnih navad. Prav to pa je tista oblika športne rekreacije, ki je najbolj pomembna.

To, športno rekreacijo delimo v dve skupini. V prvi je še zmerom prizvok »prave« športne dejavnosti z različnimi tekmovalni in pripravi nanje, medtem, ko v drugi ne gre več za merjenje moči, marveč zgolj za redno obliko razvedrila. Prvo zato imenujemo »športno-tekmovalna rekreacija« in drugo »športno-razvedrilna rekreacija«. Zavedamo se, da je med obema za sedaj še težko postaviti določene meje. Več o tem na prihodnjic.

M. JELOČNIK

PODJETJE ZA INŽENIRSKO
TEHNIČNE GRADNJE

TEHNOGRADNJE

VOZENICA

Tovarna glinice in aluminija

BORIS KIDRIČ

Kidričevo

*Ko si naši kolektivi čestitajo ob prazniku vseh delovnih ljudi,
lahko s ponosom pogledajo na prehojeno pot*

OBČINSKI
SINDIKALNI SVET
RADOVLJICA

TOVARNA HRANIL
KOLINSKA
LJUBLJANA

Avtobusni promet
Celje

Mehanična tkalnica svilenih
izdelkov, barvarna,
apretura in tiskarna
SVILA
Maribor

Podjetje za promet s farmacevtskim materialom

Kemofarmacija

Ljubljana

TOVARNA

ZLATOROG

MARIBOR

Občinski
sindikalni svet
Bled

Trgovsko podjetje
MURKA
Lesce pri Bledu

ELEKTRARNA
MARIBORSKI OTOK
Maribor — Kamnica

Gradbeno podjetje
GRADNJE
Žalec

Zlatarna
Celje

**Okrajni
sindikalni svet**

Celje

s svojimi občinskimi sindikalnimi sveti:

CELJE — MOZIRJE — ŠENTJUR
ŽALEC — KONJICE — LAŠKO
ŠOŠTANJ — ŠMARJE

INDUSTRIJA
METALNIH
POLIZDELKOV

IMPOL

SLOVENSKA
BISTRICA

Zdravilišče

Slatina Radenci

Slatina Radenci

ZVEZA SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

OKRAJNI SINDIKALNI SVET

Ljubljana

Okrajni zavod za socialno zavarovanje

LJUBLJANA

AVTOSERVIS
LITIJA — CANKARJEVA 4

Svilanit
TEKSTILNA TOVARNA
Kamnik

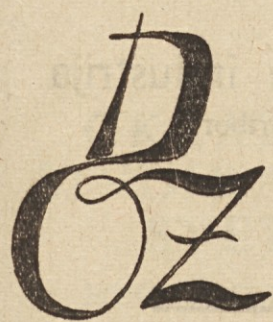
*Z zadovoljstvom in ponosom nad doseženimi uspehi
čestitajo ob prazniku dela naši delovni ljudje*

Tekstilna tovarna Medvode
MEDVODE

GRADBENO
PODJETJE
GRADITELJ
KAMNIK

VELETRGOVINA
Loka
ŠKOFJA LOKA

Tekstilna tovarna
ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

Državni
zavod zavarovalni

DIREKCIJA ZA LR SLOVENIJO

Ljubljana
Miklošičeva cesta 19

Tovarna
volnenih
izdelkov

BAČA Podbrdo

GRADBENO
PODJETJE

GRADBENIK
LITIJA

Melodija

TOVARNA
GLASBENIH
INSTRUMENTOV

Mengeš
SLOVENIJA

Cinkarna
Celje

METALURŠKO
KEMIČNA
INDUSTRIJA

REMONTNO
PODJETJE

REMONT
PTUJ

TOVARNA
UPOGNJENEGA
POHIŠTVA

STOL
KAMNIK

OKRAJNI ZAVOD ZA SOCIALNO
ZAVAROVANJE
M A R I B O R

Obrtno podjetje
SLIKAR
Maribor, Prešernova 26

**TOVARNA MESNIH
IZDELKOV**
Maribor — Košaki

INTEREUROPA
Mednarodna špedicija
in transport
Glavna direkcija Koper
Filiala Maribor

**OPEKARNA
PRAGERSKO
PRAGERSKO**

*Ko ob prazniku dela čestitajo naši kolektivi delavnemu ljudstvu Jugoslavije,
lahko s ponosom pretehtajo svoje uspehe*

**RUDNIK
SEČOVLJE**
SEČOVLJE

Montažno podjetje
CEVOVOD
Maribor, Košaki 50

VELETRGOVINA
Koloniale
MARIBOR

Obrtno podjetje
EMBALAŽA
Maribor, Meljska 88

**AVTOBUSNI PROMET
MARIBOR**
Maribor, Tržaška 41

KEMOSERVIS
LJUBLJANA
TRG REVOLUCIJE 15

Ruška tekstilna industrija
Ruše pri Mariboru

Tovarna sukancev in pozamenterije
TEKSTA
Maribor — Tezno

Prevozniško podjetje in špedicija
TRANSPORT
MARIBOR

LESNA INDUSTRIJA
LITIJA

OBRNO PODJETJE
Agrotehnika-servis
LJUTOMER

TOVARNA USNJA
LJUTOMER

**TOVARNA STEKLENIH
IZDELKOV**
SLOVENSKA BISTRICA

Tovarna elektrokemičnih izdelkov
BELINKA
Šentjakob ob Savi, pošta Ljubljana

TOVARNA OLJA
SLOVENSKA BISTRICA

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
NOVO MESTO

OBČINSKI SINDIKALNI
SVET
KOČEVJE

NOVOMEŠKA OPEKARNA ZALOG

OKRAJNI LJUDSKI
ODBOR
NOVO MESTO

*Ob čestitanju za praznik dela, nam je sreča naše mladine
največje plačilo za vse naše napore in žrtve*

Elektro — Novo mesto
NOVO MESTO

Gostinsko podjetje
HOTEL JAVORNIK
POSTOJNA

OPEKARNA PREČNA
NOVO MESTO

Kmetijska zadruga
z o. j., Kočevje

JAMSKA
RESTAVRACIJA
POSTOJNA

OKRAJNI SINDIKALNI SVET

MURSKA SOBOTA

Z OBČINSKIMI SINDIKALNIMI
SVETI:

MURSKA SOBOTA
BELTINCI
LEDAVA
LJUTOMER
PETROVCI
GORNJA RADGONA

OBČINSKI SINDIKALNI SVET

Z VSEMI MNOŽIČNIMI ORGANIZACIJAMI:

OBČINSKI ODBOR SZDL OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI KOMITE ZKJ OBČINSKI KOMITE LMS
OBČINSKI ODBOR ZROP OBČINSKI ODBOR ZVVI

IN KOMUNALNO BANKO

SLOVENSKA BISTRICA

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR POSTOJNA

Občinski odbor SZDL
Občinski komite ZKJ
Občinski komite LMS
Občinski sindikalni svet
Občinski odbor ZB
Občinski odbor ZROP
POSTOJNA

Splošno gradbeno podjetje

PIONIR
NOVO MESTO

ELEKTRO — KOČEVJE

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
KOČEVJE

Avtopromet — tuzemstvo — špedicija
GORJANCI
Novo mesto — Straža

RUDNIK
RJAVEGA
PREMOGA
KOČEVJE

GOZDNO GOSPODARSTVO MARIBOR

SINDIKALNA PODRUŽNICA
PRECIZNE MEHANIKE
MARIBOR

SINDIKALNA PODRUŽNICA
TOVARNE DUŠIKA RUŠE
RUŠE PRI MARIBORU

SLADKOGORSKA TOVARNA
KARTONA IN PAPIRJA
SLADKI VRH — ŠENTILJ

*Naj bodo čestitke naših kolektivov ob prazniku dela spodbuda za še
prizadevnejše in uspešnejše delo v prihodnje*

ULIV
Izdelovanje kovinske opreme
emblemov in okraskov
Ljubljana — Celovška 74

SINDIKALNA PODRUŽNICA
TRAK
Tovarna pozamentarije
MENGEŠ

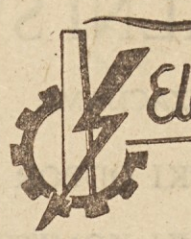
TOVARNA USNJA — KRZNA
ŠMARTNO PRI LITJI

Obrtna zadruga
parketarjev
Ljubljana, Ul. Moše Pijada 35

SORA
Tovarna specialnih mizarških
izdelkov
MEDVODE

Lesna industrija

Jelovica
Škofja Loka

 Elektrarna Brestanica
BRESTANICA

AVTOTRANSPORT
PTUJ

TEKSTILNA TOVARNA
IN BARVARNA
PTUJ

Tovarna strojev
STROJNA
Maribor — Linhartova 11

Gostinsko podjetje
SOVIČ
POSTOJNA

Splošno gradbeno podjetje
Konstruktor
Maribor

MARIBORSKA LIVARNA
MARIBOR

OKRAJNI ZAVOD
ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE
NOVO MESTO

SOŠKO
GOZDNO GOSPODARSTVO
TOLMIN

Občinski
ljudski odbor
Jesenice

Splošno gradbeno podjetje
SAVA
JESENICE

HOTEL
POŠTA
Jesenice

Zavod
za zaposlovanje
delavcev
Jesenice

Zavod
za socialno
zavarovanje
podružnica Jesenice
JESENICE

Obrtno podjetje
Komunalni servis
pralnica in čistilnica
Jesenice

**KOMUNALNO
PODJETJE**
JESENICE

Trgovsko podjetje
ZARJA
JESENICE

Jeseniški kolektivi čestitajo ob prazniku dela

Danes ko praznujemo praznik dela, je morda najprimernejše, da pogledamo tudi na uspehe, ki smo jih dosegli na področju skrbi za delovnega človeka. Da pretehtamo dosežke, ki so bili ustvarjeni z našimi rokami — za nas. Če naredimo bilanco vloženih sredstev in uresničenih prizadevanj, vidimo, da je naše slovensko železarsko središče Jesenice, zlasti v zadnjih letih — letih delavskega upravljanja — ustvarilo za našega delovnega človeka veliko.

Nagel povojni razvoj železarne in ostalih podjetij na Jesenicah je pritegnil precej delovne sile, od zunaj in mesto je po številu prebivalstva naglo naraščalo. Hkrati z naglim naraščanjem prebivalstva pa se ni mogla razvijati komunalna ureditev. Krizo so še povečale posledice druge svetovne vojne in pa zastarelost stanovanjskih zgradb. S prizadevanji vseh činiteljev je tudi Jeseničanom uspelo, da so v zadnjih letih zgradili povsem nove predele mesta. To zlasti velja za Plavž in Javornik. Samo železarna je do lani zgradila 636 družinskih stanovanj in 54 garsonjer. Uredili so tudi nekaj samskih domov, ki imajo skupaj 841 ležišč. Seveda pa so potrebe še večje. Zdaj gradijo še 379 družinskih stanovanj na Plavžu in na Ja-

vorniku ter samski dom na Javorniku s 120 posteljami. V družinskih stanovanjih bo na voljo še 72 sob za samce.

Da bo stanovanjska graditev na Jesenicah še hitrejša, nam zagotavlja novi način organizacije urejanja tega problema. Razen sredstev podjetij skušajo sedaj pritegniti tudi sredstva vsakega proslca samskega, razen tega pa pospešiti gradnjo s prostovoljnimi deli. Uspehi te nove organizacije se že kažejo. Posebno prizadevanje je pri tem pokazala tudi sindikalna organizacija, ki je urejanje stanovanjske stiske postavila na prvo mesto svojih nalog.

ODDIH ZA VSE

Starejši jeseniški železarji prav dobro vedo, da pred drugo svetovno vojno niso imeli

niti prilike niti možnosti razmišljati o tem, kako bi najbolje za sebe in za svojo delovno sposobnost izkoristili letni oddih. Danes pa je v železarni organizacija letnega oddiha že tako močna in tako dobro organizirana, da so le redki tisti posamezniki, ki ne godujejo. V preteklem letu je bilo za železarje na voljo več možnosti izkoriščanja letnega oddiha. Imeli so počitniški dom v Crikvenici, camping v Kaštelu Kukšiču, del počitniškega doma »Otokar Kerševani« v Opatiji, del počitniškega doma na Mežakliji, razen tega pa so dobili nekateri poverjeniki povrnjeno tudi del stroškov, če so si izbrali letovanje po želji. Skupaj je lani letovalo 2459 članov kolektiva. Za to je sindikalna organizacija s pomočjo dotacije podjetja prispevala 10 milijonov dinarjev. Razen za prijeten oddih skrbijo v železarni tudi za krajše poučne izlete, za katere so v preteklem letu potrošili 4 milijone dinarjev.

Ostala jeseniška podjetja zaradi pomanjkanja sredstev seveda ne morejo slediti zgledu železarne. Toda tudi ona omogočajo v okviru svojih

možnosti članom kolektiva kar najprijetnejši letni dopust.

DRUŽBENA PREHRANA SE IZBOLJŠUJE

Redna in dobra prehrana delavstva je prav gotovo tudi eden izmed pogojev za doseganje večje storilnosti in za boljše počutje delovnega človeka. Tega se tudi jeseniški upravljavci dobro zavedajo. Že doslej so skušali učinkovito urediti ta problem, vendar zaradi pomanjkanja prostorov in sredstev niso dosegli zaželenega uspeha. Družbena prehrana je najbolj urejena v železarni. Tu imajo po vseh obratih posebne prostore, kjer dobivajo delavci toplo malico. Z uspehom so prehranjevanje delavstva uredili tudi pri gradbenih podjetjih. Le-tu pa bo treba v prihodnje bolj skrbeti za zadovoljivo urejenost prostorov in za boljši način posredovanja hrane zaposlenim.

NESREČ JE VEDNO MANJ

Ko govorimo o skrbi za delovnega človeka, prav gotovo ne smemo in ne moremo mimo prizadevanj službe za higiensko-tehnično varnost pri

delu. Jeseničani so na tem področju dosegli izredno lepe uspehe. Kljub večji proizvodnji in večjemu številu zaposlenih so dosegli, da se je število nezgod lani v primerjavi s predlanskim letom občutno znižalo. Seveda je to posledica predvsem večjih vlaganj v varnostne naprave in pa širše akcije opozarjanja in poučevanja zaposlenih. Skupaj so na Jesenicah lani dali 303 milijone dinarjev za higiensko-tehnično varnost pri delu, od tega je samo železarna dala 285 milijonov dinarjev. Te številke so razmeroma visoke, rezultati pa kažejo, da so se vložena sredstva naglo obrestovala ne samo v gospodarskem smislu, ampak tudi v družbenem, saj s preprečevanjem nesreč ne preprečujemo samo gospodarske škode, ampak rešujemo tudi usodo marsikakega človeka.

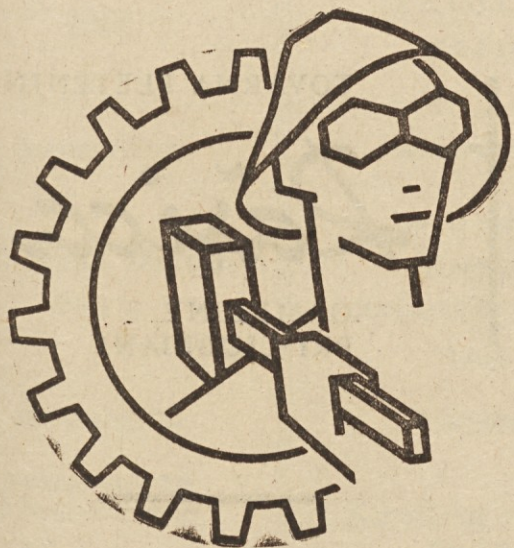
ZDRAVSTVO IN ŠPORT

Ob pogovoru o skrbi za delovnega človeka na Jesenicah

bi seveda morali govoriti tudi o ostalih prizadevanjih. Tako je recimo zlasti v zadnjih letih zdravstvena služba na Jesenicah občutno napredovala. Zdaj je na Jesenicah že 16 splošnih zdravnikov in specialistov ter 12 splošnih ambulant in 4 zobne ambulante. Velika skrb se posveča tudi upokojenim proizvajalcem. Urejen imajo svoj družbeni prostor in večkrat imajo skupne prireditve.

Sportno življenje je med delavstvom kljub nekaterim težavam — zlasti zaradi pomanjkanja prostorov in denarja — tudi na Jesenicah zelo razvito. Ne mislimo samo na športe, kjer so Jeseničani dosegli in dosegajo nadpovprečne uspehe. Predvsem je zanimivo to, da so recimo v železarni uspeli, da prirejajo periodično medobratna športna tekmovanja v najrazličnejših panogah. Podobne delavske športne igre prirejajo ali pa se jih udeležujejo tudi druga podjetja.

Naj bo že ta kratek prikaz prizadevanj za čim lepše in čim bolj zdravo življenje jeseniškega delavca dovolj zgovorno pričevanje o uspehih, ki so jih dosegli v našem železarskem središču.

**ŽELEZARNA
JESENICE**
JESENICE

Obrtno podjetje
Avtoservis
Jesenice

Zavod za stanovanjsko
in komunalno gradnjo
Jesenice

Zavod za zaposlovanje
invalidov in drugih oseb
Jesenice

**PARNE PEKARNE
IN SLAŠČIČARNE**
JESENICE

Trgovsko podjetje
DELIKATESA
Jesenice

ELEKTRARNA MOSTE
Moste-Žirovnica
z obrati
HE Savica, HE Završnica
in HE Kranjska gora

Tovarna tesnil in plastičnih mas

TESNILKA

Medvode

TOVARNA BARV

JUB

DOL PRI LJUBLJANI

**TOVARNA
DUŠIKA RUŠE**

RUŠE
PRI
MARIBORU

*Nasmejani lahko gledajo v prihodnost naši najmlajši proizvajalci,
ko se pridružujejo voščilom ob prazniku dela*

TRGOVINSKA
ZBORNICA

za okraj
KOPER

Zadruga

Slikoplesk

Ljubljana

TRGOVSKO PODJETJE

VOLAN

LJUBLJANA — VOŠNJAKOVA 9

MIZARSKO PODJETJE

Senožeče

Tovarna karoserij

Avtomontaža

Ljubljana
Kamniška 25

TEGRAD

Ljubljana
Šmartinska 10

Telefonske gradnje, instalacije
jakega in šibkega toka,
projektiranje — servis

TOVARNA PLETENIN

Rajica

GAMELJNE
PRI LJUBLJANI

KOVINSKO PREDELOVALNA
INDUSTRIJA

SATURNUS

LJUBLJANA

EMBALAŽA — AVTOOPREMA

KEMIČNA
TOVARNA
MOSTE

Ljubljana

OPEKARNA
RADOMLJE

Tovarna rastlinskih olj
in oljnih izdelkov

Oljarica

Britof pri Kranju

Komunalni servis

Kranj

TOVARNA PLETENIN

ANGORA

LJUBLJANA

Uvozno in trgovsko podjetje

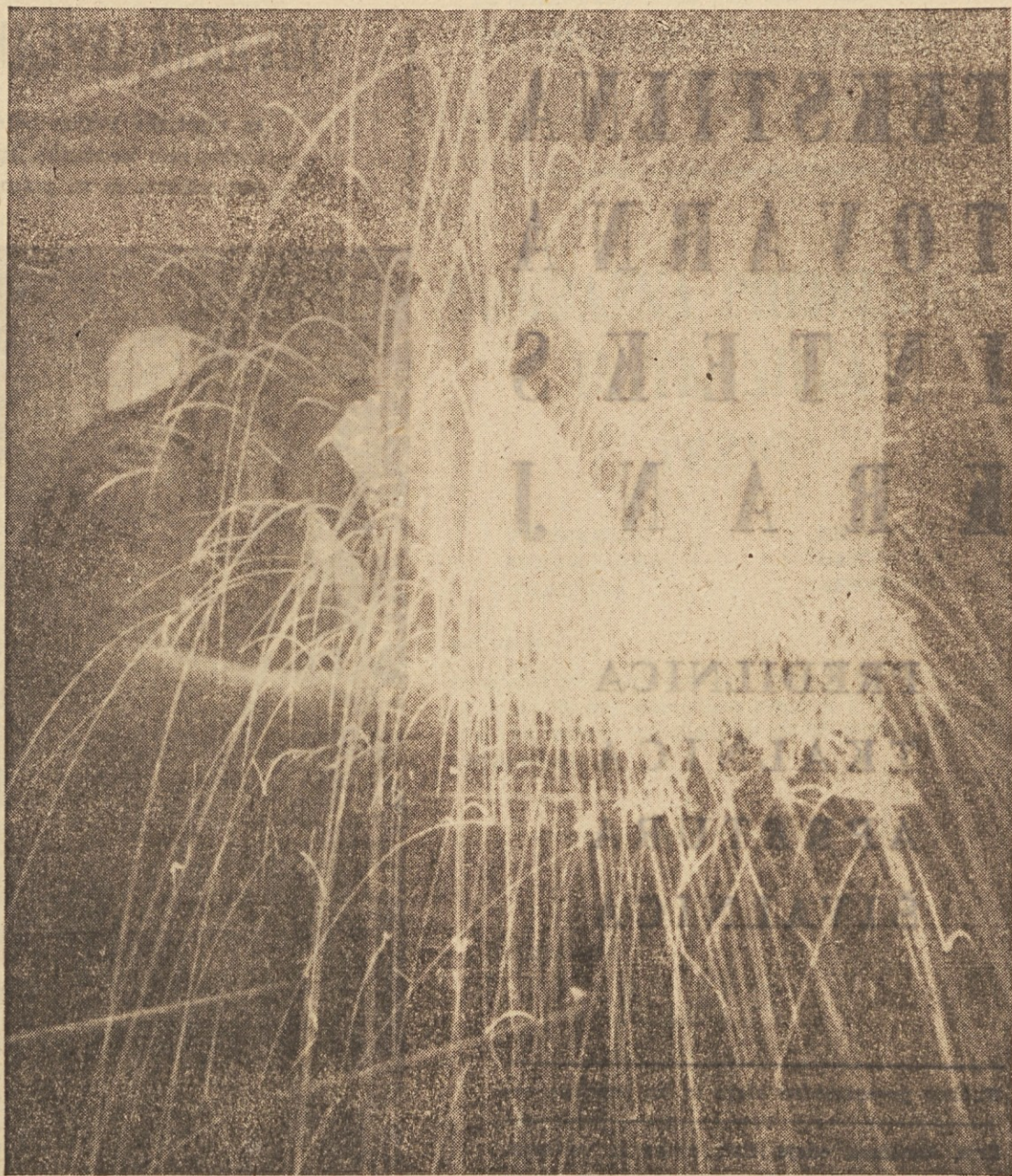
Slovenija avto

Ljubljana

TOVARNA FARMACEVTSKIH IN KEMIČNIH PROIZVODOV

LEK

LJUBLJANA

*Le za kratko bo prenehal ogenj dela, le za toliko, da si naši
delovni ljudje sežejo v roke in čestitajo za svoj praznik*

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

OKRAJNI KOMITE ZK

OKRAJNI ODBOR SZDL

OKRAJNI KOMITE LMS

IN ZVEZA SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

KRANJ

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR

OBČINSKI KOMITE ZK

OBČINSKI ODBOR SZDL

OBČINSKI KOMITE LMS

OBČINSKI ODBOR ZB

OBČINSKI SINDIKALNI SVET

CELJE

Mesarsko podjetje
Tržič

Tovarna pil
TRIGLAV
TRŽIČ

Kleparstvo,
vodne instalacije,
ključavničarstvo

Tržič

Kmetijska zadruga
Naklo

Obrtno podjetje
Remont
čevljarskih strojev
Kranj

Trgovsko podjetje
Krvavec
Cerklje na Gorenjskem

Tovarna usnjarskih
in čevljarskih strojev

Kostroj
Slovenske Konjice

Kmetijska zadruga
Cerklje
Cerklje na Gorenjskem

TRGOVSKO PODJETJE
POSTREŽBA
KRANJ

TRGOVSKO PODJETJE
PRI KRANJCU
KRANJ

KMETIJSKA ZADRUGA
SLOGA
KRANJ

Zavod
za zaposlovanje
invalidov
Kranj

Gostinska zbornica
LR Slovenije
Ljubljana

TOVARNA POLJEDELSKEGA
ORODJA IN LÍVARNA

MUTA
O B D R A V I

Gornjeradgonsko
opekarniško
podjetje
Gornja Radgona

TOVARNA LESOVINE
I N L E P E N K E

PODVELKA

TEKSTILNA TOVARNA INTEKS KRANJ

PREDILNICA
TKALNICA
APRETURA
ŠIVALNICA

Nudimo prverazredno blago in to: popeline, ce-
firje, kanafase, odeje, flan. rjuhe in velveton.

TOVARNA LEPENKE V TRŽIČU

se priporoča svojim odjemalcem s svojo kva-
litetno belo lesovinsko lepenko in čestita delov-
nim kolektivom za praznik dela.

PREDILNICA IN TKALNICA MARIBOR

IZDELUJE:

bombažno, stanično in prejo iz sintetičnih
vlakn v številkah od Nm 16 do Nm 60, su-
rovo, barvano in melanžirano.
Bombažne, stanične in tkanine iz sintetične,
karirane, progaste, enobarvne in surove.

GLAVNI ASORTIMENT JE NASLEDNJI:

bombažne: kretoni, cefirji in popelini za moške
srajce, kanafasi, flanele za pižame in športne
srajce, plenice in surove tkanine.

stanične: modne tkanine za ženske obleke v naj-
različnejših gladkih, progastih in karo dese-
nih z efektno sukanjo prejo, vozličasto in
prejo z acetatnimi vlakni.

sintetika: modne tkanine za ženske obleke in
kostume.

Asortiment tkanin je pester in vsako sezono
dopolnjen z novimi vzorci. Vse stanične tkanine
so oplemenitene z apreturo proti mečkanju. Naše
tkanine so znane na domačem in inozemskem
tržišču kot izredno kvalitetne, solidne in cenene.

*Naše prizadevno gospodarjenje daje največjo vrednost
in pomembnost praznovanju našega delavskega praznika*

IMPREGNACIJA HOČE

nudi kvalitetne prage za železnico in industrijo
vseh dimenzij ter L elektro in TT drogove. Za
cenjena naročila se priporoča kolektiv.

Kolektiv tovarne OVEN Kranj kemičnih izdelkov

priporoča svoja kvalitetna pomožna livarska
sredstva za livarne, železarnice in tiskarska pod-
jetja, katerih uporaba omogoča ogromen pri-
hranek v livarstvu.
»TAL« in »DEGAZID« za pretaljevanje
aluminija in legur.
»BASTIT« in »DOKSID« za pretaljevanje bakra
in legur.
»EXOTERMI 20, 30 in 40« za posip in oblaganje
napajalnikov v obliki puš, plošč in segmen-
tov, pri odlitkih žlahtnih kovin, sivega liva
in jekla.
»LIKOPODIJ« za posipavanje modelov, da se jih
ne prijemajo formarski pesek.
»LUNKERITI« — exotermno toplotno razvijajoče
sredstvo za posip napajalnikov jeklene in sive
litine.
»PRIM« za čiščenje in rafiniranje vseh litin na
svinčevi, antimonovi in kositrni osnovi, po-
sebnost za tiskarska podjetja.
»OGNJEVARNI PREMAZ MAGNOKS« za za-
ščito gorljivega in lahko vnetljivega materia-
la (lesa) ter ostale kemične proizvode.

Rudnik rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik

s svojim oddelkom za rudarske gradnje čestita
vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem in
rudarskim kolektivom k doseženim uspehom.

Čestitkam se pridružujeta tudi rudniški odbor
sindikata rudarjev in rudniški komite ZK Tr-
bovlje-Hrastnik.

Trgovsko podjetje LJUBELJ Tržič, Partizanska 6

KOMUNALNO PODJETJE MARIBOR, STRMA ULICA 8

izvaja na teritoriji Slovenije vsa dela za nizke gradnje — ceste s sodobnim voziščem,
asfaltnim, betonskim in kockastim. Nadalje polaga liti asfalt pri hišnih okoljih,
raznih halah, dvoriščih itd. Priporoča se kolektiv Komunalnega podjetja

OB PRAZNIKU DELA IN OB OBČINSKEM PRAZNIKU, 6. MAJU ČESTITA Občinski ljudski odbor Vrhnika VSEM OBČANOM IN DELOVNIM LJUDEM JUGOSLAVIJE

Tovarna usnja - RUNO - Tržič

nudi svojim odjemalcem:
telečje, goveje, juneče in konjske
bokse. Goveje huntinge, oblačilno
usnje in podloge.

SLIKOPLESK MARIBOR Tržaška 44

izvaja zaščitna dela na stavbah in
industrijskih objektih. Za naročila
se priporoča.

LESNA INDUSTRIJA BOHOR ŠENTJUR PRI CELJU

proizvaja vse vrste trdih in mehkih
listavcev ter slepih in plemenitih
turnirjev in šolsko pohištvo

Če že govorimo o prvovrstnih in zares
modernih preparatih za galvanizacijo, fos-
fatiranje in sredstvih za antikorozivno za-
ščito kovin,
je odločitev lahka!
Zahtevajte preparate, ki jih izdeluje

Kemična tovarna Podnart Slovenija - Jugoslavija

Zadružna lesna industrija Tržič

nudi cenjenim odjemalcem rezan les
vseh vrst, zaboje in lesno galanteri-
jo. Opremlja po naročilu salone,
dvorane, gostinske objekte in ostale
reprezentančne prostore po konku-
renčnih cenah.

Tovarna volnenih odej ŠKOFJA VAS PRI CELJU

nudi vse vrste volnenih posteljnih
odej v lepih barvah in najboljši
kvaliteti

Splošno gradbeno podjetje ROGAŠKA SLATINA

Izvršujemo vse visoke in nizke grad-
nje, projektiranje ter vsa obrtniška
dela v gradbeništvu po konkurenč-
nih cenah.

Tovarna verig

Lesce pri Bledu

Priporoča nakup svojih izdelkov:

- verige vseh vrst za široko potrošnjo, industrijo in brodogradnjo
- vijake vseh vrst in zakovice
- opremo za pomorstvo

TRGOVSKO PODJETJE

MODA — BLED

Oglejte si našo bogato izbiro! Za cenjeni obisk se priporočamo.

Tovarna čipk in vezenin

Bled

Izdelujemo strokovno kleklane čipke in strojne vezenine, ki vam jih nudimo po konkurenčnih cenah.

Poslužujte se naše bogate izbire.

KOT

Tovarna kovinskega okovja
Tacen 38
Ljubljana — Šentvid

izdeluje ključavnice raznih velikosti in oblik za kovčke in aktovke, zapirale za denarnice in damske torbice, moške in ženske ščitnike, žebličke, tekse in sekance za obutev ter razno okovje za kožno in obutveno galanterijo

Ob prazniku dela čestita vsem kino obiskovalcem
Kinematografsko podjetje
Kranj

Z obrati:
STORŽIC, SVOBODA, TRIGLAV, PARTIZAN, NAKLO
IN KRVAVEC.

BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKANILCA TRŽIČ

PREDILNICA
SUKANČARNA
TKALNICA

BELILNICA
BARVARNA
APRETURA

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijsko prejo do številke Nm 50, prejo za domačo obrt, in sicer mulle, double, knitting in hardwater.

Tovarna obutve

ALKA DUPLJE

proizvaja v sodelovanju s tovarno PLANIKO iz Kranja elegantno in kvalitetno moško in žensko obutev. Njene priznane izdelke dobite v vseh poslovalnicah tovarne PLANIKA Kranj.

S ponosom si sezimo v roke, ko praznujemo največji praznik delovnih ljudi, saj smo v resnici postali gospodarji našega dela

KOLEKTIV

Trgovskega in proizvodnega podjetja

MLINOTEST

Ajdovščina

čestita za praznik dela in občinski praznik —
5. maj vsem našim delovnim ljudem.

Peko

vam nudi bogato izbiro spomladanskih modnih novosti. Obenem pošilja vsem svojim dobaviteljem, odjemalcem in ostalim poslovnim prijateljem iskrene čestitke.

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN
LIVARNA

Titan Kamnik

Proizvajamo:

fitinge, stavbne in pohištvene ključavnice, kuhinjske strojčke, tehtnice

HMEZAD ŽALEC

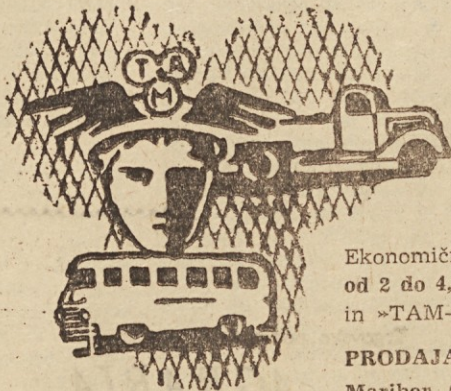
Zadružno trgovsko podjetje za izvoz
hmelja.

EDINI IZVOZNIK SLOVENSKEGA HME-
LJA IZ SAVINJSKE DOLINE.

K L I M A

Celje — Vodnikova 6

Izdelujemo in montiramo kompletne
ventilacijske in klimatske naprave. Po-
leg vseh v stroko spadajočih del izvr-
šujemo še instalacijo vodovoda in vseh
vrst centralnih kurjav.

TOVARNA AVTOMOBILOV MARIBOR

Ekonomična, sodobna in trpežna vozila vseh vrst in tonaže
od 2 do 4,5 t kakor nadomestne dele za vozila tipe »PIONIR«
in »TAM-4500« nabavite po tovarniški prodajni ceni v

PRODAJALNI IN SKLADIŠČU »TAM«
Maribor, Glavni trg 25

TRGOVSKO PODJETJE

JADRAN

Stanetova 13

nudi iz svojih zalog cenjenim odjemal-
cem vse vrste oljnatih in suhih barv
kot tudi vse ostale kemične proizvode.

TRŽIŠKA TOVARNA KOS IN SRPOV

vam nudi svoje kvalitetne izdelke po
zmernih cenah

TISKANINA

Tovarna tiskanega blaga

KRANJ

Obrati: predilnica, tkalnica, belilnica, barvarna, tiskarna in apretura
Proizvajamo tiskane tkanine iz bombaža in staničnih vlaken za ženske
obleke in perilo: cice (kretone), keper za delovne obleke, delene, flanelle,
barhente, moltone, deftine, naglavne rute, piqué, cloqué, crep, tobralko,
madapolam — v modnih barvah in deseni.

EKSPORT

Naši proizvodi so zaradi svoje odlične kvalitete priznani doma in v
inozemstvu — zahtevajte naše vzorce in ponudbe! — Naročila izvršujemo
hitro, točno in solidno.

OBČINSKI
SINDIKALNI
SVET
MARIBOR-CENTER

Potrošniki nam sporočajo, da so v mnogih primerih prekoračili
tudi za

150%

predpisano normo obrabe avtomobilskih plaščev z rdečo piko,
kar je pripisati veliki prizadevnosti kolektiva

»SAVA« — Kranj

Zato vedno in povsod zahtevajte le izdelke »SAVA«, ker so
zanesljivo jamstvo dobre kvalitete.

LESNA INDUSTRIJA
JAVOR
PIVKA

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE ZK
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI KOMITE LMS
ZVEZA SVOBOD
IN PROSVETNIH DRUŠTEV

KRANJ

Elektrarna Fala
Fala

Mestni vodovod
Ljubljana

Tovarna tekstilnih strojev
in naprav

Kovinar
Kranj

*Slaščičarna
in kavarna*
Kranj

Elektro Celje
Celje

*Šele z uresničenjem gesla: »Tovarne delavcem!«
v popolnosti občutimo veličino praznovanja našega praznika dela*

Za praznik dela in za dan vstaje čestitajo:

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
OBČINSKI KOMITE ZK
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI KOMITE LMS
OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI ODBOR SZDL
ŽALEC

ELEKTRARNA VUHRED
VUHRED

GRADBENO PODJETJE

TEHNIKA
LJUBLJANA

**Elektrotehnično
podjetje**
Kranj

MLEKARNA
KRANJ

Trgovsko podjetje

AGRARIA
Kranj

**Okrajni
zavod za socialno
zavarovanje**
Kranj

Elektro Kranj
Kranj

**PROJEKTIVNO
PODJETJE**
KRANJ

TRGOVSKO PODJETJE

BOR
KOPER

TRGOVSKO PODJETJE

ELMET
NEKDAJ »ANTENA«
KOPER